cijena 30 d

broj 58

SIRIUS

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

Tatjana Vranić:

KRONOJEKTON

i drugi najbolje iz popovanke
ea 12 velikanskih: POUL ANDERSON

Sirius 058

Tatjana Vranić: Kronojektor

Prije nego što završi »sat svjetlosti«, Ivan oprezno i s dužnim poštovanjem zatvori SF-roman koji je Marijan čuvao poput svetinje i posudio mu ga je s puno povjerenja.

— Besmisleno — promrmlja Ijutito. — Potpuno besmisleno. Prodor u vrijeme. Vremeplov. Ples po prošlosti i budućnosti. — Gorko se nasmije. — Kad bi bar bilo moguće! Otišao bih u prošlost i zadavio onu prokletu budalu koja je prva počela trovati atmosferu. Samo taj XY nema imena ni identiteta. A ostali X-ovi dodavali su kap po kap čaši zla. I tako smo sada u sivilu civilizacije, blijedi, gladi i umiranju. Točno onako, kako su neki pisci znanstvene fantastike i proricali.

Svjetlo zatitra nježno umirući i on bezvoljno, u odijelu koje je bilo i dnevno i večernje i noćno, legne na nešto što je samo oblikom podsjećalo na krevet iz onoga doba kad se još isplatilo živjeti.

— Sunce je bilo tako sjajno — mrmljao je u polusnu. — Nebo i more tako plavi, zelene livade, zelene šume... Marina se ljuljala na valovima i podsjećala na razigranu djevojčicu na svom šarenom zračnom jastuku. Iznenada ju je meduza opekla po nozi koju je — igrajući se — spustila s jastuka u plavo, bistro more. Vrisnula je, trgla se, pala s jastuka te smočila lepršavu prirodno plavu kosu. On se smijao dok se ona durila poput uvrijeđena djeteta...

— Čovječanstvo je potonulo prenaglo — mislio je. — Kemijske reakcije nesmiljeno su se vodile gore i dolje i odjednom je bilo prekasno. Crknute ribe plivale su okrećući trbuhe suncu koje je pokušavalo prodrijeti kroz sivilo što se nadvilo nad Zemljom. Ptice su kriještale i padale umirući u dugoj agoniji. Čovjek, je preživio, samo uz koju cijenu. Otrovana civilizacija izgubila je bitku s prirodom. Masovna samoubojstva — šaptao je u mraku i tišini svoje kolibe. — Nema pšenice ni kukuruza ni jabuka ni trešanja, osim, naravno, u strogo zaštićenim vladinim staklenicima. Sretan si ako staviš u usta bilo što jestivo. Eto, i Marina je umrla od gladi onih groznih godina kada su jedni okrivljavali druge i smogli snage čak i za ratove koji su drastično smanjili broj stanovnika na Zemlji i suzili pojase života na uske predjele.

— Vremeplov — misao mu nije davala da utone u san. — Pa zar sve ono što smo nekad mogli gledati iznad naših glava nije bila prošlost? Dobro se sjećam zvijezda, a one se nalaze na nezamislivim udaljenostima. Svjetlost najbliže zvijezde je prošlost stara više od

četiri godine, a tek ostalo! Pa, zatim filmovi. Nekad smo mogli gledati glumca koji je davno bio mrtav. Prošlost ugravirana na filmskoj emulziji. Ali, što to sada vrijedi? Svi su filmovi propali zbog kemijskih reakcija koje se nije moglo zaustaviti.

Sjećanja na prošlost pekla su poput najbolnije rane.

— Ako su ljudi uspjeli stvoriti projektor, koji sam toliko puta imao u rukama i upravljao njime, ako su izmislili kameru i filmsku emulziju i tako konzervirali prošlost, možda i u prirodi postoji nešto što je filmska emulzija za sve što se događa na Zemlji. Nekad su vjerovali u postojanje etera. E, pa ako postoji nešto kao eter što je prirodna emulzija za bilježenje svih događaja u prirodi, onda samo treba pronaći projektor i prošlost bi se mogla gledati kao nekad davno filmovi.

Negdje duboko zaiskrila je trunčica nade.

— Ne treba ti vremeplov, stari moj, samo projektor — mrmljao je dok ga je svladavao san.

*

Marijan je u potpunom mraku svoje kolibe od sintetičkih cijevi, koje su bile elastične i trajne, sjedio na ležaju i prebirao u mislima sve što je preživio. Ovo selo na morskoj obali, izraslo zbrda-zdola, onako kako su stizali bijedni ostaci ljudskog roda, ipak je bilo nekakvo utočište. U gradu ste mogli crknuti poput psa i nitko vas ne bi ni pogledao, osim, naravno, uličnih čistača, kojima je to bio posao. Ovdje su životarila svega dvadeset i četiri stanovnika Sela, i u bezizlaznoj situaciji u kojoj su se nalazili bili su čvrsto vezani jedan uz drugoga. Pokušavali su raditi sve što se moglo, da bi sebi olakšali život. Ivan, nekada perspektivni inženjer elektrotehnike, predložio je da u zaljevu naprave malu hidrocentralu ăŕ prirodni pogon plimom i osekom. Tako su se bar jedan sat dnevno mogli koristiti električnom energijom — luksuzom koji je bio vrlo rijedak.

Marijan je uspio sačuvati osam raznovrsnih knjiga i pronijeti ih kroz pakao što ga je morao prijeći da bi se konačno skrasio u ovom tihom selu na obali pustog mora. sa sivilom iznad glava što je prijetilo da će se svaki čas srušiti i pritisnuti ih poput golema malja.

»Kako je nekad ovdje moralo biti lijepo«, mislio je. Ivanove priče podsjećaju na bajke, iako je i on znao kako je more nekad izgledalo. Kao dječačić često je išao s roditeljima na ljetovanje. Onda je, odjednom nestalo svega. Automobili su stajali kao izjedene napuštene olupine; otpadala je boja i raspadao se lim. Ni vlakovi više nisu jurili prugama, ni avioni zrakom. Čak se i kamenje mrvilo i raspadalo. Prvi je umro otac. Nije shvatio do posljednjeg trena što se to događa sa svijetom. Majka ga je izbezumljeno tjerala da hoda što brže nadajući se da će stići u kraj gdje se dade živjeti. Kada je ona ostala na putu u nekoj bivšoj šumi punoj srušenih trulih stabala, Marijan se vukao

dokle god je mogao hodati. Tu bi mu bio i kraj da nije naišao na Ivana, mnogo starijeg i iskusnijeg. Sjenka je vukla sjenku i tako su stigli do morske obale Ivan je govorio putem:

— Tamo sam uvijek ljetovao sa svojom Marinom. Tamo još mora da je lijepo.

Bilo je kao i svugdje. Napuštene porušene kuće. Ali su otkrili da su školjke jestive i dugo im je to bila gotovo jedina hrana. Kad su, zahvaljujući sreći, pronašli u blizini poluporušenu tvornicu sintetičkih vlakana i pored nje gomilu zaboravljenih i napuštenh plastičnih cijevi, prihvatili su se posla. Ispleli su kolibu, ležaje, stol i klupe. Zatim su poput sjenki počeli stizati novi stanovnici — jedan po jedan. Sjećao se kad je stigla prva žena u četvrtoj godini njihova života u selu. Bilo ih je tada osam i srsi su im prolazili tijelom kad su u ćelavoj, krezuboj, iznemogloj pojavi prepoznali ženu. Učinila mu se ljepoticom, iako mu nije bilo ni punih dvadeset godina. Nije trebalo dugo pa da jedan po jedan dožive s njom trenutke iskonskih užitaka. Ona se predavala svojevoljno. Ta napokon je našla sigurnu hranu i utočište, a odavno je izgubila sve što je mogla izgubiti. Sada je među njima pet žena i svi se izvrsno slažu. Postali su u ovih dvadeset godina velika porodica, sličnih shvaćanja o svijetu.

— Nekad su še ljudi drogirali — razmišljao je — i mada je to bilo opasno, imali su bar trenutak zaborava kada su se osjećali lijepo. Ili su se opijali, kad bi bili nesretni. A mi to ne možemo. A tako je teško živjeti sa sjećanjima na to kako je bilo nekad.

*

Ivana su i u snu mučile more. Ponovo je proživljavao Marininu agoniju. Što je ostalo od njezine ljepote i mladosti? Prvo joj je otpala duga plava kosa, a zatim su zubi pocrnjeli i mogli su ih vaditi golim prstima. Zatim glad, najopakija nevolja. On je bio izdržljiviji i zadnjim trzajima snage borio se da preživi. Marina se prepustila. Prije nego je zauvijek otišla, sjedila je poput kostura, neprepoznatljiva, ćelava i bezuba i gledala kroz njega nekud u prazno. Kao u ogledalu vidio je da i on tako izgleda: ćelavi i bezubi starac od trideset šest godina. Onda je još mislio da se čovječanstvo može spasiti, da se mogu očistiti mora, zrak i zemlja. Mislio je: i to će proći kao što prolaze sva zla i nevolje. Ovo je kriza, a krize uvijeku beru žrtve. Eto, u ovoj je Marina pala kao žrtva, ali doći će bolja vremena. Kosa, zubi, glad — čovječanstvo će to preživjeti. Vjerovao je u to punih dvadeset godina života u selu dok i do njih nisu stigli crni glasovi da su ljudi postali sterilni i da djeca više neće uveseljavati ljudska prebivališta.

Probudio se okupan u znoju.

— Barem je znojenje ostalo prirodno — pomislio je u nemoćnom bijesu.

Sjedio je i dugo razmišljao prije izlaska iz kolibe. Vani ga je — kao

i svakog dana — dočekalo neprobojno sivilo. Iz koliba su na zvuk seoskog bubnja, koji je služio umjesto budilica, počeli izlaziti stanovnici.

— Slika propasti — mrmljao je, dok ih je gledao kako dolaze u grozničavoj želji da nešto rade i osmisle nov dan.

— Braćo — progovorio je — noćas mi je pala na um divna ideja koju bih želio pretvoriti u stvarnost. Vjerujem da to mogu ostvariti uz vašu pomoć. Riječ je o projektoru prošlosti koji sam nazvao kronojektor.

Gledali su ga začuđeno, čak i Marijan koji se napajao znanstvenom fantastikom još kao dječak.

— Sinoć mi se ta ideja rodila u glavi i mučila me cijele noći, da bi me u jutarnjem buđenju obasjala vizija o kojoj mislim da nije samo mašta... — malo je zastao, a onda nastavio jasnim glasom. — Pretpostavimo da Zemlja sa sobom »vuče« u svome kretanju kroz prostor jedan, nazovimo ga, filmski omotač. Taj omotač bi imao oblik valjka i u njemu bi u slojevima bili zabilježeni svi događaji što se zbivaju na Zemlji. S obzirom na naše skromne mogućnosti zamislio sam kronojektor, projektor prošlosti, s prostornim ograničenjem od pedesetak metara i pomičnom vremenskom kotom. Ako uspijem izraditi tu aparaturu i ako su moje pretpostavke točne, moći ćemo promatrati prošlost: plavo more i nebo obasjano suncem, djecu kako se brčkaju u moru, galebove kako se strmoglavljuju na valove u lovu na ribe... — Zastao je omamljen bujicom sjećanja dok je osamnaest muškaraca i pet žena gledalo u njega poput djece kojoj je obećano brdo slatkiša. Počeo je nabrajati što mu sve treba za izradu kronojektora Vrlo malo nabrojenog moglo se naći u selu. Marijan je predložio da se jave dobrovoljci koji će ići do drugih sela i grada i nabaviti potrebno u najvećoj tajnosti da nitko od vladajućih ne bi saznao za njihov rad i uništio im snove u samom začetku. Bili su svjesni toga da je njihovo selo živjelo u miru punih dvadeset godina jer su bili daleko od interesa grada i vlade koja je prisvajala sva prava za sebe i svoje povlaštene članove. Samo za njih postojali su staklenici gdje se teškom mukom uzgajalo voće i povrće. Ali, selo je još prije dvanaest godina načinilo svoj plastenik, nešto poput staklenika. Ideju je dala Jasna koja je nekad radila kao botaničar na Farmi staklenika, ali ništa se ne bi moglo učiniti da među njima nije bio i kemičar Marko koji se sav posvetio pokusima s plastičnom masom. Imali su izuzetnu sreću što su još davno naišli na tvornicu plastičnih masa kraj koje je selo podignuto. Rezerve iz tvornice korištene su vrlo štedljivo i samo su tako uspjeli i nakon dvadeset godina sačuvati još ponešto u »zlatnoj rezervi«.

U nabavku sjemenja za plastenik išla je onih godina prava mala ekspedicija koja se sretno vratila nakon više od godinu dana traženja.

Majstorski su se uspjeli dokopati različita sjemenja povrća i čak nekoliko koštica šljiva i lubenica i izmaći pažnji vladinih stražara. Sada je došao čas za slijedeću ekspediciju, da bi se uljepšao ostatak života. Svatko je od njih razmišljao kako bi bilo nezamislivo lijepo imati žive slike prošlosti i u njima uživati. Bili su spremni žrtvovati se za tu nadu

*

Glas se širio šapatom. Stari Eugen, nekada poznati urar, zamišljeno je u svojoj zemunici očekivao najavljena gosta. Gost je nudio suhe šljive — nezamislivi luksuz novog doba — u zamjenu za nekoliko sitnih zupčanika od slitine koju je sam pronašao i koja je garantirala trajnost i čvrstoću. U početku se mnogo ponosio svojim pronalaskom, ali posljednjih godina više nitko nije tražio ni zupčanike, ni išta slično.

»Što su mu, kog vraga, potrebni ti zupčanici, i otkuda mu suhe šljive? Tu nešto nije u redu«, razmišljao je.

Gost je bio ćelav i bezub kao i svi, ali je Eugen, po svježini kože lica, ocijenio da je riječ o mladom čovjeku. Djelovao je izuzetno dobro u svijetu ljudskih kostura i sjenki, a Eugen shvati da taj čovjek, imenom Petar, mora živjeti negdje gdje je bolje nego drugdje, ako, naravno, nije član vlade. Na tu pomisao starac se strese, no odmah se dosjeti da članovi vlade nikad ništa ne traže šapatom i ne nude ništa u zamjenu. Ne, ovdje se radi o čovjeku koji nešto krije, nešto dragocjeno i lijepo.

— Dobit ćete svoje zupčanike, a možete zadržati i svoje suhe šljive, mada ih nisam jeo desetljećima, ali u zamjenu tražim da mi povjerite svoju tajnu.

Petar se lecnuo, što je Eugena potpuno uvjerilo da su mu sumnje opravdane.

— Gledajte čovječe, ja sam starac i želio bih posljednje godine provesti negdje gdje još ima malo ljudskosti. Umoran sam od izduženih apatičnih i polumrtvih ljudskih lica. Nakon mnogo godina vi ste prvi čovjek na čijem se licu može pročitati da se još nečem nada.

Petar je bio zdvojan.

— Zakleo sam se drugovima da ću čuvati tajnu, ali i da se neću vratiti bez zupčanika.

— No, dobro, mladiću. Dovoljno sam star da shvatim neke stvari. Ništa ti meni ne trebaš reći, da ne bi prekršio svetu zakletvu — starac se nasmiješi: sjetio se nekadašnjih moralnih normi što su odavno izgubile svaki smisao — samo mi dopusti da te pratim i obećaj mi da mi nećeš uteći niti me se pokušati riješiti sve dok ne stignemo u tvoje selo. U zamjenu voljan sam da ti pomognem nabaviti još neke stvari, jer pretpostavljam da ti osim zupčanika još štošta treba, a ja imam mnogo dobrih veza.

Sporazum je uspio u potpunosti. Prošlo je još nekoliko mjeseci

zajedničkog traženja i Petar je s uzbuđenjem ubrzao korak da što prije ugleda svoje selo nakon više od godinu dana izbivanja. Eugen je ozbiljno promatrao mladićevo uzbuđeno lice.

— Položio sam sve na jednu kartu — pomislio je — i dobro sam uradio. Nitko se u današnje vrijeme ne uzbuđuje i ne raduje bez dobrog razloga.

Selo se nije mnogo izmijenilo, iako je prošlo četiri godine od dana kada je Ivan izjavio da može konstruirati kronojektor. Za budno oko špijuna ništa nije smjelo biti vidljivo. Još je tu stajalo petnaest koliba ispletenih od plastičnih cijevi, dobro kamuflirani plastenik i hidrocentrala pod stalnom stražom. A u Ivanovoj kolibi rađao se kronojektor. Ivan je ugrađivao djeliće »mozaika« što su stizali s raznih strana, a u svemu tome najveću je umjetnost predstavljalo dugo čekanje i beskrajna strpljivost. Marijan koji je ostao u selu kao njegov pomoćnik pomogao mu je mnogo.

Starom je Eugenu samo Ivanova riječ spasila život. Stanovnici su bili spremni braniti svoje selo od svakog uljeza i po bilo koju cijenu sačuvati svoje bogatstvo. Ali, Ivan je shvatio da su starčeve riječi istinite. Znao je da ga drži u životu i tjera na rad samo to što živi među stvorenjima koja su još ljudi. Sami su stvorili hidrocentralu i vrt, od tvrde plastike izradili zubala, a od otpadaka cijevi čak i vlasulje da bi vratili izgubljeni izgled. Ovi ljudi neće se predati sve do svog biološkog kraja i mada ih neće imati tko naslijediti, neće ih to obeshrabriti da se bore za dostojniji život do posljednjeg daha.

*

Nakon pet godina i sedam mjeseci kronojektor je napokon bio dovršen i spreman za prvi pokus. Ivan je rukama drhtavim od uzbuđenja namjestio vremensku kotu na vrijeme posljednjeg ljetovanja s Marinom u uvali gdje se smjestilo selo i gdje su nekada postojale kuće, živjeli ribari, ljuljuškali se njihovi čamci i uživali turisti.

Pokus je uspio. Uranjanje u svijet koji su znali samo po sjećanju djelovao je poput šoka. Sunčeva svjetlost bila je toliko jaka da su morali zatvarati oči, navikle na nesnosno sivilo. Tek kada su se postepeno privikli na nekad normalnu količinu svjetla, pred očima su im zablistali valovi. U mislima su čuli uz šum mora i vrisak razigrane djece u plićaku. Lica su im se ozarila.

— Napokon — mislio je Marijan — napokon se i mi možemo opiti i zaboraviti gdje smo i što smo. Ovo je najdivniji san u posljednjih četvrt stoljeća i želio bih da traje vječno.

Zagrlio je Jasnu koja mu je bila najbliže, u želji da svoju opijenost podijeli s nekim. Odvratila mu je stiskom ruke, ne okrećući pogled. Blaženstvo je trajalo cio sat, koliko i »sat svjetlosti« i kad su nakon buđenja iz tog sna ponovo postali svjesni surove stvarnosti, samo su

još snažnije zaželjeli da ponovo uživaju u prošlosti.

— Poput hašiša — pomisli Marijan. — Jednom počneš i ne možeš više prestati.

Nije odvajao ruke od Jasne i ona pristane na njegov poziv s mnogo više žara nego ikad proteklih godina. Slike iz prošlog svijeta dale su svemu drugačiji okus, pa su izmijenile i svaki dodir. Osjećao se prepun elektriciteta te je zaželio da iz njega isijavaju munje. Dok je uživao s Jasnom, učinilo mu se prvi put da je život ipak lijep.

*

Svakodnevna seansa nije nikome postala dosadnom; kao da su svi cijeli dan živjeli i radili za taj djelić prošlosti što će im ga donijeti »sat svjetlosti«. Ivan nije uspio dovoljno precizno podesili svoju vremensku kotu, pa je morao čekati dolazak vremena kad je ljetovao s Marinom. Svakim je danom u njemu rasla napetost koju je priznao jedino starom Eugenu koji nije podlegao euforiji kao drugi, nego je uživao kao da polako pije staro, dobro vino.

Marina, koju je Ivan dozivao iz sjećanja, uvijek je bila ona plavokosa vila što se nestašno kupala u moru tog sretnog ljeta kad su planirali da li će imati jedno ili dvoje djece i gdje će ljetovati slijedećeg ljeta. Konačno se jednog dana pojavila u društvu mladog muškarca koji ju je držao za ruku.

— Zar sam zaista bio tako lijep? — čudio se sebi u prošlosti, a ostali su s nevjericom gledali sumnjajući da je ON ikad tako izgledao.

Marina je izlazila iz vode u dvodjelnom kupaćem kostimu i djelovala je poput božice. Nije mogao odoljeti iskušenju. Pojurio je prema toj pojavi da joj se baci pred noge, da je zamoli da ga ponovo vrati u taj divni, začarani svijet. Jedva su ga zaustavili. Tvorac kronojektora izdahnuo je te noći sa sretnim smiješkom na usnama.

*

Marijan je jedini bio upućen u tajnu kronojektora. Kazao je svima da će kronojektor emitirati prošlost dok god bude imao električne energije. To ih je smirilo. Bilo bi im neopisivo teško odreći se pronađene prošlosti. Mila, jedna od pet žena, »našla« je u toj prošlosti svoje izgubljeno dijete.

— Vidite ga, onaj mali kovrčavi, to je moj Davor — govorila je. Gledala ga je kako sjedi u plićaku i igra se kamenčićima i radovala se, uživala.

Jasna je odabrala malu crnokosu djevojčicu.

— Takva bi bila moja djevojčica — mislila je. — Baš ovakva mila, bucmasta.

Svatko je tako nekog izabrao u prošlosti i mogao je nesmetano sanjariti. Sadašnjost je bila teret, a prošlost izbavljenje. Sve su više živjeli u prošlosti i nisu imali razloga da se bore protiv toga. Pod nebom obasutim zvijezdama zamišljali su da su ljubavnici na pustoj

plaži, a kad je bio dan uživali su u divnim prizorima. Čak su i kiša, oluja i uzburkano more bili tisuću puta ljepši od bezbojnog sivila.

Polako su postali neoprezni, zaboravljali su na kamuflažu i stražarenje, pa su stigli novi ljudi i konačno — predstavnici vlasti. Sve je u času moglo biti uništeno, cijeli njihov novi svijet. Ali, prošlost je ovaj put pobijedila.. Ta tko bi se usudio uništiti divnu sliku pjenušavih valova što se presijavaju na suncu ili pojavu lijepe Marine koja je još plesala na valovima? I ne samo Marine. Bilo je još ljepotica... I djece čiji su smijeh mogli čuti bez mnogo napora. Svi došljaci ostajali su u začaranom selu. Glas se širio i uskoro su na hodočašće kretali svi oni koji su bili dovoljno blizu i koji su se još mogli kretati. U kolibama su se smjenjivali stanovnici, a grobne jame punile su se sve više.

*

Sve se stišalo. Ostavši potpuno sam u pustome selu, Marijan je postao jedini vlasnik prošlosti. Mogao je mijenjati vremensku kotu po miloj volji sve do dinosaura ili stvaranja Zemlje. Mogao je sve, ali — nije imao razloga. Bilo mu je dovoljno i ono ljeto koje je pokrenuo Ivan. Razmišljao je o pustoj Zemlji i o tome da već više od godinu dana nije vidio nijedno ljudsko biće. Smješkao se starom ribaru, lica išarana burom, pozdravljao mještane koji su mirno radili svoje poslove. U rano ljeto zaspao je pored kronojektora i pridružio se ostalima.

Još su neko vrijeme ribari ulazili u svoje čamce, a žene zastajale na ulici da izmijene riječ-dvije, a onda je zapuštena hidrocentrala zaustavila kronojektor. Plastične kolibe ostale su tihe i prazne uz morsku obalu, a kronojektor je čekao da možda jednom netko ponovo pokrene hidrocentralu i dozove bogatu prošlost iščezle civilizacije.

Goran Hudec: Čokoladizator

Već tko zna koja je čaša bila prazna u mojoj ruci, jedva sam je nazirao kroz oblake dima. Ili se to moj pogled zamutio? Lokal je bio krcat a svi kao da su gledali baš mene. Možda i jesu, jer na kraju krajeva bio sam senzacija s naslovnih strana: »Čovjek koji pogledom sve pretvara u čokoladu«, »Izumitelj čokoladizatora«, »Vrhunski svjetski stručnjaci uzalud nastoje proniknuti tajnu čokoladizatora«. Kakve li sve naslove nisu u stanju izmisliti novinari.

Čokoladizator.

Moj životni uspjeh, mjeren brojem priznanja što su se slijevala sa skupova svjetskih znanstvenika.

Moj životni promašaj. Jer želio sam načiniti nešto sasvim drugo.

Već sam se duže vremena bavio proizvodnjom umjetnih dijamanata. Vrlo pojednostavljeno; da bi se od grafita (čisti ugljik) dobio dijamant (također čisti ugljik) potrebna je vrlo visoka temperatura i pritisak. Pod takvim ekstremnim uvjetima ugljik se može formirati kao kristal poznat javnosti pod imenom dijamant. I tako sam eksperimentirao s tlačnim komorama i pećima i kao svi ostali dobivao sitne dijamantiće, odlične za industrijsku primjenu, ali kojima je ipak nedostajalo ono Nešto da dostignu remek-djela prirode. Trebalo je postići još više temperature, još povećati pritisak, no meni su, uostalom kao i mojim kolegama širom svijeta, tlačne komore eksplodirale ili se talile od visoke temperature. Uvidio sam da tim putem neću nikamo stići.

Rješenje mi je palo na pamet kad sam jednog dana sasvim slučajno, pokušavajući dohvatiti ping-pong lopticu koju su tamo »pospremili« moji klinci, dotaknuo hladnjak s njegove stražnje strane. Normalno, bio je topao.

Kompresor hladnjaka je topao. Pa to je jasno, svi kompresori svih frižidera su topli, griju se dok rade. To svi znaju. Mnogi znaju i zašto. Nije moguće na nekom mjestu smanjiti temperaturu ispod temperature okoline bez utroška energije koja će se, ako ništa drugo onda kao nusprodukt, transformirati u toplinsku energiju, odnosno povisiti temperaturu na nekom drugom mjestu.

Pretpostavljam da vam je već pala na pamet ista ideja kao i meni u tom trenutku. Smanjimo li na nekom mjestu temperaturu na, pretpostavimo, nekoliko promila jednog Kelvina iznad apsolutne nule, mora se na nekom drugom mjestu temperatura, radi ravnoteže,

povećati do nekoliko promila Kelvina od »apsolutnog maksimuma« beskonačnosti.

Smanjimo li u nekoj posudi pritisak, razlika pritiska na stijenkama posude s obzirom na okolinu će se povećavati. Tu sam uočio izvjesnu sličnost s ponašanjem temperature.

Naravno, ti efekti su i dosad postojali, no nitko se nije dosjetio da ih praktično iskoristi.

Odmah sam se prihvatio posla. Načinio sam veliku posudu kojoj se unutrašnjost mogla hladiti praktično do apsolutne nule, a posao mi je bitno olakšavalo to što je u posudi istovremeno vladao gotovo vakuum. Nadam se da ste uočili još jednu prednost metode za koju sam se odlučio: dimenzije. Postići vakuum od 10^{-6} atmosfera u prostoru od kubnog metra je složeno, ali moguće, no u istom prostoru postići pritisak od 10^{6} atmosfera potpuno je izvan naših tehničkih mogućnosti.

Nešto problema imao sam sa koncentratorom viška topline i pritiska izvan posude, no kao što je to svim konstruktorima dobro poznato, redovno je teže u potpunosti sagledati i definirati problem nego ga riješiti. U principu koncentrator je invertirao fizikalne uvjete koji su vladali u posudi, tako da je pritisku od 10^{-6} atmosfera u posudi odgovarao pritisak od 10^{6} atmosfere u odabranom prostoru izvan nje.

Na dosta interesantan način riješio sam problem upravljanja koncentratorom. Prostor u kome su se invertirali fizički uvjeti iz posuđe mogao se pomicati po volji.

Mehanizam za upravljanje povezao sam sa svojim živčanim sistemom. Uz tijelo mi je bila pričvršćena referentna žiroskopska platforma, a podatke o pravcu u odnosu na žiroskop dobio sam pojačavajući signale živaca koji su upravljali radom mišića vrata i očiju. Daljina je određivana preko podataka za fokusiranje mišića očiju. Ukupni je rezultat bio vrlo efektan, prostor invertiranih fizičkih uvjeta bio je smješten upravo na mjestu na koje sam fiksirao pogled.

Krenuo sam u eksperimente, odlučivši se za početak za skromnije dimenzije uzoraka od nekoliko stotina grama. Koncentrirao sam pogled na prvi od grafitnih uzoraka na stolu. Uključio sam invertor fizičkih uvjeta na precizno izračunat vremenski period. Zatvorio sam oči da me ne zabljesne sjaj dijamanata i polako ih stanem otvarati, vireći između trepavica. Ništa! Pogreška! Uzorak je doduše nešto promijenio boju, ali to očito nije bio dijamant.

Smanjio sam pritisak i tlak u komori, te počeo fiksirati slijedeći uzorak. Ponovno neuspjeh!

Uskoro su svi grafitni uzorci bili utrošeni; tek umjesto mat crnih valjaka nalazili su se tamnosmeđi. Dijamantima niti traga, čak niti onim sitnima koje sam ranije znao proizvesti bez ikakvih problema.

Zagnjurio sam se u svoje proračune. Gdje je uzrok ovakvog fijaska?

Ništa nisam uspio pronaći.

Iz dubokog razmišljanja prenuo me tek glasić:

»Tata, odakle ti ova fina čokolada?«

To je jedan od mojih klinaca žvakao modificirane grafitne uzorke.

Nikad brže nisam reagirao. Istrgnuo sam mu taj uzorak iz usta. Mogao se otrovati, tko zna što je rezultat mojih eksperimenata.

Idućih dana slijedile su detaljne kemijske analize, koje su sve potvrđivale najneobičniju od svih pretpostavki. Najzad, rezultate je nedvosmisleno potvrdio moj jezik, čokolada je bila izvanredna.

Zašto baš čokolada? To me pitanje mučilo danima. Tjednima. Eksperimentirao sam i s drugim uzorcima, drvom, kamenom i uvijek je rezultat bio — čokolada.

Jedino prihvatljivo objašnjenje jest da moj mozak, koji je preko pojačanih voljnih signala uključivao u rad invertor fizičkih uvjeta, uz impuls za uključivanje pojačao i signal moje volje.

A kako bi mozak jednog ljubitelja čokolade mogao odaslati signal za transformaciju u bilo što drugo — nego u Čokoladu?

Eric Frank Russell: Preobraženi Zemljani

Metamorphosite

Preveo *Aleksandar Gvoić*

Silazeći s broda metalnim stepenicama, zastali su napol puta i dopustili mu da bolje pogleda taj veličanstveni prizor. Stajao je na sredini visokog metalnog brodskog mosta, čvrsto se držeći za ogradu lijevom rukom, i netremice zurio u sto pedeset metara duboku provaliju. Zatim je pogledom prešao na goleme svemirske letjelice koje su mirovale na obližnjim sidrištima. Njihove su se metalne stepenice spuštale do dizala iza kojih se nalazilo mnogo građevina, a među njima i kontrolni toranj te svemirske luke koji se dizao nebu pod oblake. Zbog velike visine na kojoj je stajao zarobljenik, te zbog golemih dimenzija svega onoga što ga je okruživalo, on je izgledao vrlo sićušno, nalik na patuljka u sjeni veličanstvenih djela ljudskih ruku.

Njegovi čuvari koji su ga pažljivo motrili, uočili su da ga prizor koji je gledao nije naročito impresionirao. Nisu ga zanimalne grandiozne dimenzije zgrada, očima je tražio skrivenu svrhu svega ovoga. Lice mu je bilo potpuno bezizražajno dok je promatrao okolinu, ali mu je zato pogled bio brz, pronicav i samosvjestan. Shvaćao je brzo, uz samopouzdanje koje je bilo znak bistrine uma. U tajanstvenosti koja ga je obavijala, jedno je ipak bilo očigledno: ovaj zarobljenik nije bio glup.

Poručnik Roka gurnuo je u stranu dvojicu čuvara, prišao šutljivom zatočeniku, naslonio se na ogradu i počeo tumačiti.

— Ovo je svemirska luka Madistine. Na našem planetu ima još dvadesetak luka nalik na ovu, a na svakom od četiri tisuće ostalih svjetova našeg Imperija sagrađeno je još mnogo sličnih objekata, od kojih su neki znatno veći. Ovaj Imperij je najveličanstvenija tvorevina koja je ikad postojala u svemiru. Vjerojatno to možete sada i sami prosuditi.

— Veličina i moć — reče zarobljenik. Osmjehnu se i slegne ramenima. — Pa, što?

— Osjetit ćete sami što to znači, na vlastitoj koži — uvjeravao ga je Roka. I on se osmjehnuo, pokazujući lijepe, bijele zube. — Određena

organizacija može postati tako golema i moćna da u potpunosti preraste ljude koji su je osnovali i koji sada njome upravljaju. Njen dalji rast i širenje sada su nezaustavljivi. Riječ je o neodoljivoj sili koju više ništa ne može zaustaviti i koja neumoljivo ruši sve što joj se ispriječi na putu, poput divovskog čudovišta.

— Veličina i golemo prostranstvo — promrmlja sugovornik. — Kako vam to godi! — Nagnuo se preko ograde i pogledao u provaliju. — No, ipak, tamo dolje se vjerojatno nalazi neprijatelj kojeg još niste uspjeli savladati i pobijediti.

— Kao na primjer?

— Uzročnik raka. — Zakolutao je očima i zlurado pogledao poručnika. — Zar ne? — Ponovo je slegnuo ramenima. — Na žalost, život je ipak kratka vijeka za»smrtnike.

— Krenite dalje! — oštro naredi Roka stražarima..

*

Povorka je polako krenula, sa dva čuvara na čelu za njima je išao zarobljenik, zatim Roka, pa još dva čuvara. Došavši do tornja koji se nalazio na kraju metalnih stepenica, šestorka je ušla u dizalo i spustila se u prizemlje gdje ih je čekao mlazni automobil. Bila je to duga, crna limuzina ukrašena sa strane amblemom Imperija u obliku srebrnog kometa. Dvojica muškaraca u zelenim uniformama sjedila su u prednjem dijelu automobila, dok je treći stajao uz otvorena stražnja vrata.

— Poručnik Roka sa zarobljenim primjerkom i odgovarajućim dokumentima — reče Roka. Pri tom je rukom pokazao na zarobljenika i pružio trećem uniformiranom muškarcu kožnu torbu sa službenim papirima. Iz džepa je izvadio blok papira i dodao: — Vaš potpis, molim.

Službenik Imperija je potpisao papir, vratio mu blok i bacio torbu u stražnji dio auta.

— U redu — obrati se zarobljeniku. — Ulazite.

Još potpuno bezizražajna lica, ovaj uđe u kola i ugodno se smjesti na stražnje sjedalo. Roka se sagne, proviri kroz vrata i pruži mu ruku.

— Žao mi je što se rastajemo jer smo se tek počeli malo bolje upoznavati, zar ne? Nemojte slučajno pomišljati na bijeg ili nešto slično. Ovamo ste dovedeni kao zarobljenik, ali u isto vrijeme predstavljate i neku vrst ambasadora svoga planeta. To uvijek imajte na pameti jer ćete jedino tako dobiti bolji uvid u cijelu situaciju. Sretno!

— Hvala! — Zarobljenik je prihvatio pruženu ruku i rukovao se s Rokom, a zatim se pomaknuo jer je službenik u zelenoj uniformi sjeo do njega. Vrata su zalupila, mlazni motori zabrujali i automobil je tiho jurnuo naprijed. Zarobljenik se osmjehnuo gledajući kako mu maše Rok.

— Dobar je momak taj Rok — reče službenik.

— Dobar!

— Primjerak — zahihotao se službenik. — Uvijek ih nazivaju primjercima. Svako, bar na izgled, inteligentno živo biće novootkrivenih planeta u birokratskom se žargonu uvijek naziva primjerkom bez obzira da li je riječ o čovjekolikim stvorenjima ili ne. Dakle, i vi ste primjerak, sviđalo vam se to ili ne. No, taj vas naziv ne treba zabrinjavati. Gotovo svi oni primjerci koji nešto vrijede dočepaju se visokog položaja čim njihov planet postane sastavni dio Imperije.

— Ništa mene ne zabrinjava — tvrdio je primjerak.

— Ništa?

— Ništa.

Službenik se zbunio i izgubio svoje prijašnje samopouzdanje. Podigao je torbu s dokumentima s poda, mahao njome amo-tamo, procijenio koliko je teška i konačno je stavio sebi u krilo. Ona dvojica na prednjim sjedalima i dalje su šutjeli gledajući mrko kroz prednje staklo dok je automobil jurio širokom avenijom.

Velikom brzinom preletjeli su preko raskršća, prestigli nekoliko šarenih automobila aerodinamična oblika i skrenuli ulijevo na kraju avenije. To ih je dovelo do golemih metalnih vrata koja su se nalazila u visoku kamenu zidu. Sve je to podsjećalo na divovski zatvor, no zarobljeni došljak nije toga bio svjestan jer uopće nije znao kako izgleda zatvor.

Metalna vrata su se automatski otvorila širom i ukazao se širok kolni prilaz koji je vodio, među lijepo njegovanim travnjacima, do glavnog ulaza u dugu, nisku zgradu na sredini koje se uzdizao toranj s urom. Ulaz u zgradu nalazio se točno ispod samog tornja i bio je također teške, metalne izrade. Crna limuzina elegantno je doplovila do ulaza i tu se zaustavila uz jedva čujno pištanje pneumatskih kočnica.

Službenik koji je sjedio u stražnjem dijelu automobila otvorio je vrata, izašao iz kola vukući za osobom torbu s dokumentima. Za njima je izašao zarobljenik, zatvorio vrata, a zatim su kola odjurila dalje.

— Pogledajte — reče čovjek u zelenoj uniformi. Mahnuo je rukom prema travnjacima i zidu u daljini. — Tamo su ulazna vrata i zid; i na ovom prostoru koji nas dijeli od njih mogu stražari uhvatiti bjegunca bez ikakve muke. Iza onog zida kriju se mnoge opasnost koje su vama potpuno nepoznate. Govorim vam sve ovo jer ćete ovdje boraviti dok ne završite sve formalnosti i dok se situacija ne sredi. Savjetovao bih vam da budete strpljivi i razboriti jer nema smisla bježati kad nemate kamo pobjeći.

— Hvala na uputama — zahvalno će zarobljenik. — Ja neću bježati sve dok zato ne budem imao razloga i dok ne znam kamo ću pobjeći.

Službenik Imperija odmjeri ga strogim pogledom. Sasvim prosječan

stvor, pomisli on, nešto nižeg rasta od naših ljudi, vitak, crnomanjast, tridesetih godina i prilično zgodan. Ali posjeduje određenu drskost svojstvenu mladim ljudima. U toku ispitivanja vjerojatno će biti hvalisav i zbunjivat će ljude. Uzdahnuo je zabrinuto. Šteta što nisu uspjeli uhvatiti nekog starijeg.

— Hmmm. hm! — zakašlja se nezadovoljno.

Zatim priđe ulazu, dok ga je zarobljenik slijedio u stopu. Vrata su se otvorila sama, pa su obojica ušla u veliko predvorje gdje ih je dočekao novi službenik Imperija, također u zelenoj uniformi.

— Ovo je primjerak s novog planeta — reče pratilac — koji se mora odmah podvrgnuti pregledu i ispitivanjima.

Drugi službenik radoznalo je promatrao došljaka, puhnuo kroz nos u znak omalovažavanja i onda rekao:

— U redu, znate i sami kamo ga treba odvesti.

Krenuli su u veliku prostoriju za preglede koja se nalazila na jednom kraju mramorna hodnika. Tamo je službeni pratilac predao torbu s dokumentima čovjeku u bijelom i onda se udaljio bez riječi. U prostoriji je bilo sedam muškaraca i jedna žena, svi odjeveni u bijelo.

Pomno su promatrali primjerak s novog planeta, a onda je žena upitala:

— Naučili ste govoriti naš jezik?

— Jesam.

— Dobro. Onda se svucite. Skinite svu odjeću!

— Ni slučajno — reče žrtva mirnim glasom.

Žena nije promijenila izraz lica. Uzela je službeni formular sa stola i urednim rukopisom unijela u odgovarajuću rubriku slijedeću napomenu: — Odnos prema suprotnom spolu normalan. — Zatim je izišla iz sobe.

Kad su se vrata zatvorila, zarobljenik je skinuo odjeću. Sedmorica ljudi u bijelom počela su temeljitu obradu zarobljenika, ispunjavajući odgovarajuće rubrike u formularu. Svoj su posao obavljali mirno i vrlo metodički uobičajenom rutinom. Visina: 4,2 dužinske jedinice. Težina: 77 migiada. Kosa: tip S, povišena na čelu. Bez zuba umnjaka. Svi prsti lako pokretljivi i elastični. Svaki pojedini podatak brižno je zapisivan i unijet u službeni formular. Bilo je očigledno da su standardni podaci Imperija naviknuti na živa bića koja se u mnogo čemu razlikuju od njih.

Rendgenski su mu pregledali i snimili lubanju, grlo, grudni koš i trbušnu šupljinu s prednje i stražnje strane te bočno, i tom prilikom zapazili nešto nalik na slijepo crijevo na mjestu gdje se ono obično nalazi. Zabilježili su sve pojedinosti, jednu po jednu. Priraslice na grkljanu. Očni astigmatizam: lijevo oko 0.7, desno oko 0.4. Izbočene žlijezde u grlu umjesto krajnika. Usne resice nagrešpane poput lista. Moždane vijuge zamršene i vrlo duboke.

— Zadovoljni? — upitao je, kad je pregled bio okončan.

— Možete se obući.

Vođa grupe ljudi u bijelom zamišljeno je proučavao formular koji je skoro u potpunosti već bio ispunjen. Promatrao je kako se ispitanik oblači i pri tom naučio kako on vrlo pažljivo i uredno stavlja na sebe komad po komad odjeće. Pozvao je svoja tri pomoćnika i s njima vijećao tiho nekoliko minuta.

Konačno je na dnu obrasca napisao:

— Primjerak ne spada u vrlo naprednu vrstu, ali nedvojbeno predstavlja novu varijaciju. Mogao bi biti opasan. Treba biti pod neprestanom paskom.

Zatim je otvorio torbu za službene spise i gurnuo obrazac na vrh drugih dokumenata. Zaključavši torbu, dao ju je svome pomoćniku.

— Odvedite ga na dalje ispitivanje u Fazu 2.

*

Faza 2 predstavljala je sobu iste veličine kao Faza 1. Doduše, činila se većom jer je bila razmjerno prazna. U njoj se nalazio jedino golemi sag tako gustih vlakana da se po njemu jedva moglo gaziti, zatim veliki radni stol od ulaštenog plastičnog materijala i dvije stolice pneumatskog tipa. Zidovi su bili od translucita, prozirnog materijala koji propušta svjetlo, dok je strop bacao mliječnu svjetlost na cijelu prostoriju.

U stolici iza radnog stola sjedio je zavaljen crnomanjast i namrgođen stvor mršava lica i kukasta nosa. Odjeća mu je bila vrlo uredna, a na lijevom kažiprstu mu je svjetlucao dijamantni prsten. Crnim je očima radoznalo promatrao zarobljenika koji se približavao koračajući sagom i zatim sjeo u drugu stolicu. Dohvatio je kožnu torbu, otvorio je i dugo proučavao spise koje je zatekao u torbi.

Onda je rekao:

— Trebalo im je, dakle, punih osam mjeseci da vas dopreme ovamo iako su se kretali supersvemirskom brzinom. Uh, kako li se Imperij širi! Ako nastavimo ovakvim tempom, životni vijek će postati prekratak. Došli ste iz vraški velike udaljenosti, zar ne? Vidim da su vas za vrijeme puta naučili govoriti naš jezik. Jeste li imali teškoća pri učenju?

— Nisam — reče zarobljenik.

— Zacijelo posjedujete talent za jezike, zar ne?

— To vam ne bih znao reći.

Crnomanjasti čovjek nagnuo se prema njemu, a oči su mu iznenada bljesnule. Mirisao je po maroken koži. Govorio je tečno i vrlo ugodnim glasom.

— Iz vašeg odgovora zaključujem da na vašem rodnom planetu govorite samo jedan jezik.

— Zaista? — Zarobljenik je bezizražajno zurio u svog ispitivača.

Ovaj se pak opet zavalio u stolicu, razmišljao jedan tren, a onda nastavio:

— Vidim da baš niste raspoloženi za suradnju. Doduše, ne znam zašto. Nadam se da su moji ljudi postupili prema vama vrlo uljudno i obazrivo. Ili, možda, imate kakvu pritužbu?

— Nemam — reče zarobljenik bez uvijanja.

— Kako to? — Crnomanjasti čovjek bio je iznenađen, što nije ni krio. — Ovo je mjesto gdje gotovo svakodnevno slušam gnjevne jadikovke o otmici. Ne želite li se i vi požaliti na to?

— Kakva korist od toga?

— Baš nikakva — umirio ga je ispitivač.

— Eto, vidite! — Zarobljenik se udobno namjesti u svojoj stolici. Osmijeh mu je bio turoban.

*

Nekoliko minuta crnomanjasti ispitivač zamišljeno je gledao svoj dijamantni prsten, vrteći ga amo-tamo. Zatim je u formular upisao riječ »Vjeruje u sudbinu. Fatalist«, i nakon toga promrmljao:

— Vidjet ćemo što tu možemo napraviti. — Uzeo je u ruku komad papira. —Dakle, zovete se Harold Harold-Mira?

— Da.

— Usput rečeno, moje je ime Helmari. Savjetujem vam da ga upamtite jer će vam možda zatrebati. Harold-Mira... je li to vaše prezime?

— To je složenica sastavljena od imena moga oca i majke.

— Hmmm! Je li to uobičajena praksa na vašem planetu.

— Jest.

— A što onda ako se oženite djevojkom koja se zove Betty?

— Moje ime će i dalje ostati Harold-Mira — uputi ga zarobljenik. — I njezino ime će i nadalje biti složenica sastavljena od imena njezinih roditelja. Ali naša djeca bi se zvala Harold-Betty.

— Da, da, razumijem. A sada nešto drugo. Prema ovom izvještaju, vi ste odvedeni sa satelita pošto su dva naša broda sletjela na njegov matični planet i više nisu uspjeli uzletjeti.

— Točno je da sam odveden sa satelita. O sudbini vaših brodova ne znam baš ništa.

— Znate li možda zbog čega nisu mogli uzletjeti?

— Kako bih to mogao znati kad nisam bio tamo? Helman se namrštio, ugrizao se za donju usnu i oštro rekao:

— Ovdje ja postavljam pitanja.

— Samo izvolite — reče Harold Harold-Mira.

— A u sebi mislite »To vam ionako neće pomoći« — reče Helman pronicavo. Ponovo se smrknuo i upisao riječ »Tvrdoglav« u formular što je ležao pred njim. — Čini mi se — nastavio je — da se obojica vladamo vrlo djetinjasto. Uzajamna nesnošljivost neće pomoći ni

jednom ni drugom. Zašto ne bismo zauzeli odgovarajući stav u međusobnom općenju? Pokušajmo biti iskreni, ha? — Nasmiješio se pokazujući bjelinu umjetnih zubi. — Ja ću otkriti svoje karte pod uvjetom da i vi učinite isto.

— Da vidimo najprije vaše karte.

Osmijeh je iščezao s Helmanova lica isto tako brzo kako se i pojavio. Bio je povrijeđen. Na formular je napisao »Nepovjerljiv i sumnjičav«. Zatim je počeo govoriti, brižljivo odabirući riječi:

— Vjerujem da ste za vrijeme putovanja ovamo saznali mnogo podataka o Imperiju. Zacijelo vam je poznato da je riječ o moćnoj organizaciji različitih oblika živih bića koja posjeduju razum a od kojih je većina slična vama i meni. Svi su oni vjerni podanici onog sunčevog sustava u kojem se i vi trenutno nalazite. Po svoj prilici ste čuli da je Imperij rođen na ovom planetu, da se tijekom dugih stoljeća proširio na četiri tisuće drugih svjetova, te da se još širi i povećava.

— Sve sam to već čuo — potvrdi zarobljenik.

— Odlično! Onda ćete bez teškoća shvatiti da ste vi samo prolazna žrtva našeg daljeg uspona i razvoja, ali da ste ujedno i veliki sretnik.

— Ne shvaćam gdje je tu sreća.

— Shvatit ćete vrlo brzo — umirio ga je Helman. — No, sve u svoje vrijeme. — Ponovo se osmjehnuo pokušavajući djelovati na sugovornika veselim tonom. — Uvjeravam vas da jedna tako stara i tako moćna organizacija kakva ;ĽÍ naš Imperij posjeduje riznicu znanja i životne mudrosti. Naša znanost razvila je neshvatljivo velike i moćne izvere energije, uključujući tu i energiju kojom možemo bez teškoća raznijeti pojedine planete u paramparčad i uništiti ih tako da nestanu bez traga, no unatoč svemu tome ipak smo uvijek na oprezu. Nakon neizmjerno bogatoga iskustva koje smo stekli proširivanjem na tisuće novih svjetova, spoznali smo da naša moć ipak nije tako velika da bismo sebi mogli dopustiti greške koje bi za nas bile kobne. Uza svu našu moć takve bi greške imale za nas katastrofalne posljedice. Zbog toga su naši koraci u nove svjetove vrlo oprezni.

— Sudeći po vašim riječima, netko vam je gadno utjerao strah u kosti — primijetio je Harold Harold-Mira.

Helman je oklijevao trenutak, a onda je rekao:

— Imate pravo. Ispričat ću vam što se dogodilo. Prije nekoliko desetljeća sletjeli smo prvi put na jedan novi planet. No, naš brod nije više mogao uzletjeti. Naše istraživačke letjelice uvijek lete u skupini od tri broda, pa se u ovom slučaju druga letjelica spustila da bi pomogla prvoj. No, ni ona više nije mogla uzletjeti. A, treći brod koji je ostao čekati u svemiru primio je očajničku poruku i upozorenje da se na tom novom planetu nalaze vrlo inteligentna bića, potpuno nevidljiva, i parazitskog tipa.

— I ta su bića jednostavno zaplijenila tijela vaših kolega koji su se

spustili na taj planet — dodao je Harold.

— Vi poznajete tu vrstu živih bića? — upita Helman. Prsti su mu kliznuli prema nevidljivoj točki na površini njegova radnog stola.

— Prvi put čujem za njih — odgovori Harold. — No, zapljena tuđih tijela u ovom slučaju je jedino logično rješenje.

— Da, imate pravo — prizna Helman nevoljko. Nastavio je, radoznalo promatrajući ispitanika. — Oni ipak nisu uspjeli zauzeti tijela svih članova posada. Nekolicina je shvatila na vrijeme u kakvoj se opasnosti nalaze, pa su se zatvorili u jednu od letjelica izolirajući se tako od parazita i od svojih nastradalih kolega. Bilo ih je premalo da bi mogli uzletjeti, pa su poslali poruku o opasnosti u kojoj su se našli. Posada trećeg broda odmah je uočila što im prijeti: ako smjesta ne poduzmu odgovarajuće korake, svemir će biti otvoren i dostupan nepoznatim bićima. I tako su odmah uništila oba broda jednom atomskom bombom. Kasnije je došao ratni brod i izvršio kaznene mjere bacivši specijalnu bombu za uništenje planeta. I tako je nestao taj novi, tek otkriveni svijet, u oblaku užarenih plinova. Taj put jedva smo se uspjeli izvući. Unatoč svom bogatstvu pronicavosti i moći. Imperij ne može opstati ako njegovi podanici ne upoznaju svoje susjede.

— Neugodna situacija, moram priznati — reče Harold Harold-Mira. — Sada shvaćam kakvu ja ulogu imam u svemu tome. Ja sam pokusni uzorak s novog planeta.

— Tako je — Helman je ponovo živnuo. — Naša je želja da utvrdimo da je vaš planet siguran.

— Siguran za što?

— Za neposredni kontakt s vama.

— Zbog čega je potreban takav kontakt? — uporno je nastavljao pitanjima Harold.

— Zaboga! Mislio sam da osoba vaše inteligencije može sagledati i shvatiti prednosti i obostranu korist u susretu dvaju različitih kultura.

— Ja mogu sagledati dobre strane toga susreta. Ali su mi također jasne i posljedice toga.

— O čemu to govorite? — Helmanova je prijaznost počela polako iščezavati.

— O pripajanju našeg planeta vašem Imperiju.

— Ah! — reče Helman nestrpljivo. — Vaš planet može nam se priključiti samo ako sam želi. Uostalom, što je loše u tome da postanete dio Imperija? Osim toga, kako znate da li se vaš stav podudara sa stavom vaših sunarodnjaka? Možda se oni ne slažu s vama. Možda oni jedva čekaju da nam se priključe.

— Naročito kad znamo da su dva vaša broda ostala tamo kod nas.

— Aha, znači priznajete da su naši brodovi prisilno zadržani na vašem teritoriju?

— Ništa ja ne priznajem. Što se mene tiče, posade vaših brodova možda izmjenjuju čestitke zbog uspjela bijega iz Imperija, dok moj narod poduzima sve što je potrebno da bi ih istjerao iz našeg svijeta.

*

Helmanovo je mršavo lice poprimilo mračan izraz. Dugi i tanki prsti grčili su mu se od gnjeva, premda je svim silama nastojao da prikrije osjećaje pred svojim sugovornikom. Rekao je:

— Podanici Imperija ga nikad ne napuštaju bježeći. A rijetki bjegunci ne stižu daleko.

— Poričete i potvrđujete moje riječi — ironično reče Harold. — I to sve u jednom dahu. A to je neizvedivo. Postoji samo jedna mogućnost: vaši podanici ili bježe ili ne bježe.

— Dobro vi znate što ja mislim. — Govoreći polagano i mirno Helman nije popuštao. — Želja za bijegom pojavljuje se vrlo rijetko i potpuno je uzaludna.

— Vrlo vjerojatno i zato što ju je nemoguće ostvariti.

— Ni govora! — reče Helman oštro.

— Svaka vaša riječ osuda je ovog rasklimanog Imperija — dodao je Harold. — Mislim da znam više o njemu od vas.

— Kako je to moguće, molim vas? — upitao je Helman, ironično podižući obrve. — Na osnovi čega sebi dajete pravo da donosite sud o našoj organizaciji?

— Na osnovi povijesnih činjenica — reče Harold. — Vaš je narod vrlo sličan našem. Nadam se da razumijete što time želim reći. Naš je svijet nevjerojatno star, a naša prošlost koja je duga vijeka i prilično mračna, naučila nas je mnogo čemu. I mi smo imali na desetke imperija, premda nijedan nije bio tako moćan kao vaš. No, svi su oni nestali i propali na isti način. Svi ti imperiji iščezli su zbog istih, neizbježnih prirodnih zakona. Imperiji dolaze i odlaze, ali pojedinci žive vječno.

— Hvala — reče Helman brzo. Na formular je napisao: »Anarhist«, a onda nakon kraćeg razmišljanja dodao: »Malo luckast«.

Harold Harold-Mira osmjehnuo se otužno. On nije vidio što piše Helman, ali je točno znao što je napisao na formularu. Stanovnicima njegova starodrevnoga svijeta nije bilo potrebno gledati da bi vidjeli.

Odgurnuvši formular u stranu, Helman je rekao:

— Svaki put kad se iskrcamo na nekom novom planetu izlažemo se golemoj opasnosti da svoje tajne uspješnog osvajanja svemira otkrijemo stvorovima čije su sposobnosti i ambicije za nas nepoznanica. To je rizik kojem se moramo izložiti. Razumijete li? — Harold je potvrdno kimnuo glavom, a Helman nastavio: — U ovom trenutku na vašem planetu se nalaze dva naša najbolja broda. Vaši ih ljudi možda proučavaju, da bi kasnije izradili iste takve brodove i još ih možda i usavršili. Tada bi i vaši ljudi mogli krenuti na osvajački

pohod u svemir šireći ideje koje su ne podudaraju s našom vizijom svijeta. Dakle, teoretski govoreći, postoje samo dvije mogućnosti izlaza: rat ili mir. U stvarnosti, vašem narodu nudi se vrlo jednostavan izbor: suradnja ili potpuno uništenje. Ne volim o tome govoriti, ali me na to tjera vaše neprijateljsko držanje.

— Nekomunikativno držanje možda je bolji izraz — savjetovao mu je Harold Harold-Mira.

— Oni koji nisu za nas naši su protivnici — odvrati Helman. — Nismo mi nikakvi diktatori već samo realisti. I, uglavnom, o odgovorima i podacima koje nam vi date ovisi što ćemo poduzeti s obzirom na vaš planet. Treba da znate da ste vi predstavnik vaše vrste, vašeg naroda. Pretpostavljamo da vaši ljudi u manjoj ili većoj mjeri nalikuju na vas pa će rezultati koje dobijemo, analizirajući vas, odlučiti da li...

— Da, da li nas treba proglasiti svecima ili pak pretvoriti u prah i pepeo — prekine ga Harold.

— Ako baš hoćete. — Ovaj put Helman se nije uznemirio. Ostao je hladnokrvan pokazujući da je svjestan svoje nadmoći. — Od vas zavisi sudbina vašeg planeta. Znam da je to velika odgovornost za pojedinca, ali što je — tu je. Na vama je da podnesete taj teret. Upamtite jedno! Postoje i drugi načini na koje možemo izvući iz vas podatke i informacije koje su nam potrebne. Pitam vas sada posljednji put jeste li voljni podvrći se mojem unakrsnom ispitivanju ili niste?

— Moj odgovor glasi — reče Harold polako — Ne!

— U redu. — Helman je prihvatio njegov odgovor bez ljutnje. Pritisnuo je nevidljivo dugme na stolu. — Prisiljavate me da primjenim prisilne mjere analize. Žao mi je, ali to ste sami izabrali. — U prostoriju uđoše dvojica pratilaca i on im reče: — Vodite ga na dalje ispitivanje u Fazu tri.

Pratioci su ga doveli i ostavili u toj trećoj prostoriji koja je bila mnogo manja od prvih dviju. Imao je dovoljno vremena da malo pogleda oko sebe prije nego što su se trojica muškaraca u sobi udostojila da ga primijete. Sva trojica su bila odjevena u bijelo, ali su bili mnogo življi i okretniji od osoblja u sobi za medicinski pregled. Dvojica su bili mladi, visoki, mišićavi i strogoga izgleda. Treći je bio nizak, zdepast, srednjih godina i nosio je uredno podšišanu bradu.

Brzo i energično uključivali su jedan za drugim bezbrojni niz instrumenata koji su pokrivali jedan cijeli zid te prostorije. Uređaji su se sastojali od mnoštva plastičnih ploha, brojčanika, mjerača, brojila, mjernih instrumenata, puceta, prekidača, utičnica sa žicama i utikača s mnogo razvodnih dijelova. Čulo se tiho, neprekidno zujanje. Na samoj sredini, ispred zidne plohe s uređajima, bila je jedna stolica

Zadovaljan što je sve spremno za upotrebu, onaj bradati ispitivač reče Haroldu:

— U redu, sjednite. — Pri tom je mahnuo dvojici pomoćnika koji su mu prišli bliže.

Harold se nasmiješio, mahnuo nehajno rukom i sjeo u stolicu. Radeći vrlo brzo, sva trojica stavljali su mu obložene metalne trake na ručne zglobove, listove nogu, bedra, na grudni koš, vrat i glavu. Od tih traka vodile su elastične metalne cjevčice od glavnih uređaja i to do njihovog središnjeg dijela, dok mu je traka smještena na glavi bila spojena s tankim, višežilnim kabelom.

Namjestili su komandne uređaje na određene veličine očitavanja na pojedinim mjernim instrumentima, a onda je bradonja stavio naočale, uzeo nekakav papir i kratkovidno zurio u njega. Zatim se obratio ispitaniku:

— Sad ću vam postaviti niz pitanja. Ona su sastavljena tako da odgovor na njih može biti »da« ili »ne«. Odgovore možete davati glasno ili ih samo zadržati u svojoj svijesti, meni je svejedno.

Pogledao je Harolda očima koje su izgledale mnogo veće i izobličene iza debelih stakala. Izraz im je bio hladan i ravnodušan. Prstom je pritisnuo puce, prostorijom je zabrujala kamera snimajući očitanja na raznim mjernim instrumentima.

Ne obaziruć se na šumove i usredotočujući svu svoju pažnju na ispitanika, bradonja reče:

— Pronašli su vas na satelitu; da ili ne?

Harold se prisjeti svega, osmjehnu se i ne odgovori.

— Po tome se može zaključiti da vaš narod zna kako se kreće svemirom?

Odgovora nije bilo.

— Oni, zapravo mogu putovati i mnogo dalje od tog satelita. Oni mogu stići i do susjednih planeta, da ili ne?

Odgovora nije bilo.

— Oni su se, zapravo, već spustili na te obližnje planete? Odgovora nije bilo.

— Činjenica je da oni, u stvari, mogu mnogo više od toga. Oni su već dosegli i druge sunčeve sustave.

Harold se opet nasmiješio zagonetno.

— Vaš je planet svijet za sebe? Tišina.

— On je sastavni dio nove skupine planeta? Tišina.

— Vaš je planet predstraža jednog drugog Imperija? Tišina.

— Ali taj Imperij je manji od našeg? Odgovora nije bilo.

— Veći i moćniji od našeg?

— Zaboga, kako može neko drugo carstvo biti veće od vašega. Ta ono je najveće i najmoćnije — reče Harold zajedljivo.

— Šutite! — Jedan od pomoćnika koji je stajao sa strane ljutito ga prodrma.

— Ako neću šutjeti?

— Onda cemo vam izvući uši!

Bradati ispitivač koji je bizizražajno šutio za ovog kratkog prekida, nastavio je mirno:

— Vaša vrsta predstavlja najviši i najinteligentniji oblik života na vašem planetu? Prema tome kod vas nema drugih razumnih bića? Prije susreta s izaslanicima Imperija niste bili svjesni da i drugdje postoje razumna i inteligentna živa bića?

Ispitivač nije ni najmanje bio uznemiren potpunom pasivnošću i šutnjom svoje žrtve, što se najbolje vidjelo po njegovu mirnom držanju. Uporno je nastavljao, povremeno pogledavajući papire koje je držao u ruci, dok je pretežno zurio u ispitanika. Broj pitanja popeo se već na stotinu, zatim na dvjesta, a dalje ih Harold nije više ni brojio. Neki su od tih upita bili očigledna zamka. Sva su pitanja bila umjesna i suvisla. I sva su nailazila na upornu šutnju.

Nakon dugotrajnog ispitivanja završili su posao i bradonja je odložio svoje papire mrmljajući nezadovoljno:

— Morat ćemo raditi cijelu noć da izvučemo nekakav smisao iz njegovih reakcija! — Prijekorno je pogledao Harolda. — Mogli ste baš odgovoriti na naša pitanja. Uštedjeli biste nam mnogo truda i sebi olakšali situaciju.

— Mislite? — reče Harold sumnjičavo.

— Izvedite ga — ljutito odsiječe bradonja. Jedan od njegovih pomoćnika pogleda ga upitno a ovaj razumjevši ga bez riječi odgovori: — Ne, ne treba ga voditi tamo. Bar za sada. Pogledat ćemo najprije podatke koje smo uspjeli dobiti. — Skinuo je naočale i počešao se po bradi. — Odvedite ga u njegove odaje i dajte mu nešto da jede. — Zatim doda škripavim glasom: — Neka se osuđenik bar dobro najede.

*

Prostorije u koje su ga doveli bile su čvrsto građene, dobro opremljene i udobne. Sastojale su se od triju prostorija: kupaonice, spavaće, sobe i sobe za dnevni boravak, a u ovoj posljednjoj nalazile su se mnogobrojne police pune knjiga, veliki električni radiator i televizor s velikim ekranom.

Harold se udobno smjestio u veliki, mekani naslonjač i promatrao kako mu krupni čovjek, kratko podšišane kose, doprema jelo na kolicima. Iako je bio gladan, ipak nije svu pažnju obratio hrani. Gledao je netremice toga krupnog muškarca koji je — ne znajući da je predmet ispitivanja — postavljao meso, kruh, voće, kolače i kavu. Kad je završio, Harold ga upita vrlo nenametljivo:

— Tko su ona gušterolika stvorenja koja nose crne uniforme sa srebnim vrpcama?

— Drani. — Glava s kratko ošišanom kosom okrenula se i uperila tupi pogled u zarobljenika. Lice mu je bilo široko i mišićavo, oči sitne, a čelo nisko. — Zovemo ih Drani.

— Da, ali što su oni zapravo?

— Pa, vjerojatno, neka druga vrsta živih bića. Zacijelo dolaze s nekog drugog planeta, koji se, možda, zove Drane. Nemam pojma. Nekada sam znao sve, ali sada sam zaboravio.

— Ne volite ih baš previše, zar ne? — upita Harlod.

— A tko ih voli? — Namrštio se pod teretom razmišljanja i oči su mu pri tom postale još manje. — Znate, volim svoje mišljenje zadržati za sebe. Nije mi baš drago da mi tamo neki gušter čita misli i onda kaže svima ono što želim zadržati za sebe, razumijete? Čovjek želi imati svoj mir, bar ponekad.

— A tako! Oni su telepati! — Sad se Harold namrštio. — Hmmm! — Razmišljao je zabrinuto. Njegov sugovornik počeo je gurati prazna kolica prema vratima, a Harold ga hitro upita: — Ima li ih sada tu u blizini?

— Nema: Sada je već kasno. Sva je sreća da ih na ovom planetu nema mnogo. Samo nekoliko. Obavljaju neke strogo službene zadatke, ne znam točno kakve. Dvojica, trojica zauzimaju prilično visoke položaje u ovom gradu, no sada su vjerojatno kod svojih kuća. Sva sreća! — Namrgodio se pokazujući na taj način izrazitu antipatiju prema tajanstvenim Dranima. — Dok ih nema u blizni, čovjek bar može razmišljati u miru. — Izgurao je kolica iz sobe, izišao i zatvorio vrata. Brava je škljocnula tiho i zloslutno.

*

Harold je počeo jesti svoj obrok očekujući dolazak razljućenih podanika Imperija. Bradonja i njegova dva pomoćnika dali su mu na znanje da će ga ostaviti na miru do sutra ujutro, ali ovaj posljednji razgovor s kratko ošišanim slugom zacijelo će ubrzati njihov dolazak. Požurio je s jelom prilično iznenađen da još nisu došli. Shvaćali su, dakle, mnogo polaganije nego što je on pretpostavljao. On je pak koristio vrijeme do njihova dolaska da skuje svoj ratni plan.

Odaje u kojima se nalazio otežavale su cijelu situaciju. Već ih je uspio temeljito pregledati i pri tom je ustanovio da su im zidovi i vrata izrađeni od teška metala. Prozori su bili od neprobojnog stakla, izliveni u jednom komadu, sa čvrstim metalnim okvirima i dobro zatvorenim zasunima. Ovaj je stan predstavljao pravu grobnicu.

Visoko gore, u jednom katu, nalazila se vrlo mala i dobro sakrivena leća. Čovjeku s prosječnom moći zapažanja, ta bi pojedinost sigurno izmakla oku. Drugu je našao montiranu na manjoj kazaljci zidnog sata. Bila je nalik na dragulj. Znao je da je riječ o nekoj vrsti špijunskog, optičkog uređaja, a isto je tako bio siguran da je još mnogo takvih instrumenata po cijelom stanu. Tamo gdje postoje takvi optički uređaji, zacijelo su i mikrofoni, vrlo sitne izrade, koje je teško pronaći a ne ostaviti traga. Da, da, oni već sada znaju za njegov kratki razgovor s »konobarom«, i zacijelo će doći ovamo.

I došli su. Brava se otvorila uz škljocanje baš kad je Harold završio s jelom. Ušao je Helman, a iza njega golemi momak u uniformi koji je zatvorio vrata, te se naslonio svojim širokim leđima na njih i tiho zazviždao, promatrajući prostoriju s očiglednom dosadom. Helman je prišao stolici, sjeo, prekrižio noge i pomno počeo gledati zarobljenika. Žila kucavica udarala mu je na čelu. što baš nije bilo ugodno gledati.

Rekao je:

— Razgovarao sam televoksom s Rokom. On se zaklinje da nikad nije spomenuo Drane u vašoj prisutnosti. Isto je tako posve siguran da njihovo ime nije nikada spomenuto na brodu za vašeg putovanja ovamo. Ni čuvari koji su vas doveli nisu nijedanput izgovorili njihovo ime. Vi osobno, niste imali prilike da ih vidite u ovoj zgradi. Kako ste onda saznali da postoje?

— Vrlo tajanstveno i zagonetno, zar ne? — zadovoljno je primijetio Harold.

— Postoji samo jedan način na koji ste mogli saznati za Drane — nastavi Helman. — Kad su ispitivači u Fazi tri završili posao, jedan od pomoćnika smatrao je da bi bilo dobro poslati vas na ispitivanje u Fazu četiri, no tada to nije dolazilo u obzir. Fazom četiri, naime, rukovode Drani.

— Zbilja? — reče Harold glumeći iznenađenje.

— Nitko nije izgovorio ime Drani u vašoj prisutnosti — uporno je nastavljao Helman dok su mu oči bile uprte u zarobljenika — ali smo svi pomislili na njih. Vi ste pročitali naše misli. Vi ste telepat!

— I to vas iznenađuje?

— Da, jer tako nešto nismo očekivali — odvrati Helman. — Na četiri tisuće planeta našeg Imperija postoji samo jedanaest vrsta živih bića koji su prave telepate, a nijedna od tih vrsta ne uključuje čovjekolika stvorenja. Vi ste prvi humanoid koji posjeduje tu moć.

— Usprkos svemu — nastavljao je Harold — to ste ipak trebali odmah uočiti. Moje uporno odbijanje suradnje, ili moja tvrdoglavost kako ste vi to nazvali, imalo je svoj razlog. Bio sam potpuno svjestan vaših misli i namjera kad ste me ispitivali. I mogu vam reći da mi se one uopće nisu sviđale. Vaše misli mi se ne sviđaju ni u ovom trenutku.

— To mi je jasno — oštro će Helman.

— Da — složi se Harold. — Pozvali ste Drane, zapovjedili im da vam se hitno jave i nadate se da će doći ovamo svakog časa. Mislite da će oni izvući iz mene sve što skrivam u duši. Pouzdajete se u njihove moći premda niste svjesni snage koju ja posjedujem. — Ustao je, osmjehujući se Helmanu koji ga je pogledao sa zaprepaštenjem. Gledao ga je ravno u oči. Pri tom su Haroldove oči čudnovato iskrile.

— Mislim — rekao je — da je vrijeme da krenemo.

Čuvar na vratima se uspravio dok su mu ruke bile čvrsto pripijene

uz bokove kao u stavu »mirno«. Pogledao je upitno odsutnog Helmana. Kad Helman nije reagirao, upro je oči u zarobljenika, gledao ga neko vrijeme ravno u oči, onda mu je napetost počela popuštali.

Premda ga nitko ništa nije pitao, rekao je promuklim glasom:

— Dobro, idemo sada. Krećemo. — Zatim je otvorio vrata.

Sva trojica izišla su iz sobe, sa čuvarom na čelu, dok je Helman bio na začelju. Kretali su se hodnicima vrlo brzo, susrećući na svome putu više uniformiranih osoba, sve dok nisu stigli do predvorja. Tu je čovjek u zelenoj uniformi sjedio za stolom dok su se pored njega nalazile ručice uz pomoć kojih je otvarao i zatvarao glavna ulazna vrata. Oslovio ih je vrlo službeno:

— Ne možete ga izvesti sve dok niste upisali u ovu knjigu kamo ga vodite i po čijem naređenju.

— Po mojem naređenju — reče Helman. Glas mu je zvučao vrlo čudno kao da pripada lutki trbuhozborca, no birokrat za stolom to nije opažao.

— E, pa onda dobro — progunđao je ljutito. Gurnuo je pred Helmana velik i težak svezak. — Potpišite ovdje. Ime u stupac jedan, odredište u stupac dva, a vrijeme povratka u stupac tri. — Bacio je pogled na golemog čuvara koji je sve to gledao bez riječi, zatim je nevoljko uzdahnuo te upitao: — Potrebna su vam službena kola, zar ne?

— Jesu — reče Helman nesvjesno.

Službenik pritisne puce, a odmah zatim začu se zvuk metalnog gonga s vanjske strane zgrade. Zatim povuče ručicu i velika se vrata otvoriše u jednom zamahu. Trojica muškaraca izidoše iz zgrade hineći nehajnost, pričekavši malo dok se vrata nisu zatvorila. Već je bio pao mrak, ali još nije zavladala potpuna noć jer se nebom prostirala zvjezdana prašina, a i grad je svijetlio svojom rasvjetom.

Za nekoliko sekunda pojavio se iza ugla zgrade mlazni automobil i zaustavio se pred njima. Ušli su. Harold je sjeo na stražnje sjedalo između Helmana i divovskog čuvara koji su bili šutljivi i zamišljeni. Vozač se okrenuo upitno, uzdignutih obrva.

— U središte grada — reče Helman otresito.

Šofer kimnu glavom i okrene se svojim upravljačkim instrumentima. Auto pojuri prema vratima udaljene zidne ograde, zaustavi se, ali vrata se nisu otvorila. Dvojica u zelenom izroniše iz sjenke zida svijetiljkom osvijetliše putnike u vozilu.

Jedan od njih reče:

— Istražni sudac Helman i jedan ispitanik. U redu. — Mahnuo je svjetiljkom prema vratima i ona se otvoriše vrlo polagano. Uz zaglušnu buku mlaznih motora, auto projuri kroz izlaz.

*

Iskrcali su Harolda Harold-Miru u južnom dijelu grada gdje su se

nalazile najviše zgrade i gdje je gomila prolaznika na ulicama bila najgušća. Helman i čuvar izašli su iz auta i razgovarali sa zarobljenikom, dok je šofer stajao podalje tako da nije mogao čuti što govore.

— Sada ćete obojica krenuti svojim kućama — zapovijedio im je Harold — vladajući se potpuno normalno — i sve ovo ćete zaboraviti. Ta će zaboravljivost trajati do svanuća. Dok ne izađe sunce nećete se sjećati ničega što se dogodilo od onog trenutka kad ste ušli u moju sobu. Razumijete?

— Razumijemo.

Poslušno su se vratili i ušli u automobil. Bili su zgodan par automata. Harold je stajao na pločniku i gledao kako automobil nestaje u vrtlogu prometne gužve. Nebo je sada već bilo sve tamno, no ulica je bila osvijetljena i ta su se svjetla kretala, treperila i bacala neobične sjenke po pločniku.

Stajao je nepomično nekoliko minuta promatrajući te sjenke i razmišljajući. Bio je sam samcat protiv cijelog planeta. No, to ga nije posebno zabrinjavalo. Njegov je položaj bio sličan položaju naroda na rodnom planetu koji je osamljen živio na rubu velikog Imperija. Imao je prednost koja mu je dosad dobro poslužila: bio je svjestan svojih sposobnosti i moći. Njegovi protivnici nisu o tome ništa znali. S druge strane, ni on nije znao mnogo o tome kakve sve moći posjeduju podanici ovog Imperija. Zacijelo su i njihove sposobnosti bile vrijedne poštovanja. Udruživanje raznorodnih živih bića raznovrsnih sposobnosti moglo bi biti vrlo moćna i opasna kombinacija. Bit će to, dakle, bitka Preobražena čovjeka s Običnim čovjekom, potpomognutim Dranima i drugim stvorovima njemu neznanih sposobnosti u kojoj je sve govorilo u prilog ove druge kombinacije.

Sada kad je bio slobodan fizički i psihički, sjetio se tvrdnje onog čuvara koji je rekao da nema nikakvog smisla bježati ako nemaš kamo. No, čuvar je pri tom previdio jednu vrlo važnu stvar. Nije znao da bjegunci imaju vrlo razvijeni osjećaj za pronalaženje skrivenih i tajnih utočišta. S malo razboritosti i lukavstva, mislio je Harold, neće biti naročito teško otkriti jedno takvo sklonište.

Slegnuo je ramenima i upravo se okrenuo da pođe ulicom, kad se našao licem u lice s visokim, mršavim stvorom odjevenim u crnu uniformu koja je bila ukrašena srebrnim pucetima i isto takvim vrpcama. Lice neznanca bilo je upalo, mršavo i stroga izraza i mijenjalo je boju od rasvjete S obližnjeg električnog stupa.

Harold je začuo misli toga stvora:

— *Ovaj ima na sebi čudnu, tuđinsku odjeću. Vidi se da je novajlija. Možda je čak riječ o ispitaniku na bijegu.* Onda je otvorio usta i glasno rekao:

— Vašu osobnu iskaznicu, molim!

— Zašto? — upita Harold nastojeći dobiti na vremenu. Prokleta odjeća, nije imao dovoljno vremena da se prije pobrine za nju.

— Takvi su propisi — reče drugi ljutito. — Trebali biste znati da je svaki građanin dužan pokazati iskaznicu na zahtjev policije. — Oči su mu se stisnule, a misli govorile tiho, ali razumljivo. — ***Aha**, on oklijeva. Sigurno nema iskaznicu. To je loš znak*. Koraknuo je prema Haroldu.

Haroldove su oči zasjale čudnim bljeskom.

— Znam da vi ne želite vidjeti moju iskaznicu? — reče blagim glasom. — Zar ne?

Policajac se načas borio sam sa sobom prije nego što je odgovorio.

— Ne, ne, naravno da ne želim!

— Pogriješili ste u mom slučaju, zar ne?

— Pogriješio sam! — priznao je policajac nevoljko. Misli su mu bile potpuno zbrkane. Iznenadna pomisao *»On je opasan!«* projurila mu je silovito labirintom mozga, no vrlo brzo su je nadvladale i ušutkale druge misli, nametnute, govoreći: *»Glupa greška. Naravno da on ima iskaznicu. Miješam se previše u ono u što nije potrebno«.*

Neočekivano, pojavila se nova misao, jasna i shvatljiva, unatoč telepatskoj galami stotine drugih misli koje su ih okruživale. *»Tako mi Plavog Sunca, jesi li čuo ovo, Gaeta? Bio je to djelić hipnotičke projekcije. Nešto u vezi s iskaznicom. Okreni kola?«*

Čuvši to, Harolda oblije hladan znoj; brzo je zatvorio svoje misli od vanjskog svijeta poput zamke i pogledao niz ulicu. Rijeka automobila bila je pregusta, a svjetla što su treperila i blještala bila su isuviše jaka da bi mogao zapaziti neki automobil koji u daljini okreće i mijenja smjer vožnje. No, on će odmah prepoznati taj auto kad ovaj pojuri na njega. Vozač automobila je možda humanoid, ali putnici su poznati gušteroliki stvorovi.

Motorna su vozila jurila, nekiput četiri, pet, čak i šest u jednome redu. Sablasni glas koji je nestao, iznenada se opet začuo u njegovoj svijesti, bivao sve jači, a onda opet utihnuo.

Glas je rekao:

»Možda sam pogriješio, u redu. Ali siguran sam da je amplituda odgovarala hipnozi. Ne, sada se više ne čuje, potpuno je nestala. Ovo veliko mnoštvo ljudi oko nas izaziva velike smetnje na nervnoj valnoj dužini«.

Druga misao, sasvim nova, odgovorila je nestrpljivo *»Ostavi to sada, ionako nisi u službi. Ako ne...«* i zatim polako nestala.

Ponovo su se javile misli policajca, govoreći:

»Zašto stojim tu kao budala? Zašto sam uopće zaustavio ovoga ovdje? Vjerojatno sam imao nekog razloga. Nisam mu prepriječio put tek tako, ako, naravno, nisam šenuo.«

Harold reče brzo i strogo:

— Niste vi mene zaustavili. Ja sam vas zaustavio. Obavještajna služba, sjećate li se?

— Što? — Policajac otvori širom usta, zatvori ih i pogleda zbunjeno.

*

— Samo trenutak — doda Harold zapovjedničkim tonom. Napeo je sva čula. Rijeka misli, što su prelazile pokraj njega, tekla mu je mozgom, no nevidljiva Gaetu i njegova revnog kolegu više nije mogao čuti. Da nisu i oni možda zatvorili svoje misli? No, to nije mogao saznati.

Ponovo je svu svoju pažnju usredotočio na policajca, rekavši:

— Obavještajna služba. Pokazao sam vam svoje službene papire. Zaboga, čovječe, valjda niste već zaboravili?

— Nisam. — Čovjek u crnoj uniformi zbunio se zbog ovakve agresivnosti. Još više ga je smelo pozivanje na službene papire Obavještajne službe. — Nisam zaboravio. — Pokušao je na neki način uspostaviti prijašnji odnos. — Počeli ste nešto pričati, pa bih želio čuti završetak.

Harold se osmjehnuo i uhvatio, ga za ruku.

— Slušajte, imam ovlaštenje da se vama obratim za pomoć kadgod mi ona zatreba. To valjda znate, zar ne?

— Da, naravno, ali..,.

— Od vas tražim nešto vrlo jednostavno. Moram se, naime, presvući i zamijeniti svoju odjeću s jednim sumnjivim tipom, te vas zamoliti da toga tipa uklonite s ulice večeras. Pokazat ću vam o kome je riječ čim naiđe. Reći ćete da ga morate odvesti na ispitivanje. Tada ćete nas odvesti na neko mjesto gdje možemo zamijeniti odjeću, najbolje u vlastiti stan, ako ga imate. Dalje upute dobit ćete kad stignemo tamo.

— U redu — pristane policajac. Zmirnuo je nekoliko puta pokušavajući srediti misli. One su mu bjesomučno jurile uokrug u lubanji.

»Tvoja dužnost nije da pitaš zašto. Učini ono što se traži od tebe i ne pitaj ništa. Neka oni na visokim položajima snose za to odgovornost. Ovaj tu ima svu vlast, a osim toga on zacijelo zna što radi.« No, u svemu tomu nešto nije bilo u redu. Sve te misli kretale su se prema unutra, umjesto da se šire prema van, kako je obično bivalo. Ali, sve su one bile razumne i on nije mogao smisliti ništa drugo. — U redu — ponovio je.

Promatrajući prolaznike, Harold je izabrao muškarca svoje visine i građe. Među mnogobrojnom odjećom koja je prolazila kraj njega, ova bi mu najbolje odgovarala. Gurnuo je policajca laktom.

— To je onaj sumnjivi.

Policajac mu priđe vrlo dostojanstveno, zaustavi ga i reče:

— Policija! Moram vas odvesti na preslušavanje.

— Mene? — Čovjek je bio zaprepašten. — Pa, ja nisam ništa učinio.

— Tada nemate razloga za zabrinutost.

— I nemam — brzo će okrivljeni. Namrštio se od bijesa. — Što mogu, moram poći s vama. No, to je čisti gubitak vremena i gnjavaža.

— Vi, dakle, mislite da su poslovi Imperija gnjavaža? — upitao je Harold priključujući se policajcu.

Žrtva ga je pogledala očima u kojima se caklila mržnja, i onda se požali:

— Samo naprijed, optužite me, ali ništa nećete moći dokazati. Ovo je čista podvala.

— Vidjet ćemo!

Pošli su pokrajnom ulicom da skrate put i izbili na široku aveniju. Tu nije bilo automobila, ova je prometnica bila namijenjena samo pješacima. Kolnik je bio podijeljen u šest pomičnih traka, po tri u svakom pravcu. Najpolaganije trake bile su s vanjske strane, a najbrže u sredini. Male grupe ljudi, čavrljajući ili zadubljeni u vlastite misli, klizile su brzo ulicom i nestajale u daljini. Ispod površine kolnika pokrivene gumom čuo se neprekidan štropot.

Harold, policajac i njihova žrtva najprije su uskočili na vanjsku, polaganiju traku, a onda prešli na bržu, srednju traku i konačno na središnju, najbržu. Cesta ih je nosila dosta dugo prije no što su sišli. Harold ju je gledao kako se gubi u daljini.

*

Policajčev stan bio je vrlo moderan, imao je tri prostorije i odgovarao potrebama samca. Nalazio se na drugom katu visoke, sive, kamene zgrade. Kad su stigli, njihova je žrtva ponovo počela prosjedovati, gledajući pritom Harolda ravno u oči, ali je vrlo brzo čovjek počeo mijenjati mišljenje. Bio je voljan da surađuje iako je osjećao da mu je pripravnost na to nametnuta na neki neobjašnjivi način. Ispraznio je džepove i sadržaj stavio na stol, a zatim je zamijenio odjeću s Haroldom.

Sada, kad je bio odjeven u uobičajeno odijelo podanika Imperija, Harold se osjećao mnogo bolje i rekao je policajcu:

— Skinite kaput i osjećajte se ugodno. Na ovom zadatku ne moramo biti formalisti kao obično. Vjerojatno ćemo ovdje ostati neko vrijeme. Donesite nam nešto za piće, dok ja objasnim ovom momku što se sprema. — Pričekao je da policajac nestane u obližnjoj sobi, a onda su mu oči bljesnule onim čudnim iskričavim sjajem, netremice gledajući u žrtvu. — Spavaj! — zapovijedio je. — Spavaj!

Čovjek se pomaknuo pokušajući se oduprijeti hipnozi, ali bez uspjeha. Zatvorio je oči, a glava mu je umorno klonula na prsa. Tijelo mu se opustilo i klonulo u stolici. Premećući stvari koje je »optuženik« izvadio iz dežpova i stavio na stol, Harold je našao osobnu iskaznicu.

Iako još nikada do sada nije vidio kako izgleda taj dokument, nije gubio vrijeme da ustanovi o čemu je riječ. Brzo i spretno izvadio je iz džepa policajčeva kaputa lisnicu, izvukao policijsku iskaznicu, stavio u lisnicu iskaznicu žrtve i vratio lisnicu na mjesto. Policijsku je iskaznicu stavio u svoj džep. Još tamo na rodnom planetu naučio je da su dvostruke zamjene mnogo teže i zamršenije od jednostrukih.

Imao je jedva vremena da sve to obavi na zadovoljavajući način. Policajac se vratio noseći bocu ružičastog, gustog pića, zatim je sjeo, bezizražajno pogledao zaspalu žrtvu i onda rekao:

— Vidi, vidi! — Okrenuo se i uperio oči prema Haroldu. Zmirnuo je nekoliko puta, svaki put sve polaganije kao da se bori da ostane budan. No, u tome nije uspio. Baš kao i »optuženik« prije njega, spustio je glavu na prsa i počeo hrkati.

— Spavaj — mrmljao je Harold — spavaj do zore! — Tada se možeš probuditi. Ali, prije ne!

Nagnuvši se prema policajcu, izvadio je mali sjajni instrument iz kožne navlake ispod njegova pazuha. Nekakvo oružje, valjda, pomisli. Uperivši ga prema prozoru, prisitne dugme što se nalazilo na drški. Začuo se oštar i snažan prasak. Okrugli komad stakla jednostavno je nestao iz središnjeg dijela prozora. Kroz rupu počeo je ulaziti hladan zrak donoseći miris izgorjele smole. Pogledavši mrko oružje, vratio ga je u navlaku i s gađenjem obrisao prste.

— Dakle — promrmljao je — red i disciplinu valja održavati makar i po cijenu ubijanja. Čini mi se kao da sam došao u mračni srednji vijek.

Ne obaziruć se na uspavanu dvojicu, na brzinu je pretražio prostoriju. Što više bude saznao o običnim građanima Imperija, to bolje. Takva vrst znanja bila je za njega moćno oružje. Njegov je narod cijenio vrijednost neopipljivih činjenica.

Završivši pregledom, upravo se pripremao da napusti stan kad je začuo zvonce negdje u zidu. Utvrdio je da zvuk dolazi iza udubljene plohe, no neko je vrijeme razmišljao prije nego je išta poduzeo. Tu je možda vrebala potencijalna opasnost, ali tko ništa ne stavlja na kocku, taj ništa ni ne postiže. Pomaknuo je ploču na udubljenom dijelu zida i pred njim se ukazao sićušan zvučnik, mikrofon, leća i mali, okrugli ekran.

Ekran je bio uključen, na njegovoj sredini pojavilo se namrštено lice širokih čeljusti; prešlo je pogledom po cijeloj prostoriji, a zatim svu pažnju usredotočilo na Harolda.

— Dakle, nestali čuvar reda i zakona se loše osjeća i nesposoban je da obavlja svoju dužnost — režao je. — Drijema pokraj boce. Bit će optužen za tri prijestupa: odsutan s radnog mjesta, nepropisno odjeven i pijan. Odmah ćemo to srediti. — Usne su mu postale još tanje. — Kako se vi zovete građanine, i koji je broj vaše osobne iskaznice.

— Pogodite — predloži Harold i zatvori pokrov udubljenja prije ne što mu je slićušna leća skanera mogla snimiti lice.

Ovo mu je odnijelo dosta dragocjena vremena. Oni su zacijelo već bili na putu ovamo i nije mu preostalo ništa drugo nego da ode što prije.

Izišao je iz stana i zgrade za tren oka. Automobil koji je slučajno naišao, stao je i poveo ga u središte grada. Vozač uopće nije bio svjestan toga koliko mu je pomogao.

Grad je bio rasvijetljen jače nego ikada jer je tama noći bila potpuna. Na nebeskom svodu sjalo je još nekoliko zvijezda, a vidljiv je bio i svijetli trag nekog neznanog broda koji je odletio put svemira.

Izgubio se u mnoštvu prolaznika koji su se gurali na pločnicima. U toj masi ljudi osjećao se sigurnije. Teško je uhvatiti nekoga među svjetinom, naročito ako je bjegunac odjeven isto kao i svjetina i ako se vlada kao i svi drugi Neko je vrijeme bio nošen bujicom ljudi, premda njegovo kretanje nije bilo potpuno bez cilja. Prisluškivao je što misle prolaznici, no nije naišao ni na koga tko bi mu mogao pomoći, niti od koga bi mogao saznati nešto važno.

Neki je debeljko prošao pokraj njega, razmišljajući o posjetu nekom velikom restoranu. Harold se okrenuo i pošao za njim. Prošli su tri ulice i jednu pokretnu aveniju. Debeljko je ušao u golemi restoran, a Harold ga je slijedio u stopu. Zajedno su sjeli za prazan stol.

Tu je sve brujalo od aktivnih misli. Dapače, tih je misli bilo previše, pa je dolazilo do velikih smetniji na telepatskoj valnoj dužini; teško je bilo razlučiti misli koje su ga okruživale, a još teže utvrditi koje misli pripadaju kojim ljudima. Pokušao je odvojiti pojedinačne misli, no to je trajalo dugo, pa je jeo vrlo polagano opravdavajući na taj način svoj poduži boravak u restoranu. Još dugo nakon debeljkova odlaska, Harold je sjedio i samo slušao i slušao. Mnoge su misli bile vrlo zanimljive, neke su bile potpuno nove za njega, no nijedna nije bila ono što je on tražio.

Konačno je odustao od svoje nakane i zatražio račun od konobara. Bilo je jasno o čemu konobar razmišlja i što mu je najviše na pameti; riječ je bila, naime, o onoj bezumnoj stvari što su je ovdje nazivali novcem. Roka mu je ispričao mnogo toga o novcu, čak mu je i pokazao nekoliko uzoraka tog otpada. Sjetio se je da je Roka bio zaprepašten spoznavši da Harold ništa ne zna o tom uobičajenom sredstvu plaćanja. Određenom dozom superiornosti Roka je pretpostavljao da Haroldov narod mora još mnogo, mnogo toga naučiti.

Kad je oblačio odijelo svog davaoca, u džepovima je bilo nešto tog novca, no Harold nije znao koliko, pa ga je ostavio uspavanoj žrtvi. Osim toga, nije imalo nikakva smisla uzimati nečije tuđe žetone. Uostalom, cijeli je svoj život proživio bez te gluposti, pa nije ni sada

želio postati njegovim robom.

Platio je konobaru ničim, odnosno svojom hipnozom, glumeći da mu stavlja novac u ruku. Konobar je sa zahvalnošću primio to ništa, stavio to ništa u džep, potpisao račun i zahvalno se naklonio. Onda se počeo trljati po čelu, bio je zbunjen, ali nije rekao ni riječi. Harold je izišao iz restorana.

*

Vani na ulici Harold je naišao na ono, što je tako uporno tražio, no to se nije dogodilo onako kako je očekivao. Upravo je bio u potrazi za buntovnim mislima čiji bi ga vlasnik mogao dovesti do tajne grupe buntovnika. Umjesto toga. Harold je naišao na prijatelja.

O soba o kojoj je ovdje riječ nalazila se na desetak metara od Harolda i koračala je prema njemu neobično gipkim hodom. Bio je to čovjekoliki stvor u svakom pogledu osim u jednom: imao je kožu nalik na gmizavce. Ta je koža bila glatka, ali ljuskava, srebrnosive boje ispod koje se nazirao temeljni sloj metalnoplave boje. Očne zjenice su mu bile svijetlosive, pametne i radoznale.

Oči su mu bile uprte u Harolda, i kad je došao u istu ravninu s njim, iz njih je provalila bujica simpatija. Tom se prilikom neznanac nasmiješio i tiho rekao:

— Krenite za mnom! — Nastavio je svojim putem bez zastajkivanja. Nije se uopće okretao da vidi slijedi li ga Harold.

Harold nije mnogo razmišljao. Trebalo je brzo donijeti odluku. Okrenuvši se za 180 stupnjeva, pošao je za stvorenjem koje ga je malo prije oslovilo. I dok je oprezno koračao za neznancem, glava mu je vrvjela mislima, no sve se to događalo iza zatvorenih vrata uma tako da ništa nije moglo izići iz tog mentalnog oklopa u vanjski svijet.

Bilo je očigledno da ovo ljuskavo stvorenje nije domorodac već došljak s nekog drugog planeta. Najbolji dokaz za to bila je neobična, zmijolika koža. Postojali su i drugi znaci. On nije čitao Haroldove misli, ali je na neki drugi, neobjašnjivi način mogao osjetiti bliskost i prihvatio ju je bez razmišljanja. Nadalje, on je širom otvorio svoju svijest Haroldu, o ovaj nije bio u stanju analizirati te misli. One su zacijelo bile iskrene i vrlo logične, ali su oscilirale na samom rubu Haroldove valne dužine. Uhvatiti ih bilo bi isto što i dobiti frekventnu modulaciju na prijemniku koji je konstruiran za amplitudnu modulaciju. Po svojoj formi te su misli bile, na igled, sasvim uobičajene i normalne, ali su u odnosu na oblik vala bile neuobičajene i čudne.

Ne okrećući se, predmet njegovih razmišljanja ušao je u jednu stambenu zgradu i lebdećim se dizalom popeo do desetog kata. Tu je otključao vrata, okrenuo se prvi put, ponovo se osmjehnuo Haroldu i rukom mu mahnuo da uđe.

Harold je ušao u stan. Neznanac je zatvorio vrata. U stanu su se

nalazila još dva stvora nalik na prvi. Jedan je sjedio na rubu stola besposleno klateći nogama; drugi je bio zavaljen na ležaju i udubljen u sadržaj nekog časopisa.

— Slušaj, Melore, tu ima... — počeo je onaj zavaljen u ležaju. Podigao je oči, ugledao posjetioca i nasmiješio se prijateljski. Zatim mu lice poprimi iznenađen izraz i.on reče: — Pa to ste vi! Gdje si ga pronašao, Melore?

Misli toga stvora bile su isto tako nedokučive Haroldu kao i njegova dobročinitelja, pa tako nije mogao saznati ništa. Isto je vrijedilo i za onoga što je sjedio na stolu: misli su mu oscilirale na samoj graničnoj crti i nije ih bilo moguće uhvatiti.

— Našao sam ga na ulici — odgovori Melor — i pozvao ga da pođe sa mnom. Miris mu je neobično ugodan i privlačan. — Sjeo je i ponudio stolicu Haroldu. Gledajući svoga prijatelja na ležaju, on nastavi — Što si htio reći onim »Pa, to ste vi!« Da li ga možda poznaješ?

— Ne. — On uključi teleset što se nalazio kraj njega. — Objavili su potjeru za njim prije nekoliko minuta. Traže ga, i to svim silama. — Pritisnuo je drugi prekidač. — Uostalom, pogledaj snimku!

Veliki se ekran televizora upalio, a na njemu se pojavio čovjek smrknuta lica u uniformi žarke boje, koji je počeo govoriti vrlo oholo i umišljeno.

— Upozoravaju se svi građani da obrate pažnju i po mogućnosti uđu u trag pobjeglom ispitaniku koji je nedavno dopremljen s udaljenih granica Imperija. Ime: Harold Harold-Mira. Opis:... — Nastavljao je iznošenjem svih mogućih i najsitnijih pojedinosti i zatim na kraju rekao — Odjeća koju ima na sebi čudna je i neuobičajena. Nema osobne iskaznice. Građani neka pripaze, jer možda posjeduje značajke nepoznate narodu Imperija i ako je moguće trebaju ga privesti živoga. U slučaju nužde, nazovite Dežurni odjel policije, pritiskom na gumb četiri. Ovo je njegova slika.

Na ekranu se ukaže Haroldova slika u boji i pravoj veličini. U pozadini je prepoznao dio svojih bivših zatvorskih prostorija. Dakle, oni sićušni skaneri obavili su svoj posao.

— Iš, iš! — podrugljivo vikne stvor na ležaju. On isključi televizor i okrene se prema Haroldu. — Ne brinite, u dobrim ste rukama. To već nešto znači. Ne volimo baš ove vrhove Imperija i ne bismo nikad dopustili da oni likuju. Zovem se Tor. Onaj što tako marljivo ljenčari na stolu je Vern. Ovaj što vas je doveo k nama zove se Melor. Prezimena sada nisu važna. Kao što ste već vjerojatno uočili, mi ne pripadamo tom ušljivom, predobro organiziranom planetu. Mi smo s planeta Linga koji je vrlo, vrlo daleko odavde, mnogo predaleko za moj ukus. Što dulje razmišljam o tome, to mi se ta udaljenost čini većom.

.— Moj planet nije ništa bliži od vašeg — reče Harold. Nagne se prema njima. — Slušajte, možete li vi čitati moje misli?

— Ni u kom slučaju — odgovori Tor. — Što se toga tiče slični ste ovima ovdje na Zemlji. Vaše su misli presnažne za nas i previše trepere. Možete li vi čitati naše?

— Ne mogu. Oscilirate na samom rubu mog graničnog područja valne dužine. — Namrštio se. — Muči me jedno. Kako je Melor uspio pronaći baš mene, ako ne može čitati moje misli?

— Ja sam vas »namirisao« — umiješa se Melor.

— Kako?

— Nisam se baš precizno izrazio, ali se najbolje može tako objasniti. Većina naroda ovog Imperija posjeduje čudnu sposobnost koju nazivaju osjećaj za miris. Mi toga osjećaja nemamo. Oni spominju ugodne i neugodne mirise što je nama potpuno nerazumljivo i nepoznato. No ono što mi možemo osjetiti, to je sklonost ili antipatija prema nekome, drugim riječima mi možemo »namirisati« prijatelje i neprijatelje i to trenutno i nepogrešivo. Ne pitajte me kako nam to polazi za rukom, jer ni sam ne znam kako bih vam to objasnio.

— Razumijem vas — složi se Harold.

— Na našem planetu — nastavi Melor — većina živih bića posjeduje tu sposobnost koja je po svemu sudeći, karakteristična za Lingu. Kod nas nema pitomih i divljih životinja. One su pitome ako ih volite, a divlje kad ih mrzite. One se ne približavaju lovcu da udovolje svojoj radoznalosti niti ne bježe od onoga tko ih želi pomilovati. One instinktom otkrivaju tko im je prijatelj, a tko neprijatelj. Životinje to umiju razlikovati kao što vi razlikujete dan od noći.

Tor se također umiješa u razgovor i doda:

— Zbog svega toga nismo na ovom planetu naročito omiljeni. No, uglavnom je to zbog naše kože, shvaćate? I zbog toga smo vrlo sretni kad u mnoštvu neprijateljski raspoloženih »mirisa«, naiđemo povremeno na prijateljski, kao što je vaš.

— Da li Drani mirišu prijateljski? Tor napravi grimasu.

— Oni zaudaraju! — reče ističući svaku riječ. Gledajući zamišljeno u ugašeni televizijski ekran, on nastavi — Dakle, vlast traga za vama, žele vas uhvatiti, i tu vam, na žalost, ne možemo pomoći. No, mi smo voljni učiniti za vas sve što možemo. U toku posljednjih desetak godina pokušalo je pobjeći dvadesetak ispitanika, odnosno primjeraka s drugih planeta. Svi su oni umakli koristeći se svojim tajnim moćima koje su dugo prikrivali. No, nijedan nije dugo ostao na slobodi, uhvaćeni su svi do jednoga prije ili kasnije. Naime, kad jednom otkrijete svoju tajnu moć, ovdašnje vlasti lako utvrđuju u čemu je snaga te moći. Tada poduzimaju odgovarajuće korake da bi vas onemogućili. Bjegunci gotovo uvijek kreću prema svom rodnom planetu, a tamo ih očekuju u zasjedi sluge Imperija.

— Ako je zaista tako, onda će vrlo dugo i uzalud čekati — reče Harold — jer ja uopće i ne pomišljam da se vratim na svoj planet. Bar zasad. Kakvog bi onda imalo smisla prevaliti tako dugi put ovamo, ako se želim odmah vratiti?

— Mi smo mislili da su vas oni dovukli silom — reče Tor.

— Nije baš tako. Drugog izbora nisam imao, to je istina. Okolnosti su bile takve da sam morao poći. Okolnosti također nalažu da ostanem ovdje neko vrijeme.

*

Trojicu njegovih novostečenih prijatelja iznenadilo je ovakvo hladnokrvno ponašanje.

— Ovdje im mogu nanijeti više neprilika i neugodnosti — istakne Harold. — Ovo je najvažniji, ključni planet cijelog Imperija. Onaj tko zavlada ovim planetom, postat će vladar cijelog Carstva. To može biti pojedinac, manja skupina ljudi, ali je bitno da se tu nalaze umovi ili um koji pokreće cijeli Imperij. Moja je želja da malo promijenim funkcioniranje tog upravljačkog mehanizma.

— Što vam to pada na pamet? — otužno će Tor. — Vrhovni je Burkinshaw Treći. Vladar nad Vladarima. Da biste došli u njegovu blizinu morate imati četrdeset dvije propusnice sa svim mogućim potpisima i supotpisima, a uz to još i oružanu pratnju. On je jedinstvena ličnost.

— Dosta gadno, ali situacija je još gadnija. — Opustio se u naslonjaču i razmišljao neko vrijeme. — Na svakom planetu postoji Vrhovni Vladar, zar ne? Zapravo je to nadimak za čuvare slobode Imperija.

— Taj naziv zapravo znači moć, veliku mudrost i um božanske ličnosti — objasnio je Tor.

— Čudno. Tu sam pogriješio! Na mojem planetu upotrebljavamo isti takav naziv, ali u drugom značenju. Kod nas je taj naziv isto što i strah i trepet. — Iznenada on skoči i glasno povikne. — Burkinshaw! Burkinshaw! Bogovi.

— Što je — upita Melor.

— Ništa naročito. Skupljam dokazni materijal i dodajem ga teoretskom znanju. To će mi kasnije pomoći. — Ustao je i nestrpljivo prošetao sobom. — Postoji li možda na Lingi tajni pokret za nezavisnost? — upitao je.

Tor se nasmiješio i rekao:

— Takvi pokreti postoje na svim planetima, osim na ovome na kojem se sada nalazimo. To je bar moje osobno mišljenje. Služeći se jezikom Imperija, mi se još nalazimo u početnoj razvojnoj fazi: nismo još zreli za samoupravu. Imperij svima nama obećava nezavisnost, ali ne danas nego sutra. — Uzdahnuo je malodušno. — Linga tako dobiva nezavisnost već sedamsto godina.

— Tako sam i mislio — reče Harold. — Uvijek ista, stara pripovijest. Uvijek ista nastojanja, isti pokušaji i iste naslijeđene slabosti. Ista zaslijepljenost i odgađanje akcije. Sve je to nama dobro znano.

— Î čemu to govorite? — uporno je zapitkivao radoznali Melor.

— O povijesti — reče mu Harold.

Melor je bio u nedoumici.

— Postoji jedna vrlo stara izreka — nastavi Harold — da je pad s veće visine mnogo teži. Drugim riječima, što je neka konstrukcija ili organizacija glomaznija, lakše ju je oboriti. — Protrljao je bradu i s radoznalošću promatrao svoje domaćine. — Dakle, pitanje je možemo li udariti i zaljuljati ovaj Imperij dovoljno snažno da se on zanjiše i sruši? Ili mu bar zadati udarac koji bi ga potpuno rasklimao i pripremio za neizbježni kraj?

— Nikada! — uskliknuo je Tor. — U tome ne bismo uspjeli niti da nas je tisuću. Mnogi su to pokušali i prije nas, i to bezbroj puta, ali su svi stradali.

— To znači da su pokušali zaljuljati ovo Carstvo na krivom mjestu i u krivi čas. O nama ovisi da li ćemo to učiniti na pravom mjestu i u pravi trenutak.

— Kako možemo odrediti pravi trenutak?

— To još ne možemo. Ja mogu, na primjer, izabrati trenutak kad je s obzirom na cjelokupnu situaciju najpogodnije da se to učini. Ako pogriješim u tome, znači da nisam bio sretne ruke. — Razmišljao je nekoliko sekunda, a onda nastavio: — Mislim da će pravi trenutak kucnuti za devet dana. Ako me možete skrivati tako dugo, obećavam da vas neću dovesti ni u kakvu opasnost za to vrijeme. Mogu li ostati kod vas tih devet dana?

— Naravno, možete. — Tor ga je pogledao vrlo mirno. — Ali što mi dobivamo time osim prijevremena pogreba?

— Ništa osim zadovoljstva da ste i vi imali svoje prste u svemu tome.

— Samo to? — upita Tor.

— Samo to — odlučno će Harold. — Vi, Lingani, treba da pronađete svoj način otpora i borbe kao što smo to i mi učinili. Ako vam ikada moj narod pruži određenu pomoć, onda će to biti i vama i nama u interesu, a nikako ne kao neka nagrada.

— U redu — reče Tor hladnokrvno. — Volim kad su razgovori otvoreni i iskreni bez uljepšavanja. Dosta nam je već beskorisnih obećanja. Računajte na nas i našu pomoć sve do početka vaše akcije, ali dalje ne.

— Hvala mnogo — reče Harold zahvalno. — Sad ću vam izložiti neke svoje ideje koje...

Prestao je govoriti jer se oglasilo zvonce na televizoru. Tor je ustao i uključio aparat. Ekran se upalio. Pojavila se ista prilika u uniformi kao i prije.

Službenik Imperija počeo je kriještati:

— Hitna obavijest! Upozoravamo građane Imperija da je bjegunac Harold Harold-Mira, za kojim smo objavili tjeralicu prije pola sata, prema najnovijim vijestima opasni telepat, hipnotizer, vidovnjak i snimač. Moguće je da također posjeduje telekinetičke moći nepoznate jačine. Podaci koje smo upravo primili pokazuju da je on i špijun i zbog toga dvostruko opasan. Pogledajte dobro njegovu sliku. Upamtite da ga treba uhvatiti što je prije moguće.

Na ekranu se ponovo pokazala slika Haroldova lica. Zatim je emitiranje prekinuto.

— Sto misli kad kaže vidovnjak i snimač? — upita Harold začuđeno.

— Vidovnjak je ona osoba koja može predvidjeti poteze svoga protivnika. Šahovski majstor je neka vrst vidovnjaka.

— Zaboga, zar i ovdje igraju šah?

— Šah je vrlo popularan širom Imperija. Pa, što onda?

— Ništa. Nije važno — reče Harold — upamtit ćemo i taj podatak. Nastavite.

— Snimač — objašnjavao je Tor — jest netko tko ima fotografsko pamćenje. On ne mora ništa zapisivati. On sve pamti točno i u najmanje pojedinosti.

— Hm! Ne vidim u tome ništa neobično.

— Mi, Lingani, to nismo u stanju napraviti. U stvari, znam samo za četiri vrste živih bića koja to mogu. — Torovo lice bilo je puno poštovanja usprkos zmijolikoj koži. — Posjedujete li također i telekinetičku moć?

— To su pogrešno zaključili. Valjda misle da sam neka vrst duha, ne znam ni sam zašto. — Razmišljao je malo. — Možda je uzrok tome ona analiza u laboratoriju Faze tri. Naime, ja mogu upravljati svojim otkucajima srca, krvnim pritiskom i mislima, pa sam time poremetio rad njihovih instrumenata za analizu. Rezultati koje su mogli dobiti vjerojatno su bili nesuvisli i potpuno besmisleni. Zacijelo misle da sam sabotirao djelovanje tih aparata nekom vrstom daljinskog upravljanja.

— Oh! — Tor je bio razočaran.

U tom trenutku ponovo se oglasio televizor i ono isto uniformirano čudovište pojavilo se na ekranu po treći put.

— Za sve građane stranog porijekla uvodi se noćas policijski sat i to od ponoći do jedan sat nakon svitanja — monotono je čitao obavijest. — U tom vremenu policija će obilaziti pojedine stambene objekte. Svi oni podanici stranog porijekla koje policija ne nađe kod kuće, a koji za to ne predoče zadovoljavajuće opravdanje, te oni

stranci koji će onemogućiti policiju u obavljanju dužnosti, bit će kažnjeni prema panplanetarnim zakonima. — Zastao je i strogo se zagledao u zamišljene gledaoce. Doimao se vrlo ratoborno i gnjevno. — Bjegunac Harold Harold-Mira posjeduje osobnu iskaznicu broj AMB 307-4078 koja glasi na ime Robertus Bron. To je sve zasad.

— Bron — ponavljao je Harold. — Bron... Burkinshaw... šahovski majstori. Zaista nevjerojatno!

Tri Lingana su bila prilično zabrinuta, i Melor je rekao:

— Sada možete jasno vidjeti njihove poteze. Prvi, oni su zadovoljni da ste uspjeli naći skrovište. Drugo, oni već znaju da se skrivate kod stranaca s drugih planeta, a ne kod domorodaca. Budući da samo šezdeset tisuća stranaca žive na ovom planetu, racijom je prilično lako pregledati njihove stanove. — Čelo mu se namrštilo od razmišljanja. — Ne bi imalo nikakva smisla da pobjegnete odavde i pokušate se sakriti drugdje jer policijski sat vrijedi za cijeli planet. Najbolje bi bilo da hipnotizirate nekog domoroca i sakrijete se noćas u njegovu stanu. Ako ste hipnotizer, kao što oni kažu, to neće biti teško izvesti.

— Osim jedne pojedinosti.

— A to je?

— Oni upravo očekuju i žele da ja tako postupim. Oni me, zapravo, tjeraju da to učinim.

— Čak i u tom slučaju — uporno je nastavljao Melor — oni vas ne mogu spriječiti i zaustaviti.

— Nemojte zaboraviti rutinu. Vladajuća kasta postupa uvijek prema određenoj rutini. Ona je usađena u njih, ona je dio njihova odgoja. Nakon svih ovih upozorenja da je opasni bjegunac na slobodi, oni će poduzeti službeno propisane mjere opreza. — Nasmiješio im se ohrabrujući, ali to im nije bila velika utjeha. — Ja mogu samo nagađati kakva je to rutina, no pretpostavljam da će oni. vjerojatno primijeniti neku metodu kojom će trenutačno biti upozoreni na moj dolazak i boravak u stanu nekog domoroca. Možda raspolažu optičkim napravama neposredno spojenim s dežurnom policijskom službom koje se uključuju otvaranjem vrata stana ili nešto slično. Ako se već moram izložiti opasnosti, onda će to biti onako kako ja hoću.

— Možda imate pravo — složi se Melor. — Ja sam čuo da ovdašnji ljudi imaju određene instalacije u stanovima koje nisu dostupne strancima.

— Ako policijski agenti dođu ovamo da izvrše pretres, a ja ih uspijem hipnotizirati tako da odu uvjereni da sam i ja jedan od vas Lingana, vlast će biti prevarena, zar ne?

— Na to nisam ni pomislio — umiješa se Tor. Bio je ljut sam na sebe zbog nedostatka mašte. — To je tako očigledno da se toga uopće nisam sjetio.

— Da, tako očigledno — istakne Harold — da to znaju i ovdašnje

vlasti.

— Čemu onda policijski sat i pretresi?

— To je obično zastrašivanje! — odvrati Harold — Misle da će me time uplašiti, ili, ako im to ne uspije, da će utjerati strah u kosti onima koji me skrivaju. Podižu buku nadajući se da će miš izletjeti iz svoje rupe. No, ja to neću učiniti. Ako mi dopuštate, ostat ću ovdje i neću se ni maknuti.

— Samo ostanite — reče Tor. — Naći ćemo vam prazan krevet u stanu, i ako želite...

— Hvala — prekine ga Harold — ali ja nikada ne spavam. U životu nisam oka sklopio. Te navike smo se odrekli. — Koračao je nemirno sobom gore-dolje gledajući okolinu

— Nestrpljivost je mana i prokletstvo svih urotnika. Ništa me ne zamara tako kao čekanje da kucne pravi čas. Ali ne preostaje mi ništa druga nego da čekam ovih devet dana. Mogu li zaista ostati kod vas tako dugo, a ako ne mogu, hoćete li mi naći neko drugo sklonište?

— Ostanite kod nas — reče Tor. — Vaše nam je društvo vrlo ugodno. Možemo razgovarati o našim dalekim domovinama, o borbi nas, porobljenih naroda za slobodu, te o drugim stvarima o kojima nije uputno govoriti na ovom planetu. Ugodno je tako maštati. I veliko je zadovoljstvo razmišljati o onome što bismo mogli poduzeti kad bismo znali na koji način.

— Prilično ste pesimistički raspoloženi — podrugljivo reče Harold.

*

Kad su prošla četiri dana, Harold više nije mogao mirovati. Izišao je iz kuće i prošetao gradskim ulicama. Prije tri dana objavili su na televiziji posljednji izvještaj o njegovu bijegu. Od tada ni riječi više.

Vjerovao je da se ljudi neće sjetiti tih obavijesti niti pojedinosti koje su o njemu iznesene, i nije se prevario. Ljudi su prolazili odsutna pogleda i zaokupljeni vlastitim brigama. Često su piljili u njega, ali kao da ga nisu vidjeli. Neki su mu pogledali u lice, ali ga nisu prepoznati. Što je išao dalje, to se osjećao sigurnijim.

U samom središtu grada našao je lijepu, modernu trgovinu dobro opskrbljenu tehničkim instrumentima, što mu je vrlo dobro došlo. Već je danima razbijao glavu kako da nagovori Melora da mu kupi neke stvari, a da pri tom ne upotrijebi ono glupo sredstvo zvano novac. Lingani su duboko cijenili to sredstvo plaćanja, pa Harold nije htio da oni troše novac kupujući stvari za njega. Instinktivno je osjetio da to ne bi bilo u redu u tom potrošačkom društvu.

Hrabro je ušao u trgovinu i pogledao izloženu robu. Bilo je tu stvari koje su mu bile potrebne, a i artikala koje je mogao prepraviti. Svaki je narod imao svoju specifične proizvode, pa je odlučio da neke preinači, za što će mu biti dovoljan i najjednostavniji alat. Načinio je

popis potrebnih stvari, upotpunio ga je šetkajući trgovinom i konačno ga pružio trgovcu.

Ovaj je bio prilično pametan i pronicav i kad je pogledao popis rekao je oštro:

— Ovo vam treba za mikrovalno zračenje.

— Znam — reče Harold blago.

— To ne prodajemo kupcima ako nemaju službenu dozvolu — nastavi on. Zatim strogo doda: — Imate li takvu dozvolu? Molim vas vašu osobnu iskaznicu.

Harold mu pokaže iskaznicu.

— Ah! — izusti trgovac mijenjajući ton — policija! — Nasmiješio se neprirodno kao da se opravdava. — Vidite, ja ne kršim propise!

— Nisam došao da vas kontroliram. Došao sam jer su mi potrebni ti dijelovi. Zamotajte to. Zuri mi se jer me čeka hitan posao.

— Svakako, svakako. — Trčeći amo-tamo po trgovini, prodavač je uzimao s polica tražene dijelove i kad je sve skupio, zamotao ih je u oveći paket. Tada je zapisao ime i broj osobne iskaznice koju mu je dao Harold. — Račun šaljem Policijskom odjelu, kao i obično?

— Ne — usprotivi se Harold. — Pošaljite ga Odjelu za analizu i ispitivanje pri Imigracionom odjelu, Faza tri.

Kad je izlazio iz trgovine na usnama mu je titrao zadovoljan osmijeh. Sjetio se bradonje u Fazi tri i njegovih uređaja za analizu, nadajući se da će ga primitak računa izbaciti iz duševne ravnoteže. Neka, neka, jer na ovom planetu baš nije bio naročito razvijen smisao za humor.

Vrativši se u svoje utočište u stanu trojice Lingana, stavio je velik omot na stol, otvorio ga i prihvatio se posla. Njegovih domaćina nije bilo kod kuće. Zaključao je vrata, usredotočio se na svoj zadatak i obavljao ga brzo i spretno, što bi zacijelo prenerazilo njegove protivnike. Nakon jednosatnog rada televizijski uređaj u kutu sobe počeo je mahnito zvoniti najavljujući vijesti, no on se uopće nije osvrtao na to i bio je i dalje potpuno zaokupljen poslom kad su se vratili Lingani.

*

Dobro zatvorivši i zakračunavši vrata, Melor reče:

— Dakle, opet su se zabrinuli zbog vas.

— Zbilja?

— Niste li slušali posljednje vijesti?

— Nisam, imao sam pune ruke posla — objasni Harold.

— Otkrili su da imate policijsku iskaznicu, a ne iskaznicu o kojoj su dali podatke ranije. Objavili su ispravak i novo upozorenje. Spiker je bio prilično uzrujan.

— I ja bih bio — reče Harold — da sam na njegovu mjestu.

Melorove oči koje su odsutno bile uprte u mnoštvo dijelova na

kojima je Harold radio, odjednom su shvatile u što gledaju.

— Hej, gdje ste nabavili sve ovo? — upitao je zabrinuto. — Zar ste bili vani?

— Naravno! Morao sam nekako nabaviti ove dijelove, a drugog načina nije bilo. Hipnozom i pukom željom nisam ih mogao stvoriti. Tako daleko još ipak nismo stigli! — Pogledao je uznemirenog Lingana. — Ne brinite. To nije potrebno. Bio sam vani samo nekoliko sati, no nitko na mene nije obratio ni najmanju pažnju.

— Možda. — Melor se zavalio u stolicu i počeo se trljati po ljuskavu čelu. Kroz kožu se nazirala ona temeljna modra boja. — No, budete li to radili prečesto, naletjet ćete na policajca, astronauta ili Drana. Policajci su vrlo radoznali. Astronauti lako prepoznaju strance s drugih planeta i rijetko zaboravljaju lica. Drani znaju previše toga i mogu naslutiti pravu istinu. A to je vrlo opasno. — Ponovo je pogledao na gomilu instrumenata. — Recite mi što to sastavljate?

— Jednostavnu vrst kontaktora.

— A što će vam?

— Za uspostavljanje kontakta. — Harold stavi električni magnet u samu sredinu, spretno umetne kondenzator veličine malog dugmeta i spoji ga u strujni krug pomoću dva komadića olovnog lemila. — Ako dvojica ljudi traže jedan drugoga na istoj valnoj dužini, pomoću kontaktora mogu utvrditi gdje se nalaze i uspostaviti vezu.

— Da, da, jasno mi je — reče Melor, premda mu ništa nije bilo jasno. — A zašto ne biste tada uspostavili kontakt mislima!

— Zato što je domet telepatskih valova vrlo malen. Na većoj udaljenosti misli se gube, naročito ako nailaze na različite prepreke.

*

Trojica Lingana radoznalo su promatrala što radi sve dok nije završio posao nešto prije ponoći. Pred njim se sada nalazio mali primopredajnik opremljen s tri antene; prva je bila kratak, okomiti štapić, druga sićušna srebrna omča koja se mogla okretati u vodoravnoj ravnini, a treća je antena bila kratka srebrna cjevčica, malo svinuta i također se mogla okretati horizontalno.

— A sada da ga namjestimo na odgovarajuću valnu dužinu — rekao je Harold.

Priključio je uređaj na izvor struje, malo pričekao, i onda počeo podešavati valnu dužinu pomoću prozirnog odvijača. To je išlo prilično teško. Oscilatorni strujni krug trebalo je pomaknuti samo malo iza maksimalne vrijednosti tako da se poklopi s rezonancijom bez ručnog podešavanja. Pravu veličinu pomaka trebalo je pronaći metodom pokušaj-greška i to vrlo strpljivim podešavanjem.

Harold je izvodio to podešavanje prstima koji su bili osjetljivi i čvrsti kao u kirurga. Čeljusti su ga već zaboljele. Pokušao je ponovo. Opet bez uspjeha. Ponovio je cijeli postupak još nekoliko puta. Onda

se odmaknuo od uređaja i isključio struju.

— Sada je sve u redu — rekao je.

— Nećete li ga sada iskušati? — upita Melor.

— Ne. Još me nitko ne traži.

— Oh! — Trojica Lingana bila su potpuno zbunjena. Digli su ruke od svega i otišli na spavanje.

Harold je spremio svoj uređaj, a zatim je s polica izvukao knjigu o drevnoj povijesti i već četvrtu noć zaredom nastavio samoobrazovanjem. Za one koji su imali oči, u ovim povijesnim činjenicama ležalo je mnoštvo iznenađujućih podataka. Nijedan Vladar nad Vladarima nije ih mogao sagledati u onom svjetlu u kojem ih je on vidio.

*

Deveti je dan osvanuo kao i svi ostali. Sunce je granulo i glavni grad Imperija počeo se buditi i živjeti svojim organiziranim načinom života.

Kad se Melor pojavio, Harold mu reče:

— Mislim da je danas vaš slobodni dan. Imate li kakvih posebnih planova?

— Ništa naročito. Zašto?

— Danas počinje vatromet ili bi bar trebalo da počne, ako su moje procjene točne. Naime, dobro bi mi došla vaša pomoć.

— Kako?

— Bit ćete mi od velike koristi ako slučajno naletim na nekoga koji može vladati svojim mislima ili ih u potpunosti zakriliti. Mržnja ili neprijateljsko raspoloženje nisu misli; to su osjećaji koji rađaju antagonizmom. Vi, Lingani, možete reagirati na takve osjećaje. Vi možete primati emocije i onda kad je nečiji um za mene zatvoren.

— Jasno mi je o čemu govorite, ali ne vidim svrhu toga — priznao je Melor.

— Gledajte — reče Harold strpljivo — kad kažem da počinje vatromet, ne mislim time da će doći do nasilja velikih razmjera. Postoje mnogo bolji načini da se postigne ono što želimo. Moguću je, na primjer, natjerati ljude na određene postupke ili ih odviknuti od njih, ako kažemo prave stvari pravoj osobi u pravi čas. Jezik je mnogo oštriji i ubojitiji od mača. — Osmjehnuo se mrko. — Moj je narod to vrlo dobro iskusio na vlastitim leđima.

— Kako vam ja mogu pomoći? — upitao je Melor.

— Evo kako. Vi mi možete reći kako napredujem, ako kojim slučajem naiđem na nekoga čiji je um zatvoren za vanjski svijet.

— To je bar lako. U takvu slučaju mogu vas obavještavati o pojačavanju ili smanjivanju mržnje, straha ili simpatije kod te osobe.

— Baš mi je to potrebno — oduševljeno će Harold. — Bića poput mene imaju svoje nedostatke i svoje prednosti i na to nikad ne

zaboravljamo. Zabluda takve vrsti donosi propast!

Jezikom je lagano dodirnuo stražnji zub gledajući u primopredajnik koji je stajao u kutu sobe.

Ništa se nije dogodilo u toku prijepodneva. Bili su zajedno cijelo vrijeme, bjegunac pun iščekivanja, a njegov domaćin zabrinut i zaokupljen mislima. U podne oglasilo se najavno zvonce na televizijskom uređaju i Melor ga je uključio.

Na ekranu se pojavio Helman. Upro je pogled ravno u njih dvojicu, navodeći ih na pomisao da ih vidi isto tako jasno kako i oni vide njega. Bio je mrk i zlovoljan.

— Ovo je osobna poruka koju upućujem ispitaniku po imenu Harold Harold-Mira. — Helman je izgovarao polako riječ po riječ — ili svakom onom građaninu koji ga protuzakonito štiti. Znajte, Harold Harold-Mira, da su svi podaci o stanovnicima vašeg planeta poslani na uvid Akcionom savjetu koji je nakon dužeg razmatranja odlučio da je u interesu ovog Imperija bezuvjetno potrebno uništiti i istrijebiti vašu vrstu bez odgađanja. Najkasnije do sutra u podne, naši će ratni brodovi primiti naredbu da vaš rodni planet unište i pretvore u oblak užarenih plinova, ako se vi u međuvremenu ne predate i ne predočite nove dokaze koji bi mogli utjecati na Akcioni savjet da ponovo razmotri i eventualno izmijeni svoju odluku.

Helman je zastao i ovlažio usne. Još je bio ljutit. Nastavio je:

— Ovu ćemo poruku ponovo objaviti za jedan sat. Gledaoci koji su u kontaktu s bjeguncem, neka ga obavijeste o tome jer to će biti posljednje upozorenje. — Na kraju je još mrzovoljnije rekao: — U slučaju brze predaje vlastima, Akcioni savjet će pomilovati one koji su sve vrijeme štitili i skrivali bjegunca.

Program je završio.

— Šah-mat u jednom potezu — reče Melor zlovoljno. — Lijepo smo vam rekli da je uzaludno samo sjediti i pratiti urotničke planove. Oni uvijek uhvate sve bjegunce, na ovaj ili onaj način.

— To je samo šah, a sada sam ja na potezu.

— Dobro, a kakav je vaš potez?

— To još ne znam. Moramo još malo pričekati. Tko čekta, taj i dočeka.

Odjednom Harold osjeti snažnu bol u čeljusti. Pritom je uzviknuo tako da se nervozni Melor uskomešao. Stavivši dva prsta u usta, Harold odvrti krunu sa stražnjeg kutnjaka, izvadi je i stavi na stol. Mali komadić kristala zasvjetlucao je u dnu krune. Kristal je bio fosforescentan. Melor je zurio u njega zapanjeno.

Harold je brzo spojio primopredajnik s izvorom struje. U maloj slušalici začuo se slab, ali oštar zvižduk. Počeo je okretati antenu u obliku omče, zviždanje se pojačalo, zatim oslabjelo i konačno nestalo. Pomaknuo je antenu malo u stranu ne bi li ponovno uhvatio signal, i

onda pritisnuo puce. Zvižduk se ponovo pojačao.

— Znači, na onu stranu — promrmljao je okrećući antenu u pravcu Melora koji je mirno stajao i promatrao što radi Harold.

Vrativši antenu-omču u prvobitni položaj, ukopča predajnik, pomičući cjevastu antenu sve dok nije bila usporedna s omčom prijemnika. Ponovo je pomaknuo omču u stranu i začuo onaj isti signal, čekao je vrlo radoznalo. Nakon kraćeg vremena, začuo je signal koji se sada pretvorio u tri kratka tona, a onda opet postao ravnomjeran. Pritisnuo je prekidač predajnika tri puta.

Pola sata njih su dvojica sjedila i čekala, a zvižduk se javljao i dalje i povremeno se pretvarao u trostruke kratke tonove u pravilnim razmacima. Iznenada, zvuk je postao vrlo jak.

Harold je vrlo oprezno ponovio cijeli postupak s antenom, no ovaj put u suprotnom smjeru. Ponovo je začuo tri kratka tona i odmah upalio predajnik. I opet, dugotrajno čekanje. A onda, polako, tiho i iz velike udaljenosti, njegove su misli začule glas.

— *Plavi automobil, plavi automobil*.

Prišao je prozoru i pogledao dolje na ulicu. S desetog kata imao je odličan pogled na okolne zgrade. Vidio je mnogo automobila od kojih je polovina bila plava.

— Zaustavi auto, iziđi i uđi ponovo — mislio je. Ponovio je taj mentalni impuls nekoliko puta nastojeći ga emitirati što jače.

Dolje se zaustavio jedan automobil, izišla je jedna ljudska prilika, okrenula se na sve strane i opet ušla u vozilo. Automobil je bio plav.

Harold je zatim prišao kontaktoru, isključio ga i ponovo se vratio prozoru. Gledajući dolje na ulicu, mislio je svim snagama.

— *Mislim da sam uhvatio vezu s tobom. Vozi dalje polagano... polagano... tako, zaustavi sada! Ova zgrada nadesno. Deseti kat.*

Motrio je pažljivo i dalje, sve dok se auto nije zaustavio uz pločnik. Iz njega su izišla dvojica muškaraca, prešli su cestu vrlo nonšalantno i ušli u zgradu. Nijedan drugi auto nije stao, nitko nije slijedio tu dvojicu.

— *Ide li tko za nama?*

— *Ne. Ne vidim nikoga.*

— Dobro.

Melor reče tugaljivim glasom.

— Znam da mislima razgovarate s nekim. Za mene je zbilja zagonetka kako uspostavljate kontakt preko boli u čeljusti.

— Ta je bol jednaka vašem drhtanju.

— Vi skačete od boli — reče Melor — a mi drhtimo prema vašim riječima. Jednog dana naići ćemo na živa bića koja se okreću oko svoje osi, poput misaonih derviša. Ili na stvorove koji mogu logički razmišljati, a da im pri tom misli nisu uopće potrebne; bit će to neka vrst mislioca koji s pretpostavke odmah skače na zaključak, a da pri

tom uopće ne mora ispuniti nastali međuprostor u svijesti. — Očima je potražio kristal na stolu i opazio da više ne svjetluca. — Stavite radije svoj prijemnik natrag u usta, da ga ne bi netko zamijenio za dragi kamen.

Harold se nasmiješio, uzeo kristal i pričvrstio ga u kruni zuba. Otvorio je vrata i provirio upravo u trenutku, kad su se ona dvojica iz automobila popela stubama do njihova stana. Mahnuo im je rukom da uđu, zaključao vrata i upoznao ih s Linganom.

— Ovo je Melor, moj prijatelj s planeta Linga. Melor, ovo su George-Richard-Eva i Burt Ken-Claudette.

Melor je poprijeko pogledao besprijekorne svemirske uniforme došljaka i srebrne oznake čina na epoletama. Rekao je:

— Premda im je izgled odbojan, oni dobro mirišu. Nadam se da ovamo neće dovesti i nekog pravog Drana.

— To sasvim sigurno neću — uvjeravao ga je Harold. Burt sjedne i reče Haroldu:

— Do sada si već sigurno upoznao ovdašnje stanovnike i okolinu. Misliš li da su toliko lukavi i umješni da su uspjeli uhvatiti naš prijenos misli, i ako jesu koliko nam je još vremena preostalo prije nego što stignu ovamo? Ako nemamo puno vremena, možemo odmagliti u autu i još malo otegnuti cijelu stvar.

— Dakle, oni znaju kako sam došao do dijelova za ovaj uređaj, gdje sam ih nabavio i vjerojatno nisu toliko glupi da ne bi prisluškivali — odgovori Harold. — Po mom računu, trebali bi stići za pola sata.

— Onda imamo vremena. Melor se umiješao u razgovor.

— Razgovarajte mislima ako vam to bolje odgovara. Meni to ne smeta.

— I vi ste na neki način umiješani u sve ovo — reče mu Harold — pa zato i govorimo glasno. Vi imate pravo čuti što govorimo. — Okrenuo se Burtu — Što se sprema?

— Počeo je vatromet na četiri letjelice. Peta ne odgovara našim nakanama; na njoj je samo nekoliko okorjelih birokrata. Ali ostale četiri vrlo se pogodne.

— Nastavi.

— Sve četiri letjelice već su krenule i mora da je prva već stigla na odredište. Potrebno je putovati šest dana do najbližeg planetnog sustave, dakle sve je u redu. — Pogladio je svoju tamnu kosu i kao da se prisjetio nečega. — **Nemo** treba eksplodirati svaki čas. Bio je to težak posao! Iskrcali smo četrdesetak ljudi s njega, ali smo još morali temeljito pročešljati cijeli brod da bismo provjerili da nema više nikoga. Tada smo još našli dvojicu i odveli ih na sigurno mjesto.

— Dobro!

— Ovom smo prilikom saznali mnogo zanimljivih i poučnih stvari — nastavi Burt. — Na letjelici broj tri, na primjer, otkrili smo tajni

obavještajni sistem koji moraš vidjeti da bi vjerovao vlastitim očima.

*

Harold je upravo zaustio da nešto kaže, ali se predomislio. Pomno je slušao misli koje su mu dopirale do svijesti. To su isto činili Burt i George. Melor se počeo vrpoljiti. Prvi put Harold je opazio da su uši Lingana pokrivene čuperkom sitnih dlačica i da su te dlačice sada stajale uspravno i treperile.

— Osjećam neprijatelja — požali se nevoljko Melor. Svojim žustrim, elastičnim korakom priđe prozoru.

Eterom je vladao nered misli u kojem su se mogle razabrati samo pojedinačne, nesuvisle fraze.

— Poredajte ih tamo uz onaj rub ceste... galama... da, u prizemlje... galama, štropot... uspet ćemo se gore, štropot... vas desetorica čuvajte se — možda su...

— Mislim da nam dolaze gosti — primijeti George. — Pridružio se Meloru koji je stajao uz prozor.

Pridružili su im se i ostali, i sad su sva četvorica gledala dolje na ulicu. Tamo je sve brujalo kao u košnici. Desetak automobila bilo je poredano na jednom kraju ulice i potpuno ju je zatvaralo. Drugih desetak upravo je blokiralo suprotni kraj ulice. Mnogo automobila priječilo je ulaz u tri pokrajnje ulice što su se nalazile u tom zatvorenom prostoru. Nešto je nevidljivo zujalo zrakom, činilo se da je riječ o cijeloj eskadrili helikoptera. Više od dvjesta ljudi u crnim uniformama kretalo se pločnikom u manjim skupinama.

— Nisu ih dobro orijentirali — reče Burt promatrajući rulju na ulici. — Ustanovili su o kojem je dijelu ulice riječ, ali ne znaju u kojoj smo zgradi. Stidio bih se da sam na njihovu mjestu.

— Na dobrom su putu — odgovori Harold. Ponovo su mu misli primile telepatsku bujicu. Ništa nije mogao razabrati. — Mogli bismo sići i uštedjeti im svu ovu muku, ali me zanima kako će to riješiti njihovi kokošji mozgovi. Valjda imaju neko djelotvorno sredstvo da nas pronađu.

— Provjeri! — predloži Burt.

Uklonili su sve mentalne barijere iz svoje svijesti i pustili da im misli teku u vanjski svijet, noseći točnu sliku mjesta gdje se nalaze. Iznenada u toj graji i neredu misli, pojavila se jedna tuđa, nepoznata svijest koja se nametnula svima. Njene su misli bile jasne, oštre, prodorne i izvanredno snažne.

— Oni su tamo u onoj zgradi! Na desetom katu! Njib trojica i jedan Lingan. Nemaju namjere pružati otpor!

— Dran! — reče Harold.

Bilo je nemoguće pronaći i locirati to stvorenje u mnoštvu ljudi i automobila dolje na ulici, a i odrediti odakle su dolazile te misli, jer rekavši sve što je smatrao vrijednim, zatvorio je svoju svijest i više se

nije osjećao njen snažni impuls.

— Čini mi se da je tamo dolje među njima i jedan Dran — sa zakašnjenjem će Melor. — Jeste li mu čuli misli? Ja nisam mogao čuti što misli.

— Odredio je mjesto gdje se nalazimo. Identificirao je vaše misli i ustanovio da je među nama i jedan Lingan.

— A što ćemo sada? Čekati kao ovce da nas uhvate i odvedu?

— Baš tako — reče Harold.

Melorovo lice odavalo je strah od onog što ih čeka, ali više nije rekao ni riječi.

*

Reakcija na Dranovo otkriće nije uslijedila trenutačno. Iz nepoznatih razloga došlo je do kratkotrajna zatišja. Onda je automobil projurio ulicom, a iz njega je oficir sa srebrnim ukrasima urlajući izdavao zapovijedi. Svi poput jednoga, ljudi u crnim uniformama, pojurili su prema ulazu u zgradu.

Melor je otvorio vrata i pustio u stan policijskog kapetana i još šestoricu. Sva sedmorica bili su izrazito mrki i ozbiljni izvršavajući svoj zadatak i bili su naoružani. U rukama su držali iste onakve pucaljke kakvu je Harold našao kao uspavanog policijskog agenta.

Kapetan, velik i jak muškarac blijeda lica, ušao je u sobu s uperenim pištoljem u prisutne, i brzo izdeklamirao unaprijed pripremljen govor.

— Slušajte me dobro, vas četvorica, prije nego pokušate izvesti bilo kakve gluposti. Ovi su pištolji otkočeni i oni su sigurni tako dugo dok ih čvrsto držimo u rukama. Onog trenutka kad stisak na pištolju popusti, on će opaliti sam od sebe. Koliko znam, hipnoza izaziva opuštanje mišića koje ne možete ničim zaustaviti! — Zatim je nastavio. — Pokušate li se oduprijeti, pretvorit ćemo ovaj stan u pustoš. Osim toga, naši su ljudi vani, na svakom katu, na ulici! Sve ih ne možete savladati!

Smješkajući se ljubazno, Harold reče:

— Dovodite nas u iskušenje da bacimo kroz prozor vas i te vaše pucaljke. No, mi želimo da razgovaramo sa članovima Akcionog savjeta i zato nemamo vremena za šalu i zabavu. Krenimo.

Kapetan nije znao da li da se ljuti ili da odahne. Oprezno se maknuo u stranu, ali je i dalje držao pištolj uperen, gledajući kako njih četvorica izlaze iz stana jedan za drugim. Oružana pratnja bila je jednako sumnjičava. Opkolili su četvorku, ali im se nisu suviše približavali držeći se kao da su prisiljeni nositi zmije u njedrima.

Idući hodnikom prema lebdećem dizalu, Burt je laktom gurnuo najbližeg stražara i upitao:

— Kako se zovete?

Visoki, štrkljavi stražar trgnuo se i preplašeno odgovorio:

— Walt Bron.

— Uh! Uh! reče Burt.

Stražaru se taj »Uh! Uh!« nije ni najmanje sviđao. Obrve su mu se spustile, a sitne oči poprimile izraz iznenađenja, dok se u mislima pitao:

— Što će mu moje ime? Zašto se okomio baš na mene? Nisam mu učinio ništa nažao. Što to sprema?

Burt se nasmiješio, a misli su mu stupile u vezu s Georgom i Haroldom, govoreći:

— Zabrinuti su zbog nečega, premda im njihovi šefovi zacijelo nisu ništa pričali o nama.

— Da, čini se da su ovdašnji utjecajni krugovi uznemireni, pa su vjerojatno izgrdili policiju na pasja kola. Vijesti se očigledno sve više šire. Stanka. *Je li netko od vas možda osjetio kakav misaoni utjecaj izvana?*

— Ne, ja nisam.

— Ni ja. Onaj je Dran zacijelo otišao. Stanka. *Šteta što ne možemo razgovarati s Melorom na ovaj način. Hoda iza nas kao na smrt osuđeni. Stanka. Njegovi su postupci zaista hrabri.*

Došli su do dizala. Cijeli je hodnik bio pun agenata koji su ulazili u stan Lingana da izvrše pretres.

Svi su ušli u dizalo koje je zastenjalo pod teretom. Glasitna vrata tiho su se zatvorila. Kapetan je pritisnuo puce i dizalo se vinulo u visinu dok su njegovi putnici nijemo zurili u pokazivač katova. Zaustavili su se na dvadeset sedmom katu.

Kapetan nije dopustio da se otvore vrata. Netremice je gledao u pokazivač katova, a mesnato mu je lice mijenjalo boju. Naglo je pritisnuo puce za prizemlje i dizalo je jurnulo u dubinu.

Harold: — *Čije je ovo maslo?*

Burt: — *Moje. Nisam mogao odoljeti.* — Naglas je rekao:

— Nisam opazio da su pištolji opalili. A vi?

Ostali su se zarobljenici nasmijali. Kapetan je zurio u otvor lifta koji je jureći promicao prema gore. Na licima ostalih stražara zapažao se strah koji nisu mogli sakriti.

Između glavnih vrata i ulaza u automobil dočekala ih je prava počasna straža. Šezdeset pušaka sa svake strane bilo je upereno u njih, bez obzira na to što bi u slučaju gužve pucnjava s jedne strane pokosila polovinu stražara s druge strane, čime bi se broj žrtava znatno povećao.

Četvorica zarobljenika ušla su u kola, a vozač mršava lica i mračna izgleda nije se baš naročito razveselio njihovu dolasku. Uz njega je u prednjem dijelu automobila sjedio još jedan policajac. Mlazni motori auta su zabrujali, kola su krenula. Ispred njih kretalo se pet vozila, a iza njih još desetak. Bila je to povorka nalik na veliki pogreb, a takva im je bila i brzina dok su se probijali nizom pokrajnih ulica prema

predgrađu. Nekoliko stotina metara iznad njih kretali su se helikopteri i dva žiroletala pomno prateći njihove pokrete na svakom zavoju i raskršću.

Cilj im je bio golem, uski neboder vrlo dopadljiv. Dizao se veličanstveno u visinu okružen prostranom, dobro njegovanom zelenom površinom i visokim zidom na kojem se nalazio splet žicanih instalacija fotoelektričnog špijunskog uređaja. Dok su prolazili kroz velika vrata, zarobljenici su opazili veliku signalnu ploču uređaja u kućici od kamena i također grupu do zuba naoružanih stražara koji su stajali iza vrata.

— Palača Savjeta — informirao ih je Melor. — Na ovom se mjestu stvaraju i uništavaju svjetovi, tako bar oni tvrde.

— Tišina! — izdere se na njih policajac koji se nalazio na prednjem sjedalu. Zatim je kreštavim glasom dodao — Vidjet ćete vi što je Imperij!

— Zbilja? — reče Burt glumeći iznenađenje.

Mrko policajčevo lice je problijedjelo. Čvršće je stegnuo svoju pucaljku.

— Ostavi ga na miru, Burt! — pomisli Harold.

— Ne sviđa mi se nimalo — uzvrati Burt. — ***Uši su mu iskočile koliko ih je napeo.***

— Uh, što zaudara nŕ bijes i mržnju! — otvoreno je rekao Melor.

Razgovor je završio kad je povorka stala ispred bogato ukrašenog ulaza u neboder. Četvorica zarobljenika izišla su iz auta, prošli ponovo kroz dugi špalir namrgođenih stražara i ušli u zgradu. Tu ih je dočekalo mnogo policajaca u crnim uniformama i odvelo ih dva kata duboko pod zemlju. Ušli su u prostorije koje su umjesto vrata imale rešetke od berilijskog čelika. Poslijednji stražar koji je izišao, okrenuo je ključ u bravi rešetke i udaljio se.

Prije nego što su zatvorenici imali vremena da potanje pregledaju svoj novi zatvor, pojavio se čuvar, gurnuo im pakete s hranom kroz rešetke i rekao:

— Ja nemam ključa i nije mi poznato tko ga ima. To je nemoguće saznati. Ako vam nešto treba, pozovite me, ali nemojte misliti da me hipnozom možete prisiliti da vam otvorim vrata. To ne mogu upravo kad bih i htio! A to mi niti ne pada na pamet!

— Vrlo ste neljubazni — reče Burt. Prišavši rešetkama, jednim zamahom širom otvori vrata, pogleda zaprepaštena čuvara i nastavi — Recite članovima Savjeta da smo vrlo udobno smješteni i da se dobro osjećamo, te da smo im zahvalni što se toliko brinu o nama. Recite im također, da ćemo ih uskoro posjetiti.

Čuvar se teškom mukom sabrao. Zatim je dao petama vjetra kao da ga goni tisuću demona.

— Kako ste to uspjeli izvesti? — upita Melor širom razrogačenih

očiju. Laganim korakom priđe rešetki, pogleda bravu i zanjiše vrata lijevo-desno.

— Onaj s ključem zaključao je vrata, i opet ih otključao, a zatim se udaljio zadovoljan da je izvršio svoju dužnost. — Burt uzdahne. — Život je pun zabluda. — Otvorivši paket s hranom, pogledao je bolje što se u njemu nalazi. — Kaloribiks! Umjetna hrana! — reče s gađenjem i baci paket na stol.

— Evo ih — najavi George.

Došla je cijela gomila. Zaključali su rešetku, stavili dva teška lanca oko metalnog stupa i pričvrstili ih lokotima. Četvorica zarobljenika promatrala su što rade, zabavljajući se. Oholi muškarac mala rasta, s mnogobrojnim srebrnim gajtanima na prsima isprobao je rešetku bjesomučno je drmajući. Zadovoljan rezultatom, mrko pogleda četvorku i udalji se praćen gomilom stražara.

Burt je nemirno hodao prostorijom.

— Optički nas uređaji pomno promatraju, mikrofoni slušaju, a sve mi se čini da postoji neka čudna naprava koja nas i kuša poput tek pripremljena jela. Dosta mi je svega. Hajdemo u posjet članovima Savjeta!

— Da, već je krajnje vrijeme da krenemo tamo, — složio se George.

— Što prije to bolje — dodao je Harold.

Melor nije rekao ništa. Razgovor njegovih prijatelja bio je vrlo često nejasan i nerazumljiv i za njega potpuno nelogičan. Često bi se razljutili i prasnuli u najneobičnijem trenutku. Zurio je i dalje u rešetku kroz koju bi se teško provuklo i najsitnije živo biće i razmišljao da li su Tor i Vern već uhapšeni. Nadao se da nisu. Bolje bi bilo da smaknu samo jednog Lingana, a ne svu trojicu.

Minutu kasnije došao je čuvar s ključevima u pratnji dvojice naoružanih stražara i visokog, sijedog službenika odjevenog u zelenu uniformu. Na ramenima su mu svjetlucale oficirske oznake Imperija. Pomno je promatrao čuvara, dok je ovaj mrka lica otključavao lokote, izvlačio lance i rastvorio rešetke.

Zatim je rekao četvorici zarobljenika:

— Čestitam! Izvanredno! — Čekao je na njihov odgovor, no on nije dolazio i onda je nastavio — Ovaj čuvar uopće nije svjestan što radi. Savjet je očekivao da ćete ga vi hipnotizirati i da će on pod vašim utjecajem doći ovamo i otključati vrata. Sreća je da smo ga sve vrijeme držali pod paskom. Vrlo je zanimljivo što se sve može postići hipnozom. — Nasmiješio se. — Ali vi zacijelo niste očekivali da će on doći u našoj pratnji, zar ne?

— Pa, što onda? — odgovori Harold. — Vaš mozak nam javlja da su članovi Savjeta spremni da nas prime.

— Nema smisla razgovarati s vama. — Oficir odmahnu rukom. —

Dobro. Pođite za mnom.

*

Savjet nije imao mnogo članova. Ukupno ih je bilo osam, a od tog broja samo dvojica nisu bili čovjekolika bića. Sjedili su za dugim stolom, šestorica čovjekolikih članova u sredini, a dvojica predstavnika druge vrste svaki s jednog kraja stola. Stvorenje koje je sjedilo na desnom kraju imalo je glavu nalik na ljubičastu kuglu koja je bila glatka i sjajna. Nije imao kose ni lica, samo dva oka koja su se mogla uvući u svoje šupljine. Taj stvor nosio je plašt koji je pokrivao bezobličnо tijelo bez ramena i udova. Bio je ogavan. Međutim, stvor na lijevom kraju stola bio je prekrasan. Imao je plosnato, okruglo lice zlatnožute boje okruženo zlatnožutim laticama koje su bile velike i sjajne. Glava mu je počivala na kratkom, vlaknastom vratu zelene boje iz kojeg su izlazile duge, profinjene ruke na čijem se završetku nalazilo pet ticala. Dva prašnika s crnim glavicama virila su mu iz lica, a ispod njih nalazila su se široka, pomična usta. Izgledao je prekrasno poput cvijeta.

Između njihova stola i iznenađenih zarobljenika bila je podignuta žičana barijera. Harold, Burt i George odmah su shvatili da kroz nju teče električna struja, i njihove su je misli pomno ispitivale. Ujedno su odmah ustanovili i koja joj je namjena: izmjenična struja koja je njome prolazila utjecala je na mogućnost stvaranja impulsa. Dvije stotine ciklusa na sekundu s minimalnim opterećenjem od četiri tisuće volti i maksimumom od sedam tisuća na svaki deseti ciklus.

— Prigušivač hipnoze! — izvijestio ih je Burt. Bio je iznenađen. — Ali ovaj uređaj ne može poništiti širenje nervnih valova. Oni imaju drugačije valne dužine. Čuješ li što om misle?

— Ne čujem ništa — odgovori Harold. — Uostalom, nisam čuo niti tvoje misli dok si govorio.

— I ja sam izgubio kontakt — umiješa se George. — Postoji još nešto osim te barijere što neprekidno zuji i stvara smetnje na telepatskoj valnoj dužini.

Melor reče s gađenjem:

— Sada je vrijeme da ja nastupim. Znam o čemu je riječ. U ovoj se prostoriji nalazi Dran. On sve to izaziva.

— Jeste li sigurni u to?

— Namirisao sam ga. — Pokaže na cvjetoliki stvor na lijevoj strani stola. — Osim toga, Drani nemaju dar govora. Oni ne posjeduju glasnice. Florani tumače njihove misli. Zbog toga se ovaj i nalazi ovdje.

Jedan od čovjekolikih članova Savjeta, velike glave i širokih čeljusti, nagne se naprijed i upre pogled u četvoricu zarobljenika. Glas mu je bio opor i grub.

— Lingan ima pravo. Budući da se nismo ovdje okupili da bi nas vi

zabavljali svojim trikovima i smicalicama niti da bismo slušali vaše laži, već da razmotrimo nove činjenice pravedno i mudro, smatrali smo prijeko potrebnim da pozovemo u pomoć jednog predstavnika Drana.

Rekavši to, dramatično mahne rukom. Floran se sagne i svojim ticalima podigne skrivenog Drana i stavi ga na ulaštenu površinu stola.

Harold je uvidio da njegova mentalna predodžba o Dranima odgovara što se tiče vanjske pojave, no ona je bila potpuno pogrešna s obzirom na veličinu tog stvora: ovo stvorenje nije bilo veće od njegove šake. To ga je prenerazilo.

Dran je imao gušterolik izgled, a njegova sićušna uniforma zaista je bila više nego smiješna. Dok su zarobljenici zapanjeno gledali u to nakazno stvorenje, ono je sjedilo i netremice zurilo u njih užarenim očima koje su bile žarko grimizne boje. Za to vrijeme nestalo je ono zujanje, a kroz barijeru prodrla je bujica misli i zapljusnula im svijest.

No, oni su već podigli obrambene zidove unutar svoje svijesti, osim Lingana, koji to nije mogao i on je tu silnu mentalnu snagu Drana osjetio kao snažno kuckanje u glavi. Pritisak je sve više jačao; bilo je upravo zapanjujuće da takav sićušni, patuljasti mozak može emitirati tako silnu misaonu moć. Lutala je i kružila oko zatvorenih svijesti trojice zarobljenika, pokušala prodrijeti u njih sve jačom silinom.

Na licima ove trojice izbile su kapljice znoja dok su netremice gledali u jednu točku na Dranovoj oficirskoj bluzi, braneći se istovremeno od silovitog nasrtanja protivničkih misli. Melor je sjeo, obuhvatio glavu rukama i počeo se polako njihati amo-tamo. Savjet ih je mirno promatrao. Dranove oči pretvorile su se u plamteće dragulje.

— Još samo malo — prošaputa Harold. — Tek što se nije upalio.

Dran je bio nepomičan poput pravog guštera. Od trenutka kad su ga stavili na stol nije se ni pomaknuo niti je trepnuo pogubnim očima. Psihička mu je aktivnost još bila u porastu.

Tada se naglo uhvati za oficirsku bluzu i iščupa jedan komad. Iz njega se pojavio tanki pramen dima. Slijedećeg trenutka nestao je sa stola, a time je prestao i mentalni pritisak na trojicu zarobljenika. U njihove je misli dopro prodoran i oštar glas protivnika, koji je bježao kroz mala vrata i nestao u hodniku. Njegovim izlaskom, glas koji su čuli postajao je sve slabiji.

— Gorim… gorim… gorim!

Član Savjeta koji im se obratio na početku sada je uporno promatrao zarobljenike kroz žičanu barijeru. Ruka mu je počivala na stolu, a prsti su mu nervozno lupkali po njegovoj površini. Ostali su ih članovi promatrali zaprepašteno. Okrenuo je glavu i pogledao u Florana.

— Što se to dogodilo?

— Drane je rekao da gori — rekla su usta na cvjetolikoj glavi. Glas mu je bio slab, ali jasan. — Svijest mu se silno uznemirila. Nastala opasnost uništila je mogućnost koncentracije, pa je zato morao pobjeći da ga ne bi zadesilo ono najgore.

— Palikuće! — reče član Savjeta zaprepašteno. — Čuo sam za takva stvorenja. — Zatim se obratio zarobljenicima — Dakle, vi ste palikuće, pirotici!

— Tu sposobnost posjeduju mnogi vaši ljudi, ali toga nisu svjesni — rekao mu je Harold. — Oni su izazvali mnoge požare kojima niste mogli ustanoviti uzroke. — Mahnuo je nestrpljivo rukom. — A sada kad smo se oslobodili tog Drana bilo bi vrijeme da vidimo što smjerate. Dakle, prema onome što čitamo u vašim mislima vidljivo je da namjeravate ovamo pozvati Burkinshawa, Helmana i Roku, a nakon toga mogu početi pregovori.

Član Savjeta se na to namršti, ne odgovori ni riječi, već pritisne crveno puce na stolu. Sav se pretvorio u iščekivanje.

Nakon kraćeg vremena, Helman i Roka uđoše u dvoranu i sjednu za stol. Prvi je bio namršten kao i uvijek, a drugi se bojažljivo osmjehivao zarobljenicima, čak je i prijateljski kimnuo Haroldu.

Neposredno iza njih ušao je Burkinshaw Treći, Vrhovni Glavar i sjeo za sredinu stola. Njegovo zastrašujuće i strahopoštovanja vrijedno ime i veličanstveni naslov uopće mu nisu pristajali, jer je Burkinshaw bio nizak, mršav, pognutih ramena, uskog prsnog koša. Lice mu je bilo blijedo i puno bora, glava ćelava, samo je sa strane imao čuptrke sijede kose, dok su mu oči kratkovidno provirivale iza debelih naočala. Nalikovao je na dobroćudna i smušena profesora ali su mu misli bile strašno hladne i nepristupačne.

Njegove su misli sada predstavljale otvorenu knjigu za trojicu zarobljenika. One su bile sitničave i pedantne, jasne i prodorne po obliku i vrlo promišljene i proračunate po načinu djelovanja, i isticale su se među mislima ostalih čovjekolikih članova Savjeta.

Slažući neke dokumente što su ležali pred njim i neprestano buljeći u te papire, Burkinshaw je rekao odmjereno i bez žurbe:

— Znam da možete čitati moje misli i da to sada i činite, no s obzirom na ovog Lingana koji to ne može, kao i zbog mojih kolega koji također nemaju telepatskih sposobnosti, ja se moram služiti najobičnijim govorom.

Nasmjestio je naočale, okrenuo list papira i nastavio.

— Mi, članovi Akcionog savjeta ovog Imperija donijeli smo zajedničku odluku da je u interesu sigurnosti našeg Imperija potrebno do temelja uništiti planet ĘŐ-724 te sve njegove granične planete, satelite ili asteroide zajedno sa živim bićima koja tamo žive. Sastali smo se ovdje da još jednom razmotrimo posljednju molbu predstavnika tih planeta u odnosu na donesenu odluku. Stoga je

dužnost svakog člana ovog Savjeta da vrlo pažljivo sasluša novi dokazni materijal i donese pravedan zaključak.

Završivši svoje izlaganje, Vrhovni Glavar skine naočale, očisti pomno stakla, natakne ih ponovo na nos i poput sove pogleda zarobljenike. Oči su mu bile svijetloplave i okrutne.

— Jeste li izabrali svog predstvnika koji će iznositi vaša mišljenja?

Brzo su izmijenili misli i onda Harold reče:

— Ja ću govoriti u ime svojih drugova.

— U redu. — Burkinshaw se opusti u stolici. — Prije nego što iznesete svoje stavove, moram vas upozoriti da naša odluka o sudbini vašeg naroda nije ni lakoumna niti okrutna. Treba reći da smo takvu odluku donijeli vrlo teška srca. Na to nas je primorala težina postojećih podataka i dokaza, a moram sa žaljenjem reći da novi materijal koji smo nedavno dobili ne mijejenja mnogo postojeću situaciju. Drugim riječima, vaša vrsta predstavlja veliku prijetnju i opasnost postojanju naše vrste. Na vama je sada da dokažete suprotno.

— A što, ako to nismo u stanju? — upita Harlod.

— Onda vas moramo uništiti.

— Ako možete.

Okupljeni mozgovi u Savjetu odmah su reagirali. Čuo je njihove agresivne i gnjevne misli. Onaj ljubičasti stvor nije uopće razmišljao već se činilo kao da se odlično zabavlja. Floran je bio iznenađen i radoznao u isti mah.

Burkinshaw se nije dao smesti.

— Ako možemo — suglasio se hladnokrvno, no misli mu nisu pokazivale nimalo sumnje u to. — Nastavite svoje izlaganje — rekao je. — Imate još otprilike četrnaest sati i nastojte nas uvjeriti da je odluka koju smo donijeli pogrešna ili neizvediva.

— Svojim ste nas postupcima natjerali da bar malo demonstiramo moć koju posjedujemo — počeo je Harold. — Drana ste doveli ovamo da biste ispitali naše misaone sposobnosti. Po vašem mišljenju, rezultati tog ispitivanja idu vama u prilog, a na našu štetu. Tako bar vi mislite.

Burkinshaw nije zagrizao u ponuđenu meku. Sklopio je ruke, gledao odsutno u strop i nije rekao ništa. Misli su mu bile vrlo disciplinirane, jer je njihov komentar bio samo ***»Negativni bod.«***

— Ostavimo to — nastavi Harold — dok ne kažem nekoliko riječi o slučajnostima i podudarnosti. Na mojem planetu, podudarnost je slučajni skup okolnosti koji se pojavljuje samo jednom ili dvaput. Međutim, kada se takva podudarnost ponavlja više puta, onda ona više nije slučajna. Vi to i sami znate, ili bi bar trebalo da znate. Na primjer, uzmimo slučaj navodne podudarnosti između pojave meteora i potresa. To se ponavljalo tako često da je na kraju jedan vaš znanstvenik pokazao veliko zanimanje za to, temeljito proučio tu

materiju i utvrdio postojanje solarno dinamičke tenzije u svemiru. Tom se istom silom vi koristite za postizanje supersvemirskih brzina na vašim kozmičkim letjelicama. Iz toga, naravno, slijedi da podudarnost ne možemo smatrati slučajnima ako se one ponavljaju vrlo često.

— On nekamo smjera, ali kamo? — razmišljao je u sebi Floran.

— Nije još jasno što želi reći — mislio je Burkinshaw.

— ***Ne sviđa mi se ovo blebetanje*** — govorile su neraspoloženo Helmanove misli. — *Govori da bi dobio na vremenu. Možda njih trojica pokušavaju nešto progurati kroz ovu barijeru. Kroz nju su uspjeli izazvati plamen na odjeći Drana, zar ne?* — Počeo se vrpoljiti u stolici. — *Ne vjerujem baš puno u tu zaštitnu barijeru. Do đavola Roka i njegova izviđačka grupa, sve će nas upropastiti!*

*

Osmjehujući se u sebi, Harold je nastavio:

— Ustanovili smo također da je šah dobro poznata igra širom Imperija.

— Pff! — povikne promuklim glasom jedan od članova Savjeta koji je sjedio s lijeve strane Burkinshawa. — To bar nije nikakva slučajnost. Šah se proširio Imperijom iz jednog središnjeg izvora, to može zaključiti svatko tko je iole inteligentan.

— Šuti, Dykstra — ukori ga Burkinshaw.

— Iz kojeg to izvora? — upita ga Harold. Dykstra je odgovorio ljutito:

— Odavde. Mi smo ga proširili po cijelom Imperiju. Pa što?

— Šah je postojao i igrao se u nas mnogo prije nego ste vi došli — reče mu Harold.

Dykstra otvori usta da bi odgovorio, pogleda Burkinshawa i zatvori usta. Burkinshaw je i dalje uporno gledao u strop. Harold nastavi:

— Šah kod nas postoji od pamtivijeka. Ista šahovska ploča, iste figure, isti potezi, ista pravila. Što mislite o tome? Je li i to slučajnost?

Nisu rekli ništa naglas, ali je Harold ipak čuo njihove unutarnje reakcije.

Članovi Savjeta bili su zbunjeni.

— *Iznenađujući podatak, ali sasvim moguć* — razmišljao je Floran.

— *Uostalom, vrlo važno* — govorile su Dykstrine misli.

— *Još nije jasno što žele reći* — hladnokrvno je mislio Burkinshaw.

Misli ljubičasta stvora izražavale su hihot.

— Bron — reče Harold. — Walt Bron, Robertus Bron i još nebrojno ljudi istog prezimena. Vaš popis građana vrvi od njih. I na mojem planetu ima ih nebrojeno mnogo, ali uvijek u kombinaciji s imenom majke. Ponekad se to prezime piše Brown, ali se izgovara isto kao i Bron. I kod nas ima Roberta i Waltera.

— Pogledao je Helmana. — Poznajem četvoricu po imenu Hillman.

— Pogledom pređe na Vrhovnog Glavara. — Među manje poznatim muzičarima, na našem planetu poznajem jednoga po imenu Theodore Burkinshaw May.

Burkinshaw spusti pogled i upre ga u zid.

— *Sada mi je jasno kamo smjera. Još neću stvarati nikakve zaključke.*

— Brod kojim smo dopremljeni ovamo zvao se ***Fenix*** i njegovo je ime bilo napisano gotovo istim slovima kakva postoje u našoj abecedi — nastavio je Harold. — A u dalekim danima naše prošlosti, kad smo još imali ratne brodove, jedan se od njih zvao ***Phoenix.*** Ustanovili smo također da je vaš jezik vrlo lako naučiti. Zašto? Zato, što je jedna petina vaših riječi potpuno ista kao i naše. Druga petina sastoji se od naših riječi koje su u vašem jeziku izobličene i promijenjene. Ostatak sačinjavaju riječi koje ste toliko izmijenili da se više ne mogu prepoznati ili su to riječi koje ste preuzeli od porobljenih naroda na drugim planetima. Ali, u osnovi vaš je jezik jednak našemu. Je li vam dosta podudarnosti ove vrste?

— Glupost! — uzvikne Dykstra glasno. — To je nemoguće! Burkinshaw se okrene i pogleda Dykstru očima punim prijekora.

— Ništa nije nemoguće — usprotivi se. Nastavite — naredi Haroldu dok su mu misli tekle dalje. — *Protivnik postiže svoj cilj, ali prekasno.*

— Dakle vidite i sami kamo smjeram — reče mu Harold.

— I na kraju, dopustite mi da navedem još jednu podudarnost. Priznajem da sam potpuno pogrešno shvatio vladarski naslov u vašem Imperiju. Imao sam na pameti sasvim drugo značenje, a onda sam tek shvatio da je riječ o nazivu gospodar Terre, odnosno Zemlje.

— Baš krasno! — reče Dykstra.

Ne osvrćući se na te riječi, Harold se okrene Roki.

— Zacijelo su sada i vama mnoge stvari jasnije. Jučer navečer nešto se promijenilo u vašoj svijesti i utvrdili ste iznenada da se sjećate mnogih pojedinosti za koje niste ni znali da ste ih zaboravili. Sjećate li se sada kako moj narod zove svoj matični planet?

— Terra, Zemlja — spremno odgovori Roka. — O tome sam jutros izvijestio Vrhovnog gospodara. A vi sebe nazivate Zemljanima.

Dykstrino lice pocrvenjelo je od gnjeva, a mislima su mu jurile ružne riječi kad je Burkinshaw to potvrdio.

— Revidirani izvještaj poručnika Roke i nekolicine članova njegove posade, koji sam primio jutros, nalazi se u rukama članova Savjeta. — Pokazao je rukom na papire što su ležali na stolu. — Taj smo izvještaj već pročitali komesar policije, istražitelj Helman i ja. Smatramo da su tvrdnje branjenika zasnovane na istini i da smo otkrićem planeta ĘŐ 724 pronašli davno zaboravljeni svijet našeg postanka. Otkrili smo svoj rodni planet. Fenix je, dakle, letio prema svojoj domovini, a da mi toga uopće nismo bili svjesni.

Polovina članova Savjeta zanijemjela je od zaprepaštenja. Ljubičastom stvoru je to otkriće bilo potpuno nezanimljivo, čime je samo pokazao da ne mari mnogo za čovjekolika bića. Dykstrine misli pokazivale su znakove potpune zbunjenosti.

— Dvije tisuće stoljeća dijelila nas je udaljenost od tri svjetlosne godine — rekao im je Harold tiho. — Nekoć davno bili smo visokorazvijeni svijet i posjedovali nevjerojatnu moć. Uputili smo nekoliko konvoja svemirskih brodova na obližnji planetni sustav udaljen od nas četiri i po svjetlosne godine. Više nikad nismo saznali što se s njima dogodilo, jer je upravo tada došlo do posljednjeg atomskog rata koji nas je gotovo uništio do temelja. Oni rijetki preživjeli spustili su se na razinu divljaka i živjeli poput nomadskih plemena. Put našeg uspona umnogome se razlikuje od vašega, jer su preostale atomske čestice u atmosferi izazvale strahovite promjene. Neke su se od tih promjena izgubile u toku vremena, druge su se održale i učinile nas onakvima kakvi smo danas.

— Kakvi ste to danas? — upita član Savjeta koji je sjedio pokraj Roke.

— Metamorfozirani i preobraženi oblik ljudskih bića — odgovori Burkinshaw umjesto Harolda.

— U teškoj borbi za opstanak na novim i neprijateljski raspoloženim svjetovima, i vi ste pali niže — nastavio je Harold. — Ali, i vi ste se ponovo uzdigli i opet posegli za zvjezdanim prostorima. Krenuli ste na vama najbliži planetni sustav, udaljen samo jednu i po svjetlosnu godinu, jer ste zaboravili gdje se nalazi vaš matični planet o kojem ste sada mogli samo slušati u drevnim legendama. A mi smo bili samo tri svjetlosne godine daleko od tog planetnog sustava na koji ste se vi spustili. To je sada postao vaš novi svijet, a nas ste zaboravili. U svom usponu i razvoju imali ste i mnogo teških trenutaka, padali ste i ustajali, boreći se dalje, i niste se vraćali sve dok niste stvorili moćni Imperij na čijem smo rubu čekali mi i neprestano se mijenjali i preobražavali.

Svi su ga promatrali zadivljeno. Čak je i Dykstra bio tih, dok su mu misli plovile u prošlost. O svemu tome on je čitao u školskim knjigama, ali ovo je bilo nešto sasvim drugo.

Članovi Savjeta dugo su šutjeli, a onda je Floran rekao:

— Sve je to vrlo lijepo i dirljivo, ali što će se dogoditi onda kad oni preuzmu vlast u našem Imperiju? — A njegove su misli dodale — *Mi, Florani, neprestano mijenjamo gospodare. Ja sam protiv toga. Bolji je vrabac u ruci nego golub na krovu.*

Oslonjen rukama o stol, Burkinshaw Treći žmirnuo je prema Zemljanima i rekao bez zastajkivanja:

— Kad bi sentimentalne duše u ovom Imperiju znale ono što mi znamo, one bi se zacijelo usprotivile vašem uništenju. Međutim,

struktura našeg kozmičkog zdanja ne može se temeljiti na sentimentalnosti. Osim toga. izgubljeni sinovi ni ne pomišljaju da svojim davno nestalim precima poklone ovo zlatno tele. Čini mi se da je vaš nestanak sa scene sada još mnogo nužniji, a činjenica da će time biti počinjeno oceubojstvo ništa ne mijenja na stvari. — Mršavo, asketsko lice doimalo se vrlo blago. — Nadam se da razumijete u kakvu se položaju nalazite. Imate li još što reći?

— Nemamo sreće — šapnu Melor. — Mržnja je nestala, a zamijenio ju je strah.

Harold je napravio grimasu i rekao Vrhovnom Gospodaru:

— Da, želio bih da možete uništiti Zemlju i zbrisati je s lica svemira kao i njen planetni sustav, ali to vam neće koristiti.

— Vrlo dobro znam da nam to neće koristiti — izjavi Burkinshaw. — Niti bismo željeli poduzimati tako strašan čin u takve svrhe. — Skinuo je naočale i protrljao oči, promatrajući branjenike. — Razlog zbog kojeg to činimo mnogo je razboritiji i vrlo hitan. Želimo spriječiti nesreću.

— Ni to neće koristiti.

— Zašto ne?

— Jer ste zakasnili.

— Mislio sam da ćete to reći. — Burkinshaw se zavali u naslon stolice, i počne naočalama lupkati po palcu. — ***Ako on ne može dokazati zasnovanost ove svoje tvrdnje, sudbonosni će trenutak nastupiti ranije,*** — Zatim je rekao: — To treba da dokažete.

— Gotovo na svakom planetu u vašem sustavu ima neprilika. Upravo ste o tome dobili najnovije vijesti. Naizgled ništa opasno, uglavnom je riječ o izostancima s posla, sabotaži, demonstracijama, ali nasilja još nema. No, ipak neprilike postoje, a takva bi se situacija mogla samo još pogoršati.

— Neprilike se uvijek pojavljuju na ovom ili onom planetu — umiješa se u razgovor Helman. — Kad se pod vašom upravom nalazi njih četiri tisuće, naviknete se na nemire.

— Pri tom zaboravljate na ulogu podudarnosti u svemu tome. Uobičajene neprilike izbijaju tu i tamo, nasumce i posve slučajno. No, ove su neprilike sve došle u isti mah. Kao da su se svi dogovorili.

— Prepustite nama te probleme — bijesno će Helman.

— Svakako — reče Harold mirno. — Ugušit ćete vi nemire i u susjednom sustavu kad o tome primite vijesti. Riješit ćete vi te probleme na četiri planeta istovremeno, ili na četrdeset planeta. Ali četiristo planeta, a onda i četiri tisuće bit će ipak previše. Uvijek postoji jedan granični broj koji je prevelik i za najbolje organizirane sisteme.

— Do toga ne može doći — tvrdoglavo reče Helman. — Ovamo je stiglo samo dvadesetak Zemljana. To nam je rekao Roka. Zauzeli ste

njegov brod, zamijenili dio njegove posade svojim Zemljanima, hipnozom ste djelovali na njega i njegovu posadu tako da oni uopće nisu posumnjali sve dok se nisu potpuno osvijestili. — Namrštio se. Na čelu mu se vidjela nabrekla žila kucavica. — To ste izveli vrlo lukavo. No, dvadeset četiri Zemljana ipak je premalo.

— To znamo. No, bez obzira na to neki put i manje snage mogu svladati veliko mnoštvo. — Harold je pogledom prešao od Helmana na Burkinshawa. — Ako ste svi vi ovdje onakvi kakvi ste bili prije dvjesta tisuća godina, a mislim da ste ostali isti, usuđujem se reći da su i vaši birokrati jednako izolirani od života kao i nekada. Na primjer, ako se brodovi ne drže strogo propisanih pravila i ne jave se nadležnima, oni se sve vrijeme vode pod stavkom »nestali«. Kladim se da Ministarstvo trgovine uopće ne zna da je Mornarica nešto izgubila.

Vrhovni Gospodar reagirao je vrlo brzo dok su ostali članovi Savjeta još razmišljali o Haroldovim riječima. Uključio je televizijski uređaj koji se nalazio u zidu.

Gledajući u monitor, rekao je oštro:

— Spojite me s Ministarstvom trgovine, Odjel za svemirske brodove.

Na ekranu se pojavio debeljko u građanskom odijelu. Kad je ustanovio tko zove bio je ispunjen strahopoštovanjem.

— Izvolite, Preuzvišenosti?

— Mornarica javlja da su dvije njihove ljetjelice imobizirane s druge strane naše granice. Riječ je o **Callanu** i **Mathri**. Postoje li kakvi podaci o njima u vašem službenom biltenu?

— Samo trenutak, Preuzvišenosti! — Debeljka je nestalo s ekrana. Uskoro se ponovo pojavio, začuđena i mrka lica. — Vaša Visosti, ta dva broda vodimo u našim knjigama pod stavkom starih ratnih brodova koji se sada koriste kao teretne letjelice. To je bio naš zaključak budući da ti brodovi sada prevoze putnike i teret. U toku posljednjih osam dana **Callan** je pristao u četiri luke Granične zone, u sektoru B. **Martha** je isplovila iz sustava Hiperiona pošto je iskrcala putnike i teret na svih devet planeta tog sustava. Javili su da plove u pravcu sektora J u Graničnoj zoni.

— Obavijestite o tome Mornarički odjel — zapovjedio je Burkinshaw i isključivo televizijski uređaj. Bio je potpuno miran dok je rekao Haroldu. — Znači oni punom parom dopremaju Zemljake ili Zemljane, kako već sebe zovete. Sada bi bilo potrebno uništiti te dvije letjelice. Možemo li izvesti tako nešto?

— Na žalost, ne možete. Sve, naime, ovisi o tome da li su brodovi koji bi primili takvo naređenje pod našom kontrolom. Treba da znate da su razarači, atomske bombe i slična sredstva korisni samo onda ako su u vašim rukama. Inače, oni predstavljaju samo staro željezo. — Mahnuo je prema Burtu i Georgu. — Moji prijatelji kažu da se

atomska bomba određena za uništenje Zemlje nalazi na brodu **Warcat** koji je upravo isplovio iz luke vašeg trećeg susjeda. Pitajte Amilcara.

Prošlo je nekoliko minuta čekanja, a onda se na ekranu ukazao lik Vladara trećeg planeta. Prijem je bio mutan i nejasan.

— Gdje se nalazi **Warcat**? — bjesnio je Burkanshaw. Prilika na ekranu se pomakla, prijem je postao još lošiji.

— Otplovio — reče Amilcare radosno. — Pojma nemam kamo.

— Po čijoj zapovijedi?

— Mojoj — odgovori Amilcare, suludo se smijući. — Jon je rekao da mu je brod potreban, pa sam mu dopustio da ga uzme. Mislio sam da ću vam time ugoditi. Ne brinite za Jona, on je pod mojom paskom.

Burkinshaw ga prekine.

— Znate li da je taj Jon Zemljak?

— Zemljanin — ispravi ga Harold.

— Objavite potjeru za njim — ljutito je predlagao Dykstra. — Policija valjda još nije izgubila pamet kao taj Amilcare.

— Molim vas ne miješajte se u moje poslove! — zatim se okrene Haroldu i upita — Što je učinio Jon s brodom **Warcat**?

— Postavio je nekog našeg čovjeka za zapovjednika vašoj posadi i uskoro ćete vidjeti kako razarači mogu biti nezgodni kad evoj smrtonosni teret bace tamo gdje ne bi trebalo.

— Znači, vaša obrana zapravo je napad? Je li počelo krvoproliće? U tom slučaju mi ovdje gubimo...

— Nikakva krvoprolića neće biti — prekine ga Harold. — Tako glupi ipak nismo. Do sada nije niti će biti prolivena ni kap krvi, ako to ikako možemo spriječiti. Za to smo i došli ovamo. Svjesni smo da vas možemo pobijediti kadgod hoćemo, no isto tako vrlo dobro znamo da poraz može biti strahovito krvav. — Zatim mahne rukm prema ekranu. — Pozovite one svoje birokrate. Pitajte ih da li onaj vaš asteroid za pogonsko gorivo još kruži svemirom.

Burkinshaw uključi televizijski uređaj po treći put. Sve su oči bile uprte u ekran kad je upitao:

— Gdje je **Nemo** u ovome času?

— **Nemo**? Vaša Visosti, on bi se trebao nalaziti u neposrednoj blizini planeta Drufo.

— Ne pitam vas gdje bi se on morao nalaziti. Mene zanima da li je to njegov stvarni položaj!

— Oprostite, Vaša Visosti! — Nestao je s ekrana i dugo se nije vraćao. Kad se ponovo pojavio, bio je prestrašen. — Vaša Visosti, čini se da je došlo do neobjašnjive katastrofe. Nije mi jasno kako...

— Je li on još na svojoj poziciji? — upita Burkinshaw nestrpljivo.

— Da, Visosti, ali je u plinovitom stanju. Jednostavno izgleda kao da ga je razarač planeta...

— Dosta! — Ne čekajući da čuje vijest do kraja, Burkinshaw

isključi monitor.

Zavalio se u stolicu i razmišljao, ne obazirući se na činjenicu da su njegove misli dostupne nekima od prisutnih. Nije mario tko će pročitati njegove misli.

— Možda i jesmo zakasnili. To je vjerojatno već bilo očigledno onog dana kad se vratio Roka. Dakle, ipak smo upali u zamku koje smo se uvijek bojali, zamku kojoj smo uspjeli izmaknuti kad smo uništili onaj planet s parazitima. No, mi još možemo uništiti Zemlju; oni vjerojatno nisu zauzeli sve planete i sve brodove i još je možemo zbrisati s lica svemira. Ali, kakva korist od toga? Osveta je slatka samo kad donosi rezultate i plodove. Kakve će nam rezultate ona donijeti? Sve ovisi o tome koliko se njihovih ljudi kradomice uvuklo u naše redove, i koliko će ih još doći prije nego što uništimo do temelja njihovu bazu.

Helman je također razmišljao:

— Evo, dogodilo se! Svaka je to budala mogla predvidjeti prije ili kasnije. Svaki novi planet donosi opasnosti. Imali smo sreću s ovih četiri tisuće postojećih. Pa, moglo bi biti i gore. Ovi su bar iste vrste kao i mi, i vjerojatno će bolje postupati s nama nego s drugima.

Melor je mrmljao:

— Mržnje je nestalo, a njihova su strahovanja prešla u osobnu zabrinutost. Osim, naravno, Ljubičastog Stvora i Florana. Ljubičasti je sada ljut, a Floran kojeg je sve ovo zanimalo, sada pokazuje znakove bojazni.

— To je zbog toga jer pripadmo drugoj vrsti. Rasna nesnošljivost nije ništa prema uzajamnoj nesnošljivosti koja postoji među različitim vrstama živih bića. U tome je slabost Imperija. Svaka od tih vrsta želi preuzeti vlast na svom teritoriju. Nas to ne smeta — reče Harold.

Stavljajući naočale na nos, Burkinshaw uzdahne i reče:

— Budući da namjeravate preuzeti vlast u Imperiju, nama ne preostaje ništa drugo nego da izdamo naređenje za uništenje Zemlje. Među svim našim brodovima koji su pod vašom kontrolom zacijelo će se naći bar jedan koji će izvršiti moju zapovijed, a to je dovoljno. — Rekavši to, posegne prema televizijskom uređaju.

— Mi uopće ne namjeravamo preuzeti vlast u vašem Imperiju — reče Harold brzo. — Mi samo ne želimo da vi zauzmete naš planet. Također zahtijevamo sporazum o nemiješanju u poslove drugih. Naša je želja da imenujemo nekoliko Lingana našim ambasadorima i da preko njih održavamo s vama vezu. Hoćemo nastaviti putem vlastitog razvoja i možemo braniti svoja prava kao što smo vam jasno pokazali našim postupcima. To je sve. Ako potpuno nepromišljeno uništite naš planet, tada ćemo mi zauzvrat razoriti ovu vašu klimavu zbirku svjetova koristeći se vašim vojnim potencijalom. Ostavite nas u miru pa ćemo onda i mi postupiti na isti način.

— A tko će nam jamčiti sve to što obećavate? — upita Burkinshaw

zajedljivo. — Kako ćemo znati da nakon potpisivanja takva sporazuma neće uslijediti stoljeće podmuklih napada na naš teritorij? — Promatrao je četvoricu svojih protivnika lukavo i proračunato. — U vašem postupku do sada koristili ste se moćima koje Florani, Lingani i drugi ne posjeduju; drugim riječima upoznali ste nas vrlo dobro. — Nagnuo se prema njima. — Ali, i mi smo vrlo dobro vas upoznali! Pametni ste i lukavi, i uzimat ćete postepeno ono što ne možete progutati u jednom zalogaju. Na takav smo način i mi osvojili i stekli naš Imperij, a tako ćete učiniti i vi!

— Već smo vam jasno pokazali da bismo ovog trena mogli zavladati cijelim vašim Imperijom — reče Harold — i to je naša obrana. Vaše nepovjerenje i sumnjičavost dokaz su naše snage. Nikad nećete moći saznati niti utvrditi koliko se naših ljudi kradomice uvuklo u vaš Imperij. Dakle, uništenjem našeg rodnog planeta više ne možete zatrti našu vrstu. Uspjeli smo sebi osigurati vječni opstanak. Zapamtite jednom zauvijek da u ovoj igri nema pobjednika. Ovo je mrtva trka! — Uporno je promatrao Burkinshawov prst koji je počivao na uređaju. — Previše ste zakasnili. Vaše Carstvo ne želimo jer smo i mi u istoj kaši. I mi kasnimo.

Burkinshaw ga radoznalo pogleda i reče:

— Ne shvaćam o čemu govorite. Za vas još nije kasno da zavladate nama.

— Vjerujte, u nama ne postoji takva želja. Naše su težnje mnogo značajnije. Promijenili smo se u paklu svog novog razvojnog puta i to ne vlastitom krivnjom, promijenile su se i naše ambicije. Zašto bismo razbijali glavu osvajanjem tuđih teritorija kad pred nama stoje mnogo ljepše perspektive? Zašto bismo se ljuljali u svemirskim brodovima u uskim granicama galaksije kad ćemo jednog dana nesmetano lutati prostorima vječnosti? Što mislite, kako smo uspjeli saznati da nam se vi približavate iako tada uopće nismo znali kako izgledate i što smjerate?

— Slušam vas vrlo pažljivo — primijeti Burkinshaw još se igrajući pucetom na monitorskom uređaju — ali čujem samo riječi, riječi. Iako se u mnogo čemu razlikujete od nas, ipak se moram prisjetiti one stare izreke da krv nije voda i da vi također volite mnogo pričati.

Harlod baci pogled prema Burtu i Georgu. Na brzinu su razmijenili svoje misli.

Tada je Harold rekao:

— Prošlo je mnogo, mnogo vremena, a ona mala razlika u putanjama naših zajedničkih predaka pretvorila se u veliki, nepremostivi jaz. Proživjeli smo velike i mnogobrojne promjene i preobrazbe. Snažna radijacija stvorila je od nas nova bića, izazuvajući promjene koje vi uopće ne možete ni zamisliti. Oblik u kojem se ovog treuntka nalazimo samo je jedan oblik našeg života i on trenutno

najbolje odgovara našim nakanama i ciljevima.

Burkinshaw se počeše po svojim sijedim zaliscima i reče:

— Umorio sam se slušajući vaše brbljarije. Sada čak tvrdite da uopće više ne pripadate ljudskoj vrsti. Vjerovat ću samo onome što vidim vlastitim očima. — Pogledao je u mali satni mehanizam koji se nalazio u njegovu prstenu. — Pritiskom na gumb, potvrdit ću svoju osudu: smrt Zemlji! Mislim da vi toliko pričate samo da biste dobili na vremenu. No, vremena više nema. Dajem vam jednu minutu i u tom vremenu morate nam dokazati da se razlikujete od nas kao što je to slučaj s ovim Floranom ili ovim Retranom ili onim vašim Linganom. Ako u tome uspijete, onda ćemo razborito razmotriti i potpisati sporazum o kojem ste malo prije govorili. Ako pak ne uspijete — on lagano kucne po pucetu monitorskog uređaja — pokolj počinje. Možda ćemo izgubiti bitku, a možda i nećemo. To je rizik koji moramo preuzeti.

Tri Zemljanina nisu odgovorila. Misli su im bile podudarne a reakcija istovremena. Dykstra je povikao:

— Gledajte! Oh, gledajte! — Onda je pao na koljena i počeo jecati. Ljubičasti stvor je uvukao oči u šupljine tako da ne bi ništa vidio. Burkinshaw je maknuo ruku s uređaja, naočale su mu pale na tlo i razbile se. Roka i Helman kao i ostali članovi Savjeta pokrili su lica rukama, koje su sve više tamnjele i čija je koža postajala sve crnja.

Samo se Floran uspravio. Podigao se do svoje pune visine, zlatnožute latice mu se raširiše, a zelenkasti udovi počeše drhtati od zanosa.

Jer, svi cvjetovi vole s u n c e!

Objavljeno prema dogovoru s GPA München

Robert Hász: Bijeg u vrijeme

Povjetarac mu je milovao lice kao topla ruka. Nebo bijaše zvjezdano, a Mjesec se bjelasao nad Zemljom.

Nekoliko minuta stajao je nepomičan, a onda mu tihi žubor svrati pažnju!

Voda!

Krene u pravcu šume. I zaista, na rubu šume tekao je uzak potok. Polegne potrbuške i požudno poče piti. Svježa voda probudi u njemu novu snagu. Okrene se na leđa i zagleda se u zvjezdano nebo.

Misli su mu tekle kao brze struje. Mozak mu još nije mogao spoznati proživljene događaje. Uzalud ih je pokušavao razjasniti, sada mu se sve činilo neshvatljivim.

Ustade i pođe obalom potoka. Poslije nekoliko stotina metara napusti tok, prijeđe čistinu i na brdašcu ugleda svoj brod. Kad je stigao do njega, membranska se vrata automatski otvore i on uđe u letjelicu. Vrata se zatvore, a on krene u upravljačku kabinu.

Prošlo je trista godina otkako je napustio matični planet. Zapravo: 304 godine. Pri polasku je znao da će putovanje trajati toliko, ali da će na povratku naći Zemlju praznu, to nije mogao ni zamisliti.

Kamo li je samo nestalo nekoliko milijardi stanovnika Zemljo? Dosad nije otkrio ni traga toj zagonetki. Gradovi bez stanovnika. Ni traga bilo kakvoj katastrofi. Ocijenio je da su ljudi nestali nekoliko desetljeća poslije njegova odlaska, jer je način građenja bio gotovo isti kao i prije trista godina. Planet je prazan, nenastanjen. Cio niz pitanja na koja je valjalo naći odgovor.

Kompjutor upozori Colinsa — sada jedinog stanovnika Zemlje — da će se uskoro promijenit vrijeme.

Stroj se nije zabunio. Već sutradan su se nadvile nad okolinom gomile tamnih oblaka koji nisu obećavali ništa dobro. Zato je Colins morao odgoditi »izlete«, jer ako bi ga jako nevrijeme snašlo podalje od broda, loše bi se proveo: nije još bio dovoljno snažan da odoli takvim iskušenjima.

Gledao je s brodskog prozora kako se gomile oblaka spajaju u tamnu koprenu. Colins se pribojavao da bi vihor mogao prevrnuti brod, iako mu je strah bio neosnovan: pravodobno je duboko zario u tlo nogare broda.

Kad je vjetar počeo slabjeti, zakiši. Pljuštalo je kao iz kabla. Munje su parale nebo, ponekad udarajući uz tutnjavu u drveće obližnje šume.

Sa strahom i divljenjem, Colins je promatrao tu borbu elemenata.

Možda bi još satima stajao uz prozor da ga kompjutor nije upozorio da već tri dana nije oka sklopio, što bi moglo naškoditi njegovu još slabom organizmu. Colins shvati da se valja odmoriti. Pojede što mu je pripremio stroj, ali ga iznenadi da će mu rezerva namirnica trajati još samo četiri dana.

A onda mu ne preostaje drugo nego da se sam brine za opstanak.

Poslije jela ode u spavaću kabinu i baci se u postelju.

*

Kad se probudio, osjetio se mnogo svježijim. Pogleda kalendar i dobrano se iznenadi kad vidje da je spavao samo 48 sati.

Bio je strahovito gladan. Siđe u blagovaonicu i s vučjim se tekom baci na jelo. Tek kad je pokupio i posljednju mrvicu, pade mu na pamet da pogleda kroz prozor.

Sivim oblacima ni traga, nebom je ponovo gospodarilo sunce. Nijedan oblačak nije remetio beskrajno plavetnilo. Iz šume se čuo cvrkut ptica.

Colins osjeti neizrecicu želju da ponovo okusi prirodu. Toj želji nije mogao odoljeti.

Kroz membranska vrata iziđe na meku travu. Hodajući po njoj, osjeti kako ga je priroda gotovo opila. Uputio se prema potoku što ga je otkrio prije nekoliko dana. Kad je stigao na obalu, sruči se i cijelu glavu zagnjuri u kristalno čistu vodu. Kad je izvukao glavu, pod utjecajem hladne vode plesali su mu nekoliko trenutaka krugovi pred očima.

Kad mu se raščistilo, odluči da krene prema nekom od obližnjih gradova, jer — tko zna — možda će tamo naći ključ zagonetke.

Vrati se na brod. U jednom spremištu bio je brodski čamac koji će mu dobro poslužiti kao leteći jastuk. Uđe u letjelicu koja se digne uz snažan fijuk.

*

Odozgo se pilotu ukaže prekrasan vidik: nekoliko kilometara pružala se šuma, a tamo nadesno, negdje na kraju obzora, valovi Sredozemnog mora zapljuskivali su obalu.

Za nekoliko minuta već je mogao nazreti u daljini obrise grada kojem se sve više približavao; najzad se pod njim podastre cijela naseobina.

Spusti se na neki trg i izađe iz letjelice. Iako nije bio prvi put u tom gradu, prazne ulice i beskrajna tišina izazovu u njemu neku strepnju.

Krene pješice sredinom bulevara. Nije se morao bojati da će smetati vozilima: sam samcat je u gradu, na cijelom planetu...

Sablasno izgledaju automobili parkirani uz pločnike. Zub vremena već ih je dobro načeo.

Uđe u zgradu što nekad bijaše samousluga. Na policama još stoje

zarđale konzerve. Pokuša otvoriti blagajnu, ali se ladica bila zaglavila. Najzad je, uz pomoć neke željezne šipke, uspije otvoriti. Novac se još nalazio u ladici, doduše u prilično otrcanu stanju. Ni sam nije znao zašto je nekoliko novčanica stavio u džep.

Kad je izašao iz trgovine, na zidu zgrade sa suprotne strane nešto mu izazva pažnju. Crveni krug na žutoj podlozi. Taj je znak opazio i prije, na drugim zgradam.

Izbliza razgleda znak. Tek tridesetak centimetara bio je promjer crvenog kruga, zacijelo nacrtana rukom na brzinu.

Nalijevo od te kuće, na svakoj se zgradi nalazio taj znak. Ali, između znakova na pojedinim kućama bilo je i razlike. Na prvoj zgradi podloga kruga bijaše više bijela nego žuta.

Na svakoj daljoj zgradi podloga je bivala za nijansu tamnija. Ovo je Colinsu nalikovalo na neki putokaz.

Krene pravcem kojim je podloga bivala tamnija. Često je morao ulaziti u sporedne ulice, prelaziti na drugu stranu.

Poslije nekog vremena stiže do zgrade na kojoj se podloga izjednačila s bojom kruga. Znak je bio velika točka. Na narednoj kući već nije bilo nikakva znaka.

Znači, stigao je do cilja. Tu mora nešto biti! Ali kome je to namijenjeno kad je planet prazan? Jedino prihvatljivo objašnjenje bilo je da su ovi znakovi bili namijenjeni njemu: Colinsu.

Na zgradi nije opazio ništa naročito. Znači, ako što i postoji, to bi jedino moglo biti u kući. No, ipak je ustanovio da je zgrada nekada bila kazalište.

Uspeo se stepenicama. Oprezno uhvati kvaku, ali na najveće iznenađenje ona mu ostade u ruci. Gurne vrata i ona se uz sablasnu škripu otvoriše.

Colins se nađe u manjoj prostoriji u kojoj su se zacijelo prodavale ulaznice. Pretraži je, ali ne nađe ništa.

Već je povjerovao da je uzaludan bio cio trud, kad na suprotnim vratima, što su vodila u veliku dvoranu, opazi tanak trak svjetla. Svakako je moralo biti umjetno. Zastane pred vratima na rukohvat, gurne ih, i ona se bez glasa otvore.

Pred njim se ukazu dugi redovi stolica. Uđe. Svjetlo je dolazilo od reflektora smještenih po zidovima. Colins je nekoliko trenutaka stajao kao prikovan. Kako su reflektori mogli gorjeti trista godina bez prekida?

Sva svjetla bila su uperena prema pozornici, kao da se još očekivao izlazak sunca.

Ali na podiju bijaše nešto sasvim drugo: kocka što je zlatasto svjetlucala. Sve svjetlo reflektora kao da se skupilo na toj jedinoj točki što se baš zato toliko isticala. Colins se pope na pozornicu i izbliza razgleda predmet.

Bio je na njemu debeo sloj prašine, ali unatoč tome, predmet je svjetlucao: bijaše od čista zlata. Colins pokuša podići kutiju. To mu je uspjelo, iako je još bio slab. Odluči da odnese kutiju na brod i da je potanko ispita.

Već je bio u blizini izlaznih vrata kad ih odjednom zalupi vjetar. U istom trenu nestade svjetla s reflektora. U prvi se čas Colins prestraši, ali ubrzo okrije o čemu je riječ. Reflektori, dakle, nisu svijetljeli trista godina, već su bili podešeni tako da se upale kad se otvore vrata. Sad, kad je vjetar zatvorio vrata, prekinuo se i strujni krug.

Pipajući po mraku, Colins dođe do izlaza i napusti zgradu. Nakon kratkog lutanja pronađe svoju letjelicu. Uđe i uzleti.

*

Srčući kavu, gledao je predmet na stolu. Kad je s kutije otro prašinu, ona je još jače zasvjetlucala.

Predmet je zacijelo bio šupalj, no Colins nikako nije mogao otkriti uređaj za otvaranje. Ponovo ga uze u ruke. Kad je jednu stranu kocke slučajno jače pritisnuo, začu se tiho zujanje, pa isti čas stavi kutiju na stol.

Za nekoliko sekundi stranice kocke postupno se razdvoje. Kutija se otvori kao pupoljak cvijeta, a unutra bijaše samo jedna kaseta. Da je Colins u toj kutiji našao cijelo stanovništva Zemlje, možda ga to ne bi toliko potreslo kao ova kaseta. Najzad će čuti ljudski glas!

Uze kasetu i rukama drhtavim od uzbuđenja stavi je u magnetofon kompjutera. Najprije se čulo neko krčanje — nije ni čudo, kaseta je stara trista godina. A onda, kao da je netko govorio iz daljine: čuo je ljudski glas, tih i miran:

»Radujem se što ste pronašli kasetu! U trenutku kad govorim u mikrofon vi jurite kroz beskrajni svemir prema svome cilju. Od vašeg odlaska do povratka mora proći trista godina. To ste i sami znali još kad ste polazili. Pošto je prošlo dvadeset osam godina od vašeg starta (dvjesta godina prije ovog snimanja), dogodilo se nešto što će promijeniti budućnost cijelog čovječanstva. Zagađivanje prirode bilo je poznato i u vaše doba. Tri godine poslije vašeg odlaska, osamdeset posto živih bića Sredozemnog mora je izumrlo. Za dvadeset pet godina smrtnost se povećala na više od devedeset posto. Istodobno su se i oceani zagađivali ubrzanim tempom. Valjalo je nešto učiniti, jer ako će se tako nastaviti, znanstvenici tvrde da će već naredne generacije rasti uz mrtva mora!... I zagađivanje zraka dostiglo je visok stupanj. Prosječna se temperatura ljeti popela za 11, a zimi čak za 15 stupnjeva Celzijevih. To je, ne moram vam ni kazati, gotovo neizdrživo!... Znanstvenici su unatoč tome ustvrdili da se priroda ipak može iznova uravnotežiti. Za to postoji samo jedan uvjet: čovječanstvo mora nestati s površine Zemlje! Ideja je služila nekoliko godina samo za pravljenje viceva, dok jedan od stotine tisuća ekologa nije predložio konkretno

rješenje: stanovništvo Zemlje treba »sakriti« u prošlost! Što to znači nije potrebno raščlanjivati. Šest i po milijardi ljudi samo tako sakriti u prošlost gotovo se čini nemogućim. Pa ipak, zamisao je napredovala, počelo se raditi na njenu ostvarenju. Na sreću, naobrazba čovječanstva bila je na takvoj razini da su ljudi shvaćali značenje plana. Bilo je, naravno, i onih koji su se protivili, ali je njihov broj s vremenom opao, tako da nisu mogli omesti ostvarivanje zamisli... «

»Tako smo došli do toga gdje smo sada — nastavljala je kaseta. — Pokus će biti za nekoliko dana. Cilj će biti razdoblje prije čovjeka, to znači prošlost u kojoj mirno rastu nove generacije. Tu, međutim, postoji problem: oni koji će se roditi u prošlosti, teško će se uživjeti u civilizirani život kad se vrate. Naime — iako to dosad nisam rekao — čovječanstvo se namjerava vratiti u redovno vrijeme čim se priroda potpuno pročisti... Sedamdeset godina poslije vašeg povratka predviđeno je da se vrate nove generacije. Ja to svakako neću doživjeti, ali vi hoćete! Molim vas, ležite ponovo u hibernacijski uređaj i podesite buđenje za sedamdeset godina! Kad se probudite, bit ćete stari kao što ste sada, i možda će čovječanstvo ponovno biti sretno...»

Colins je sjedio nepomično. Gledao je u prirodu koja je već možda uspostavila staru ravnotežu. No, nije mogao ništa učiniti. Morao je čekati sedamdeset godina.

Ustao je i otišao u hibernacijsku kabinu. Svukao se, podesio stroj i legao u komoru.

Nijemo je gledao kako se prozirna kupola polako spušta.

(Izvorni naslov: SZÖKES AZ IDÖBE; prijevod s mađarskog Zlatko Glik).

Darije Đokić: Problem kompetencije

Golema je životinja nervozno toptala nogama, vrtjela glavom i povremeno trubila kroz uzdignutu surlu. Krdo se užurbano kretalo kroz šipražje, a još je nekoliko mužjaka stajalo u pripravnosti. Ovi su ih uljezi pratili već dosta dugo, a približavali su se sve više. Razlikovali su se od svih drugih Uspravnih koje su poznavali do tada. Nisu bili kao oni mali, dlakavi, što žive na drveću, niti kao oni veći i glatki koji dolaze povremeno s blistavim životinjama što stalno reže. I ovi su imali jednu takvu životinju, ali je ta neugodno zujala, a oko njih širio se miris kao pred oluju s mnogo vatre s neba.

Pilot je, sjedeći za upravljačem male letjelice, polako vozio za Egzobiologom koja je išla pješice tridesetak koraka ispred njega držeći u jednoj ruci senzor, a u drugoj neutralizator koji joj i nije bio potreban. U biti, čak niti taj senzor nije bio potreban jer su aparati montirani na letjelici snimali i zapisivali sve što bi moglo koristiti u kasnijim analizama. Pilot je pretpostavljao da je Egzobiologa gonilo uzbuđenje koje zahvaća pripadnike te profesije kada se nađu licem u lice sa stranim životom. Pogleda kroz otvorena vrata na Arheologa koja je desetak koraka dalje štapom za ispitivanje slojeva čeprkala po tlu, a zatim dignu glavu prema žutom sunčanom disku. Sunce je na ovom planetu bilo prividno veće nego plava zvijezda njegova doma, ali je Pilot toliko putovao svemirom da je obraćao malo pažnje takvim detaljima. Koliko se sjećao onog što je rekao Astrofizičar, ovaj se planet kretao bliže svojoj zvijezdi nego njihov, ali kako je bio hladniji, ukupno je ista količina energije stizala do površine. Razlika je postojala samo u spektru elektromagnetskih valova. Ovi su bili nešto niže smješteni na skali vrijednosti. Ponovo je bacio pogled na Egzobiologa i životinje ispred nje.

— Nisam stručnjak za strane oblike života, ali mi se čini da se ne bismo smjeli više približavati. Možda se uznemire — dobaci iz vozila.

— Imaš pravo. Ionako smo skupili dovoljno podataka — odvrati Egzobiolog i zastane spremajući senzor. Ipak, bilo je već prekasno.

Predvodnik, koji se približavao godinama kad mu karakter postaje tako neugodan da ga i vlastito stado teško podnosi, konačno utroši i posljednje strpljenje što mu je preostalo. Riknu, uzdignuvši glavu, a goleme kljove bljesnu na suncu. Njegovo koračanje prijeđe u trk i napokon u teški galop. Egzobiolog krenu nekoliko koraka unatrag ne bi li tako smirila razjarenu životinju, ali to više nije bilo zastrašivanje

već juriš da se pregazi protivnik. Pilot se instinktivno maši dezintegratora, a Egzobiolog podigne neutralizator, usprkos tome što nije bilo opasnosti. Slon uskoro naleti na nevidljivi zid koji je okruživao letjelicu i strance. Kad je četiri i po tone mesa i kostiju udarilo brzinom od pedeset kilometara na sat o polje sile, sijevnuše velike iskre na sve strane; Egzobiolog u tom trenutku izgubi ravnotežu i nehotice opali iz neutralizatora, pa se iskrenje polja prenese duž oružja na nju i ona padne na tlo, udarivši glavom o kamen. Silina zaleta dignu predvodnika na prednje noge, a zatim ga polako svali na stranu dižući oblak prašine što se lagano gubio u podnevnoj jari.

Pilot iskoči iz vozila i zajedno s Arheologom potrči prema figuri koja je ležala na zemlji. Međutim, kad su je podigli, na rukama im ostade zelenkasta krv što se polako slijevala s rane na zatiljku.

— Udarila je o kamen, u nesvijesti je! Ali kako? Zar je njezin energetski skafandar nije trebao zaštititi? — uzviknu Arheolog.

— Kada je opalila iz neutralizatora, zaštitni zid je za tren poništio polje sile energetskog skafandra, a ona je u tom trenutku udarila glavom. Odnesimo je u letjelicu pa brzo na brod. Moramo je smjestiti u medicinsku komoru — reče pilot zabrinuto.

Uskoro je malo vozilo letjelo u pravcu mora.

*

Srebrnosivi »citroen« se uz njihanje na amortizerima i škripu kočnica zaustavio na parkiralištu »Franck Gillvary Memorial Hospital«, i iz njega je, jako zalupivši vratima, izašao snažan, proćelav muškarac srednjih godina. Odlučnim korakom uđe na široka glavna vrata, a portir dotaknu obod kape kimnuvši glavom.

— Dobar dan, doktore Areno — reče, našto ovaj samo nešto promrmlja i zaleti se prema dizalu. Izađe na posljednjem katu i uputi se duž hodnika smrknuto kimajući glavom onima koji su ga pozdravljali. Čim je ušao u kancelariju na kojoj je pisalo »Direktor« zapita:

— Je li profesor ovdje?

Sekretarica iznenađeno podignu glavu, a zatim se nasmiješi profesionalno.

— Ovdje je i mislim da možete... — ali Areno je već, nakon vrlo formalnog kucanja, otvorio vrata sa natpisom »Karl Willhelm Kleberg, MD, Sc. D, Ph. D., direktor, privatno«.

— Čujem da odbor nije odobrio sve moje zahtjeve. Je li to istina? — zapita držeći se još za kvaku. Ipak, njegov nastup nije imao onaj efekt kojem se potajno nadao.

Za širokim stolom od mahagonija sjedio je stariji čovjek u klasičnom plavom odijelu preko kojega je navukao bijelu kutu. Sijedo tjeme polako se podignu, zlatni okvir naočala bijesnu u prigušenom svjetlu tihe sobe, a s asketskog lica sivo-plave, ledene oči odmjeriše

došljaka.

— Uđite kolega i zatvorite vrata — reče mirno. Andre Areno proguta knedlu, i, prešavši preko debelog saga, zavali se u veliku kožnatu fotelju. Pogled u kojem se osjećala klima švicarskih brda i distanca, koju je Kleberg držao prema svakome, brzo ga je smirila, ali je odlučnost da stvari raščisti dokraja ipak ostala.

— Čuli ste sasvim dobro. Odbor je odbacio vaš zahtjev za novim eksperimentalnim instrumentima. Smatrali su da vam je za ovu godinu dovoljan novi skanirajući elektronski mikroskop, a dobili ste i ostalo što ste tražili.

— Instrumenti su bili vrlo važni za moj eksperimentalni rad i predstavljali su jedva četvrtinu zahtjeva.

— Vi znate da je bolnica dobila skup aparat za kompjutoriziranu tomografiju i da je smanjen budžet svim odjelima kako bi se pokrili troškovi. U odboru »Franck Gillvary Fundacije« liječnici su u manjini, tamo uglavom sjede laici koje baš nije lako uvjeriti u neke stvari. To ćete vidjeti kada me naslijedite, pa i sami uđete u odbor. Uostalom, uvjeren sam da će instrumenti stići dogodine.

— Dogodine ja za godinu dana — oporo reče Areno.

— Toliko znam računati! — odsiječe Kleberg, a zatim doda gotovo prijateljski. — Slažem se da su uspjesi vašeg Eksperimentalnog odjela doprinijeli da je ova kuća i dalje najbolja neurokirurška ustanova na svijetu, ali vi sami biste se morali više angažirati operirajući teške rutinske slučajeve.

»Kako kada vi uzimate ono najbolje?« — zamalo reče Areno, ali se u posljednji čas suzdržao.

— Budući direktor ove kuće mora steći reputaciju i među pacijentima, a ne samo među kolegama u struci. Prepustite Kovalskom da obavlja dio vašeg posla, ionako će on vas naslijediti, a vi preuzmite superviziju trećeg i četvrtog odjela. Toliko, vidjet ćemo se sutra na stručnom, sastanku — završi profesor

*

Areno izađe iz kancelarije i uputi se hodnikom dok su mu u susret išla tri čovjeka u bijelim bolničkim odijelima.

— Dobar dan šefe. Šta je rekao gazda? — upita ga jedan od njih.

— Čini se da ćete me vi, Kovalsky, naslijediti kao šef eksperimentalnog, eto što je rekao — odgovori u prolazu i nastavi prema svom uredu. Tri liječnika pogledaše za njim.

— Pa, to i nije neka velika novost, zar ne, Don? — reče prvi češkajući se po glavi. Don Kovalsky slegnu ramenima.

— Možda. Ali to nije nikada rečeno tako otvoreno.

— Zašto je Areno toliko kiseo? — Nastaviše prema kantini.

— Izgleda da nam odbor nije odobrio novac za elektronske operacione instrumente koje je on tražio, a znate koliko je osjetljiv

kad samo netko takne u njegov eksperimentalni rad. To je zato što ne želi biti u sjeni radeći isti posao kao gazda. Svi veliki kirurzi su tašti.

— Hm, da. A ipak će ga jednog dana naslijediti. Nakon Švicarca Kanađanin. Zar ne?

— Iz Quebeca — kimnu Kovalsky glavom. — A studirao je na Sorboni. Stari Gillvary ga je dovukao ovamo iz Toronta one godine kada se povukao.

— Pokojni šef se pobrinuo za svog nasljednika i za nasljednikova nasljednika. A možda ćemo jednog dana imati i Bostonca za direktora — reče treći značajno pogledavši Kovalskog.

— Misliš mene? Kamo sreće. Ali do tada će još mnogo vode proteći ispod ovdašnjih mostova.

— Što volim te tvoje slavenske metafore!

Prvi od njih otvori vrata od kantine i propusti drugove.

— Areno bi, znači, trebao postati slijedeći diša. Tko zna kakav će biti kao šef. Pričaju stariji liječnici da su simpatije bile na Klebergovoj strani, kao što su sada na Arenoovoj, dok je on bio Gillvaryjev zamjenik. A kad je postao glavni, ujedinio je švicarsku preciznost s teutonskom strogošću i nitko još do danas nije odahnuo.

Don Kovalsky šeretski slegnu ramenima.

— Tako je to kad si na vrhu. I zato me se čuvajte kad ja postanem šef.

*

Pilot je sjedio za kontrolama kompjutora i nadzirao njegov rad dok je Arheolog gledala preko njegova ramena. Astrofizičar i Egzoetnolog stajali su pred vratima medicinske komore i čekali da računar-liječnik završi pregled i liječenje.

»Izvještaj O Stanju Egzobiologa — Površinska Rana Na Zatiljku — Povreda Moždanog Srca — Povreda Glavne Srednje Žile Mozga U Tri Četvrtine Promjera Iz Koje Istječe Krv U Moždane Šupljine — Povreda Zida Moždanih Šupljina — Stanje Je Kritično — Obrađena Rana Na Zatiljku — Procjena Operacije Na Mozgu 48% — Tražim Dozvolu Za Operaciju.«

— Dozvola? — iznenadi se Astrofizičar — zašto dozvola? Zar nije trebao već operirati? — I on je, kao i ostali, bio pogođen težinom ozljede. Pilot mu se javi iz kontrolne prostorije.

— Brodski kompjutor-liječnik sam poduzima sve zahvate čija je vjerojatnost uspjeha veća od 50 posto. U ovom slučaju veća je mogućnost da umre nego da preživi pa zato traži odobrenje. Na tebi je Astrofizičaru da se izjasniš.

Brzo je mislio. Ako je ne operira umrijet će sigurno. Ako je operira, umrijet će vjerojatno. Treba doći u situaciju da je postotak uspjeha iznad 50 posto.

— Kakva je vjerojatnost ako je obradi specijalizirani kompjutor-

liječnik?

»U Ovom Stanju 53 Posto— Za Živu Ekipu 57 Posto — Specijalista Je Na 49 SG — Živi Doktor Na 103 SG — Transport Ubrzanje Do Nadsvjetlosne Brzine I Prolaz Kroz Tahionsko Stanje — Čak U Stasis Polju Smanjuje Vjerojatnost Uspjeha Na Sadašnji Postotak.«

— Znači, nema nade da je operiramo na način koji bi obećao bilo kakav uspjeh — razočarano reče Astrofizičar.

Egzoetnolog polako podignu pogled prema njemu i reče:

— Postoji još jedna mogućnost.

— Kakva?

— Da pozovemo najbolje liječnike ovog planeta da oni operiraju. Uvjeren sam da bi postotak bio povoljan.

— Što? Zar su ti demoni entropije osušili mozak? Medicina tih divljaka nije u stanju uspješno liječiti ni njih same a kamoli živo biće koje nikada nisu vidjeli.

— Imam nekoliko ispravki. Oni možda i jesu divljaci i medicina mnogo zaostaje za našom, ali razlika postoji samo u količini znanja, metodologija postupka je ista. I u njihovoj i u našoj dalekoj prošlosti bilo je stručnjaka koji su mogli, na primjer, namjestiti iščašen zglob bolje nego neki današnji liječnik koji se time ne bavi. To su stvari koje su malo poznate s obzirom na to da već tisuću godina samo kompjutori liječe, a živih liječnika ima toliko da na svakom planetu postoji po jedna ekipa za izuzetno teške slučajeve. U našem slučaju uzeli bismo najboljeg tehničara. Njegovo teoretsko znanje ne mora biti veliko.

— Ali, kako će se takav domorodac snaći s drugačijim biološkim entitetom, da li će htjeti operirati, hoće li izdržati iznenađenje susreta s nama, kako tehnički izvesti stvar?

— Polako. Ja najbolje poznam ove domoroce. Istina je da stalno ratuju, ali biste se iznenadili kada biste znali kako im jaki mogu biti moralni principi. Jedan od njih je da liječnik mora pomoći bolesnome. Ne mogu reći da li to obuhvaća i druga inteligentna bića, ali je vjerojatno. Tehničku stranu će oni dogovoriti s Pilotom, kontakt ću obaviti ja. Iako su to emocionalna i nepovjerljiva bića, u biti su vrlo radoznali. Tokom svog učenja vježbaju se i na drugim organizmima pa se ne može reći da su stsvim bez iskustva. A, s obzirom na to da već dugo naslućuju da mi postojimo, susret ih neće previše iznenaditi.

— Kako ćeš znati koji je od njih najbolji? Koliko sam shvatio, ima ih na tisuće.

— Preslušat ćemo komunikacije njihovih kompjutora. Sve to možemo obaviti još danas — završi Egzoetnolog. On obično nije govorio toliko mnogo, ali je znao da ne smije dati Astrofizičaru vremena za razmišljanje.

— Kolika je vrijednost ovog stava? — obrati se brodskom

računaru.

»Nema Logičkih Grešaka U Lancu Razmišljanja.«

— Možda bismo mogli... — počne Astrofizičar, no Egzoetnolog je već pošao u komandnu prostoriju.

*

Profesor Karl Willhelm Kleberg sjedio je za pisaćim stolom svoje radne sobe u kući na periferiji Bostona i prelistavao najnovije izvještaje Svjetske zdravstvene organizacije. Kada je telefon zazvonio, pogleda prema zidnom satu. Devet i trideseti Ispruži ruku i podigne slušalicu.

— Da, molim? — reče mirno. S druge strane žice čuo se neobičan, mehanički glas.

— Profesor Kleberg?

— Ja sam.

— Mi bismo vas molili za jedan hitan sastanak. Riječ je o jednom neurokirurškom pacijentu.

— A tko zove?

— To ćemo vam reći kad se vidimo. Može li se k vama za nekoliko minuta? — završi glas.

Kleberg se zamisli. Ovakav poziv bio je izuzetno sumnjiv. S druge strane, što ako je nekome stvarno potrebna pomoć? U kući nije bilo nikoga, morat će riskirati.

— Dođite — reče kratko.

— Hvala — odgovori glas i veza se prekinu.

Lagano protrlja bradu a zatim pogleda najnižu ladicu svog pisaćeg stola. Na njenom dnu nalazio se blistav, crn revolver. Streljaštvo mu je bilo hobi i Ľîá je mogao pogoditi 560 od 600 krugova bez ikakve pripreme. Ipak, zaključi da mu neće trebati. Kriminalci se ne najavljuju telefonom. Ustade i pogleda kroz prozor. Na drugoj strani ulice zaustavio se velik furgon. Iz njega izađe figura u kišnom kaputu i pređe preko ceste. Uskoro se začulo zvono na vratima. Kleberg krenu niz stepenice prema predsoblju. »Samo je jedan. I nekako čudno hoda. Hm, vidjet ćemo« — pomisli. Pred ulazom je stajao čovjek s tamnim naočalama na nosu, neobično s obzirom na to da je bila noć. Kaput je bio zakopčan do grla, a na rukama je imao crne, kožnate rukavice.

— Izvolite u dnevnu sobu — reče Kleberg, pokazavši na vrata desno od hola.

Posjetilac bez riječi pođe za njim i nespretno sjednu u fotelju i stavi ruke na koljena.

— Onda, da čujemo.

— Kao što sam rekao, riječ je o ozljedi mozga koju biste vi trebali operirati.

Jedino su lagano uzdignute Klebergove obrve pokazivale koliko je iznenađen. Posjetilac nije otvarao usta, niti mu se išta pomicalo na

licu,a glas nije dolazio iz glave već iz trupa, negdje ispod kaputa. On shvati da posjetilac ima na glavi masku i da glas dolazi iz zvučnika.

— Sve ću vam objasniti. Donio sam i materijale koje morate proučiti. Ja sam Egzoetnolog.

*

Dok je Don Kovalsky šutke sjedio pored njega, Andre Areno vozio je svoj »citroen« kroz mrak i glasno razmišljao.

— Prilično sam se iznenadio kad je šef telefonirao. To nikako ne nalikuje na njega. Mora da je nešto gusto kada je tražio da povedem još jednoga. Ja sam odabrao vas, a on se složio. Evo nas.

Kleberg im pokaza na ekran koji je bio postavljen na stoliću u dnevnoj sobi i reče:

— Sjedite, gledajte i nastojte što vise upamtiti.

Dvojica liječnika poslušaše i na ekranu se počeše prikazivati medicinski podaci o živom biću koje oni nikada nisu vidjeli niti su o njemu čuli.

— Sta je ovo? Ideja za novu TV seriju?

— Stvar je mnogo ozbiljnija, Kovalsky. Svi su ovi podaci istiniti i na nama je da ih proučimo — ozbiljno i pomalo umorno reče Kleberg. Areno ga pogleda iz fotelje.

— Hoćete reći da je uspostavljen kontakt sa izvanzemaljskim bićima, a nama su dali da proučimo materijale?

— Točno. Ali nemojte misliti da su nam vlasti dale ove podatke.

— Molim?

— Dobio sam ih od samih stranaca — duboko uzdahnu. — Ako ne vjerujete, pogledajte u susjednu sobu. Tamo ćete naći jednog koji čeka da vas uvjeri u svoje postojanje. Izvolite.

Dva čovjeka pogledaše u pritvorena vrata, zatim jedan drugoga, pa na kraju svog direktora. Znala su da on nije tip čovjeka koji bi se šalio na taj način. Polako ustadoše i korak po korak priđoše vratima. Lagano su se otvorila.

U dnu sobe stajao je stranac. Bio im je okrenut leđima i očito je promatrao veliki sat s klatnom. Bio je gol, tako da se vidjela glatka, zlatna koža. Bio je visok i građen otprilike kao i čovjek — trup, dvije noge, dvije ruke, glava. Nikakve se spolne karakteristike nisu zamjećivale, a liječnici odmah primijetiše da zglobovi baš ne nalikuju na ljudske, stopala su imala tri prsta i dugačku petu, a šaka četiri prsta od koja su dva bila palci. Polako se okrenuo prema njima. Na njegovu licu nije bilo nosa a umjesto ušiju vidjela su se dva izbočenja, usta su bila malena i nije se moglo odrediti da li se vilice pokreću gore-dolje, u stranu ili nekako drukčije. S tog lica gledao ih je par očiju s velikim, zelenim, horizontalnim zjenicama. Jedino su vjeđe podsjećale na ljudske. Na sebi je imao samo metalni pojas, narukvice, ogrlicu i prsten oko glave, ali odmah shvatiše da to nisu ukrasi nego

instrumenti i aparati.

— Dobra večer — začu se mehanički glas iz opasača.

— 'večer — procijedi Areno, a Kovalsky samo kimnu glavom.

— Govor koji čujete dolazi iz automatskog prevodioca — reče Kleberg koji je stajao iza njihovih leđa. — Na žalost, ne možemo ga opipati jer na sebi ima energetski skafander, naša atmosfera bi ga brzo otrovala. To je polje sile koje možete primijetiti kao auru, a odjeljuje dvije atmosfere.

Tri neurokirurga sjedila su u foteljama i »razmjenjivali mišljenja« povremeno pogledajući ekran na kojem su se ponavljali općemedicinski podaci, specijalna anatomija mozga i na kraju stanje Egzobiologa. Areno i Kleberg diskutirali su dok je Kovalsky uglavom šutio.

— Ovo je sve nevjerojatno i pomalo sumnjivo. Što ako je to sve namještaljka, profesore?

— Mislim da bi to bila suviše skupa prevara. Jednostavnije bi nas bilo kidnapirati, da im je do toga. Ne, mislim da su to pravi izvanzemljani. Istina, može se postaviti pitanje šta će učiniti s nama nakon intervencije. Njihovi »principi« im ne dopuštaju kontakte sa civilizacijama našeg tipa, ali očito i kod njih nužda zakon mijenja. Publicitet bi im škodio, no možda za zdravlje člana posade žele riskirati. Ovaj mi je spomenuo da bi im odgovaralo da šutimo. Ipak, ne bi bilo loše da jedan od njih ostane zatvoren u mojoj kući dok se mi ne vratimo, a ja ću telefonirati u svoj ured.

— Ali, sada tamo nema nikoga!

— Baš zato. Poruku će primiti automatski telefon. Ako se sutra ne vratimo, policija će preslušati traku, pa neka se onda češu po glavi; a ako se vratimo, sve u redu.

— A što ćemo s tehničkom stranom? — upita Kovalsky.

— Egzoetnolog kaže da njihov brodski kompjutor može posvršavati sve što nam treba.

Areno je i dalje zamišljeno trljao bradu.

— Onda, kolege?

— Hm, da, profesore. Ako i prihvatimo da naši životi nisu u opasnosti, moramo razmotriti još jedan problem, problem kompetencije.

— Molim? — nagnu se Kleberg prema njemu.

— Da li smo mi kompetentni da operiramo organizam koji nikada ranije nismo vidjeli i jesmo li mi to uopće dužni učiniti s obzirom na to da se ne radi o ljudskom biću? Što ako ne uspijemo i je li fer skrivati ovako veliku stvar?

— Dakle, ovako. Kompetencija je stvar povjerenja u sebe same. Zašto da sumnjamo kad i ovaj stranac misli da mi to možemo obaviti bolje od njegova medicinskog stroja? Što se drugog tiče, Hipokratova

zakletva kaže da smo dužni pomagati bolesnima i čuvati liječničku tajnu. Nigdje se ne kaže da se to odnosi samo na ljude.

— Trebat će nam instrumentarka.

— Pokupit ćemo usput sestru Evu. Da čujem odluku.

— Ja pristajem — reče Kovalsky, a Areno nakon kraćeg razmišljanja ispuca: — Neka bude?

*

Kleberg je trenutak stajao pred vratima na kojima je pisalo »Helmuth Wolff«, a onda pritisnu taster zvona. Začuo se kratak, melodiozan zvuk i nakon nekoliko trenutaka brava iskoči iz ležišta. Na ulazu se pojavi visoka, vitka, plavooka i plavokosa žena pedesetih godina. Dob joj ipak nije oduzela svježinu. Kao djevojka mora da je bila vrlo zgodna, pomisli Kleberg, a zatim se sam začudi takvim mislima. On je rijetko prosuđivao žene na taj način.

— O profesore! Kakvo iznenađenje! Uđite.

— Da, hvala. Recite, Eva, koliko ste vi već dugo medicinska sestra?

— Trideset godina, profesore — osmjehnu se Eva Wolff. I dalje su stajali u predsoblju. — Zašto pitate?

— A instrumentirate već...?

— Dvadeset godina. Posljednjih deset kao glavna sestra instrurnentarka »Franck Gillvary Memorial Hospital«. Od kada je stari profesor Gillvary otišao i postavio vas za direktora.

— Da, i od onda ste instrumentirali gotovo svim mojim operacijama. Zato sam i došao večeras k vama. Imamo hitan zahvat, doktori Areno, Kovalsky i ja.

— Najbolja ekipa. Ali, zašto ste došli osobno, dovoljno je bilo telefonirati.

— Riječ je o jednoj teškoj i tajnoj operaciji izvan bolnice. Ne bojte se, nije ilegalna.

— Nisam niti mislila da biste vi učinili takvo što. Ali i da jeste, ja bih išla bilo gdje da me pozovete — nasmije se Eva.

Kleberg se zbunjeno osmijehnu takvu povjerenju i iskrenosti, a ujedno i nezgodnoj formulaciji.

— To sam želio čuti. Da li vam je tko kod kuće?

— Nije. Helmuth je na poslovnom putu, a sin se još nije vratio sa studentske zabave. Vjerojatno neće do jutra.

— Dobro. Ostavite im poruku da sam vas pozvao, pa da krenemo.

Dok su se vozili, Eva Wolff primijeti da se zvuk motora uopće ne čuje, a zatim, iznenađena, ugleda komandnu ploču. Iza nje je, maskiran, sjedio Egzoetnolog. Kleberg, koji ju je pažljivo gledao, zaključi da je došao pravi trenutak.

— Mislim da vam moram objasniti neke stvari. Ovo nije furgon već kamuflirana letjelica koja će nas odvesti do svemirskog broda što se nalazi na dnu Atlantika, a u kojem ćemo operirati mozak jednog

izvanzemaljskog bića.

Areno i Kovalsky se nasmijaše ovakvoj šok-metodi svoga šefa, a Eva ga pogleda zaprepašteno. Nakon petnaest minuta objašnjavanja, i koje isprike, sjedila je i zamišljeno gledala preda sebe.

Da bi prekinuo neugodnu šutnju, Areno reče Klebergu:

— Moram priznati da ste me zadivili, profesore. Usprkos vašim godinama, reagirali ste na ovu situaciju bolje nego bilo tko od nas.

— No, nemojmo pretjerivati. Nisam ja niti toliko star, 64 godine je tek petnaest godina više nego vi. Ali, moram priznati da mi je vrijeme koje sam proveo u švicarskoj vojsci za vrijeme rata mnogo pomoglo. Ja sam, zapravo, iz Liechtensteina, rodbina mi još živi tamo, povremeno odlazim na odmor i skijanje. Bio sam čak nekoliko puta na primanju kod Kneza.

— Pa kako ste onda dospjeli dovde?

— Ah, to je duga priča. Prvih deset godina života proveo sam u Vaduzu, a zatim su me poslali u jedan koledž u Baselu. Studirao sam u Heidelbergu, oženio se tamo, ali je supruga ubrzo poginula. Na početku rata zaključio sam da mi se nacizam ne sviđa i vratio se u Basel gdje sam specijalizirao neurokirurgiju. Nije to bilo tako jednostavno kako to ja sada pričam, morao sam se potajno prebaciti preko granice, usprkos dvojnom državljanstvu. Poslije rata radio sam u Baselu, sve dok me 1950. nije profesor Gillvary pozvao u Boston.

U međuvremenu su na jednom pustom mjestu napustili cestu i sada su letjeli preko oceana u pravcu sjeveroistoka, dok se mjesečina odražavala u valovima nekoliko metara ispod njih.

— Kako ćemo izbjeći radarima Obalske straže? — upita Kovalsky.

— Energetski štit koji okružuje letjelicu upija elektromagnetske zrake pa smo nevidljivi za vaše senzore.

— Tko zna što bi sve naši generali dali za takvu spravicu.

— Neka od naših načela zabranjuju nam da tehnologiju samo tako dijelimo nižim civilizacijama. Morate sami doći do toga. To je zapravo jednostavna aparatura. Računam da ćete je za dvije generacije i sami imati. Sada ćemo zaroniti. Polje sile i gravi-stroj će nas zaštititi od bilo kakva oštećenja.

Kada je letjelica brzinom od 3000 km/h zaronila u crne vode Atlantika četvorici Zemljana ponestalo je daha, usprkos tome što nisu osjetili ni najmanji trzaj. Znali su da će za nekoliko trenutaka stići do svemirskog broda koji je bio skriven četiri kilometra ispod površine. U tim posljednjim momentima nikome više nije bilo do razgovora. Kleberg je bio zamišljen. Bližio se trenutak istine. Da li je pravilno postupio? Hoće li izdržati? U posljednje vrijeme su mu pred kraj dužih zahvata grčevi stezali lijevu podlakticu. Da li postoji problem kompetencije? Iritirao ga je Arenoov pesimizam i negativistički stav, ali je znao da će Kanađaninov profesionalizam prevagnuti. Kovalsky je

imao najmanje iskustva, no i pozitivan odnos prema čitavoj stvari. Eva Wolff bila je najveća zagonetka. Znao je da u njezinoj porodici rasizam nije nepoznat, iako joj je otac 1938. prebjegao iz Njemačke u SAD. Ona to nikada ničim nije pokazala, ali kako će reagirati u ovoj izuzetnoj situaciji? Možda je trebao pozvati neku drugu instrumentarku, ali se za deset godina rada navikao na nju.

Kada su ugledali svjetlosti broda, Kleberg je snagom volje odbacio sve sumnje i u hangar je izašao kao smiren čovjek, najbolji neurokirurg na svijetu.

*

— Prekršili smo princip kontakta, a nismo sigurni što ovi domoroci mogu učiniti. Ne sviđa mi se što je Arheolog morala ostati kao njihovo osiguranje. Vrlo su nepovjerljivi — govorio je Astrofizičar. — Kompjutor procjenjuje njihove šanse na uspjeh između 40 posto i 60 posto, što je sasvim neodređeno. Možda ih nije trebalo ni zvati.

— Zemljani su već ovdje i spremaju se za operaciju — odgovori Egzoetnolog. — Zar da ih sada zaustavimo?

— Gledao sam snimke njihovih operacija. Sve te pripreme doimaju se kao pravi religiozni ritual.

— Svaki postupak ima svoj razlog, realan, ne metafizički. Uostalom, i naši liječnici jednako postupaju, samo što je, zbog naprednije tehnologije, sve skraćeno sa dvadeset minuta na petnaest sekundi, pa se i ne opaža.

Pilot je to sve slušao nagnut nad kontrolne panele. Lagano se uspravi. Iako je bio među mlađima u ekipi, smatrao je da mu profesija i iskustvo svemirskog, pilota daje pravo da govori. Okrene se prema Astrofizičaru i reče u Svečanom Jeziku.

— Smatram da Prvi krivo postupa / Njegova neodlučnost dovodi uspjeh u pitanje / Treba znauzeti konačan stav /

Dvojicu učenjaka iznenadio je takav istup.

— Radi se o životu Egzobiologa — odvrati Astrofizičar.

— To je u ovom trenutku sporedno / Mi ovdje provjeravamo nešto što može postati novi Princip / Naša vrsta putuje svemirom već 2000 godina i postoji mišljenje da se to ne razlikuje mnogo od putovanja po planetu / Krivo / Svake godine nestaju bez traga svemirski brodovi o kojima se nikada više ništa ne sazna / Svemir će uvijek biti neistražen / Životna dob umjetno je produžena pa se manje želi riskirati, ali takvi neka ostanu na planetarna / Tko pak putuje svemirom mora prihvatiti rizik / U našoj kulturi stručnjak obavlja posao za koji je izvježban bez miješanja drugih / Prvi se određuje samo za izuzetne situacije kao što je ova / To je ostatak prošlosti / Ali tada treba da djeluje / Ja ne znam kakve su mogućnosti ovih bića, ali je sigurno da ih Egzoetnolog najbolje pozna / To je moje mišljenje /

Astrofizičar je bio zatečen kritikom kojoj nije mogao naći

zamjerke. S druge strane, takvo držanje Egzoetnologa i Pilota smanjivalo je njegovu odgovornost. Nakon kraće šutnje odgovori, također u Svečanom Jeziku:

— Pristajem / Neka operiraju / — prekinuvši time diskusiju.

— Dakle, kada obučemo ove skafandre ispumpat će odavde našu atmosferu i pustiti svoju tako da možemo ući u prostoriju s pacijentom — govorio je Kleberg navlačeći tanki kombinezon na čiji vrh je dolazila prozirna kaciga od jednog komada. Odijela su bila spojena tankim cijevima za ventile na zidu.

— Jeste li opazili da im se oči nikada ne pomiču? — reče Areno namještajući kacigu. — To znači da je ono što se nama pričinilo kao zelena zjenica zapravo mrežnica kojoj unutrašnji kapci reguliraju količinu svjetla. Pri sunčanom danu mora da im je vidno polje prilično suženo.

— Ali zato cijelo polje vide jednakom oštrinom, a ne kao mi samo tamo kamo nam je usmjeren pogled. Po noći mora da se snalaze odlično. Vjerojatno je intenzitet svjetla na njihovom planetu manji nego na Zemlji. A i ta zelena krv, s bakrom umjesto željeza u krvnom pigmentu, sumnjive mi je efikasnosti, u biokemijskom smislu, naravno. — Kovalsky je upravo završio svoje oblačenje.

— To im ne smeta s obzirom na to da imaju sporiji metabolizam. Čini se da postoje i spolovi, iako se izvana ništa ne vidi. Kralješnjaci jesu, ali sisavci sigurno nisu. Tamo je evolucija očito išla drugim tokom. Da ponovimo. U ove vrste mozak se nije razvijao kao kod nas; tako da noviji dio izraste pred stariji, već tako da ga prekrije, pa konačno imamo slijedeću konfiguraciju: na kičmenu moždinu nastavlja se grumen primitivnih jezgri, a nad njim tri sloja moždanog tkiva odijeljenog komorama koje se spajaju na zatiljku u zajednički sistem. Još jedna osobenost je ta da im se žilni sistem sastoji od snopova raziličitog broja kapilara. Zato su otporni na krvarenje. Tlak u tom sistemu, koji je prilično nizak, održava centralno srce, a pomažu mu i pomoćna srca za svaki organ. Naš je zadatak, kolege, da kroz zajedničku prodremo u srednju komoru mozga, tamo podvežemo oštećeno srce i žilu te ponovo povežemo tkivo. Jasno?

— Zvuči jednostavno, profesore.

— Vidim da vam se vraća moral.

Završili š oblačenje i iz slušalica začuše kompjutor:

»Hermetizaeija Učinjena — Zamjena Atmosfere Završena — Možete Ući U Komoru.«

Vrata medicinske komore otvoriše se bez glasa i oni, jedan po jedan, uđoše vukući za sobom cijevi. Na ploči, koja je u visini njihova struka bila pričvršćena na zid, potrbuške je ležala Egzobiolog. Na strop je bila pričvršćena šipak sa čijeg je donjeg kraja kako bijelo svjetlo obasjavalo njezin zatiljak. Na nogu joj je bila pričvršćena cijev kroz

koju je kompjutor vodio anesteziju i pravio kemijske analize. Sa zida su visjele savitljive mehaničke ruke sa senzorima i instrumentima. Na posebnoj ploči, do ko'p je Eva Wolff odmah stala, nalazili su se dodatni instrumenti. Neruokirurzi zauzeše mjesta.

— Kao što je dogovoreno, brodski računar započet će zahvat, a ujedno i kontrolirati anesteziju — reče Kleberg, spojivši prste.

»Sterilizacija I Anestezija Učinjena — Počinjem.«

Mehaničke ruke se pokrenuše. Laserski skalpel napravi polukrug po koži i pomaknu dio skalpa Ultrazvučna pila ukloni dio lubanje i nakon razmicanje ovojnica ukaza se svijetlo-zelen, gladak.mozak.

— Kao što vidite, njihov mozak nema vijuga, ali mu je površina otprilike jednaka onoj ljudskog mozga jer se računaju i donje strane svakog sloja.

Kompjutor nanese pomoću jedne od svojih dugih mehaničkih ruku na površinu mozga uzak, tanak sloj uljaste tekućine i pričeka da se upije. Bila je to posebna emulzija tekućih kristala koja je pod utjecajem ultrazvuka malog intenziteta očvrsnula, a podvrgnuta magnetskom polju razdvojila je moždano tkivo bez oštećenja. Ukaza se zajednička moždana komora.

— Interesantan je ovaj sistem s kristalima. A sada je na nama red. Kovalsky, prihvatite rubove.

Uskoro su pronašli ulaz u srednju komoru i lokalizirali žilu što je krvarila. Kleberg zatvori oštećenje resorptivnim materijalom. Međutim, moždano srce bilo je nešto dublje.

— Areno! Ja ću vam držati nategnuto srce a vi zalijepite mišiće. Poslije ću ja spojiti slojeve.

Nagnuti nad okulare operacionih mikroskopa radila su uskim instrumentima kroz otvor od dva centimetra. Znoj im je curio niz leđa i bili su zahvalni skafandrima koji su ih hladili. Areno završi i Kleberg ponovo preuzme stvar u svoje ruke.

— Sestro, nemojte spavati. Kovalsky, sastavite te slojeve i ne mičite se dok ih ne fiksiram.

Astrofizičar i Egzoetnolog promatrali su na ekranu tok operacije. Kompjutor im je automatski prevodio sve što su govorili Zemljani.

— Čini mi se da su zapali u psihološku krizu.

— To je kod njih normalno. Nema opasnosti — mirno reče Egzoetnolog. Međutim, Astrofizičar nije idržao.

— Da im malo pomognemo — pritisnu na taster interfona. — Kako napredujete... doktore?

— Nema problema — odgovori Kleberg ne obazirući se previše na glas iz slušalica. — Kako je pacijent?

»Normalno Za Stanje Hibernacije U Koje Sam Je Uveo — Ako Operacija Bude Uspješna Doći Će K Svijesti Odmah Nakon Oživljavanja.«

— Izvrsno. Areno, nanesite bioljepilo.

Vrata medicinske komore zatvoriše se za njima i uskoro im kompjutor najavi da je ponovo uspostavio zemaljsku atmosferu.

— Vrlo dobro. Konačno da skinemo ova odijela. Koliko je trajala operacija?

— Oko 53 minute — odgovori Kovalsky bacivši pogled na sat.

— Radili smo i dulje, zar ne, profesore?

— Da — odsutno odgovori Kleberg. Razmišljao je o razgovoru sa strancima koji je sada slijedio.

Vrata hodnika se otvoriše i na njima se pojaviše, obasjani blijedom aurom energoskafandra, tri stranca.

— Zahvaljujemo se na pomoći koju ste nam pružili / Pomogli ste uvođenju novog Principa / Na vama je da zatražite nagradu.

Kleberg odahnu. Lagano se nakloni Astrofizičaru.

— Zahvaljujem u svoje i u ime svojih kolega. O nagradi sam već odlučio. Pomoći će cijelom čovječanstvu .,.

*

Pred blistavo osvijetljenom palačom Kraljevske švedske akademije, u kojoj se održavalo primanje u povodu dodjele Nobelove nagrade, zaustavio se blistav, crni »rollce-ăîóńĺ«. Uniformirani portir otvori vrata i Kleberg i Areno izađoše. Obojica su nosili crne frakove sa snježnobijelim prslucima i leptir-kravatama. Profesor je imao oko vrata, na crnoj svilenoj vrpci, izvezenoj zlatnim grančicama, bijeli križ reda Malteških vitezova, dok je Kanađaninu na ljubičastoj vrpci visio zlatan, ljubičasto emajlirani vijenac francuskog ordena Akademskih palmi.

— Znači, vi mislite, profesore, da smo zaslužili te nagrade

— Svakako, dragi kolega. Evi Wolff dali smo pola novčanog iznosa, oko 60.000 dolara, nas trojica ćemo pobrati čast i slavu, a čovječanstvo je dobilo moćno sredstvo za neurokirurgiju. Stranci su nam samo objasnili teoriju; sami smo izradili tekuće kristale i tehnologiju njihove proizvodnje i primjene za odvajanje tkiva bez oštećenja. A i da nismo trebali dobiti nagradu za taj uspjeh, svakako smo je zaslužili operacijom koju smo izvršili, a o kojoj, eto, moramo šutjeti. Zar ne?

— Nisam siguran da bi ta logika izdržala temeljitu provjeru, ali u principu se slažem s vama.

Priđe im meštar ceremonije, također u fraku, sa zlatnim lancem oko vrata.

— Izvolite sa mnom. Doktor Kovalsky je već stigao. Pođoše po širokim stepenicama stare palače.

— Da, uspjeli smo profesore. Eto, Knez vas je proizveo za plemića, a možda će i mene Kraljica unaprijediti u viteza. Mačem po ramenu i...

— Sve to ide uz uspjeh i rad. I odlikovanja smo dobili. Hodajući po crvenom sagu dugačkog hodnika, približiše se velikoj dvorani.

— I šta ćete sada kad ste mene postavili za novog direktora »Franck Gillvary Memorial Hospital«?

— Ne bojte se za mene, kolega. Vratit ću se na Univerzitetsku kliniku u Baselu kao šef katedre, a imam još nekoliko radnih i počasnih funkcija pored one glavnog savjetnika Svjetske zdravstvene organizacije za neurokirurgiju.

Raskošno obučeni lakej na vratima, ukočeno i ozbiljno ih najavi prije nego što su ušli.

— Laureati Nobelove nagrade za medicinu, profesor doktor Karl Wilhelm von Kleberg, Malteški vitez, i doktor Andre Areno, »Palmes Academique«.

Prije nego što su se pomiješali s ostalim dobitnicima i uzvanicima, Kanađanin odluči da se malo našali sa svojim, sada već bivšim, direktorom.

— Ipak, mislim da problem kompetencije ni do danas nismo riješili. U budućnosti će ljudi sigurno češće liječiti izvanzemaljska bića. Možda mi koji radimo samo s ljudima nismo ti s najviše iskustva na tom polju. Možda ima i boljih.

— A koji bi to bili, molit ću vas lijepo? — obrecnu se Kleberg iritirano. — Tko bi to imao više prava od nas?

Areno se nasmiješi.

— Pa, veterinari naravno! — reče i nestade među gostima.

Giuseppe Pederiali: Život s JBS-om

Vita col JBS

Prevela *Nada Kralj*

— Ľŕ sam Gennaro Kowalsky.

Izraz na licu prodavačice osta nepromijenjen. Možda stoga da ne pokvari debeo sloj maškare na trepavicama, a možda i nije razummjela što sam rekao.

— Gennaro Kowalsky — ponovim i uprem prstom na gramofonsku ploču što se nalazila na istaknutom mjestu. — Autor muzike na ploči »Sumrak zvijezda«.

Prodavačica dohvati ploču i stane je umatati.

— Ma ne, ne želim je kupiti. Ona je odmota i vrati na policu.

Udaljih se. Bio sam uvrijeđen. Ako ova pomodarska mladež ne zna za moje ime, kako me onda može cijeniti kao poznatog i uspješnog skladatelja? Da kojim slučajem komponiram laku glazbu, zacijelo bi me »vrtjeli« na džepnim kasetama.

U robnoj kući VELIKI BAZAR prodavala se interplanetarna roba. Najposjećeniji odio bio je onaj gdje su se prodavale živežne namirnice. Alge s Venere u kutijicama i gomoljike s Marsa. Sve je to neukusna hrana kojoj se dodaju umjetni, kemijski sastojci, naravno, proizvedeni na Zemlji.

Čak i s gastronomskog stajališta, osvajanje drugih planeta bilo je puko razočaranje i obmana. Milijarde dolara, rubalja i maraka bačenih u svemir nizašto.

— Želite li kupiti ove kristaliće s Andromede? Pravi afrodizijaci. Uspjeh zajamčen.

Čak i da smo sreli drugu inteligentnu vrstu koja je dovoljno ispitana i proučena, lijepo bismo je mogli za sada ostaviti na miru. Trebali bismo se prvo prihvatiti rješavanja problema na vlastitom planetu. Ono malo minerala s drugih planeta, a koji bi mogli koristiti industriji, ne isplati se dovoziti zbog golemih transportnih troškova. Dakle, preostaje još samo znatiželja; budalaštine poput ovih kristalića s Andromede, koji su zgodni i lijepo se presijavaju, ali su potpuno nekorisni, pogotovo kao afrodizijaci.

Jedan je trgovački putnik upravo nagovarao neku ženu da kupi plavu travu sa Siriusa koja je vrlo atraktivna kao odjevni ukras a obnavlja se sama od sebe. Dok ne uvene, pomislih.

Ima tu i svemoćnih lijekova.

— Patite li od reumatizma? Jeste li iskušali djelovanje crvenog pijeska s Marsa?

Apsolutna sloboda trgovine u ludoj trci za prestižem jer konkurencija nije malena. Ljudi, očaram egzotikom, hrle u trgovine svemirskim suvenirima. Ipak, prije ili kasnije se umore, a tada astronautske kompanije nastavljaju svoja traženja po planetima ne bi li »otkrili« neku novu atrakciju koja se dobro unovčuje.

Tužno.

Kupujem paketić kikirikija, zemaljskih, i uspinjem se na posljednji kat gdje je smješten zoološki odio. Životinje su zanimljivije od stvari.

Sada je u modi wuwu. Istisnuo je psa: manje je inteligentan, ali ima divnu dlaku koja svakog sata mijenja boju. Nekim ljudima služi umjesto sata. Pogladim jednog wuwua, crvenog i velikog. Lizne mi ruku i pogleda me svojim golemim okom.

Gotovo sam se odlučio da ga kupim. Prilično je skup ali je duga vijeka. Otkako me napustila Caterina, tako sam osamljen u svome stanu na posljednjem katu kuće. Glupavica. Zapravo, ja sam pogriješio: ne može se jedan glazbenik pretvarati kako se divno slaže s djevojkom koja nema sluha. Nadao sam se da će se vratiti kada spazi da se na tržištu pojavila moja ploča »Sumrak zvijezda«, ali nije to ni opazila. Do vraga! Stazu uspjeha mnogo je teže osvojiti od zvjezdanih staza.

Životinja mi je potrebna zbog društva. Ona bar ne bi mrmljala i ometala me dok komponiram.

Jedan prodavač kao da mi je pročitao misli. Nasmiješi se:

— Ovdje možet pronaći vjernog prijatelja. Ne stoji mnogo. Što kažete o pseudomački s Labuda? Prodao sam jednu Barbari Dale prošlog tjedna. Tako je, baš toj glumici. Pogledajte to krzno. Šteta što ne mogu ugasiti svjetlo: tada biste jasno vidjeli kako krzno fosforescira. Uništava miševe jednim jedinim zamahom svog hitrog jezika.

Dopustio sam da me nagovori. Pseudomačka je u modi kod glumaca, pisaca i ostala otmjena svijeta. Izdavač Columbus uzima njen lik kao zaštitni zrak na svojim knjigama. Ne čini to bez razloga.

— Koliko stoji?

— Deset tisuća. A vrijedi mnogo više.

Otvori kavez u namjeri da izvuče pseudomačku ali ga u tome spriječi njegov kolega.

— Već je prodana.

— Baš mi je žao.

— Za mjesec dana bi se trebao vratiti jedan astronautski brod sa Labuda. Preporučio bih vam da već sada rezervirate jednu. Možete ostaviti samo mali predujam.

— Radije ne bih. Poznajem sebe: ako nešto ne kupim odmah, kasnije se predomislim.

— Kako želite. Imamo mi još mnogo drugih životinja. Na primjer, par pterokina. Cvrkuću ljepše od slavuja a ne zagađuju prostor. Osim toga, razmnožavaju se nevjerojatno brzo tako da prodajom mladunaca začas naknadite njihovu cijenu.

Nisam baš previše želio da kupim ptice. Radije bih nekog psa.

— A onaj tamo?

Pokažem prstom prema uglu prodajnog salona. Životinja je bila sama i jedina oko koje se nisu skupljali znatiželjni kupci. Prodavač se namršti.

— Onaj? — Približismo se životinji. — To je primjerak zvan JBS — odgovori prodavač bez imalo oduševljenja. — Životinja koja potječe s Alfa Cantaura

— Koliko stoji?

— Zar biste ga kupili?

— Da. Iz puke znatiželje.

— Stoji svega jednu tisuću. Uključujući i kavez.

— Rekli ste da se zove JSB?

— JBS — ispravi me prodavač. — Životinja koja se najslabije prodaje u VELIKOM BAZARU.

— Ne čini mi se tako ružna.

— Ipak jest. Jedna od najtraženijih je Nestorski zmaj. Ima divne rogove i oduševljava ljubitelje strave i užasa. Ali JBS je... jednostavno beznačajan.

Točna definicija. JBS nas nije slušao. Nije mario za našu prisutnost. Nastavio je drijemati šćućuren, podvivši svoje kratke šape. Tijelo mu je bilo veliko i doimalo se tromo. Dlaka siva, kratka i oštra. Pomalo je podsjećao na pekinezera, samo što je bio mnogo veći.

— Je li odan? — upitam.

— Ni govora.

— Divlji?

— Nije.

— Pitom?

— Nezainteresiran.

— Zviždi li? Pjeva? Riče?

— Ispušta neke tihe zvukove i to kada mu se svidi.

— Je li brz?

— Nikada nismo vidjeli da trči.

— Zaudara?

— Bez mirisa.

— Jede mnogo?

— Ono što mu se da. Svejelica. Ali nije proždrljivac.

— Mužjak ili ženka?

— Dvospolac. — Prodavač se nasmije. — Dakle, ne postoji mogućnost ni da ga strast oslobodi apatije.

Razmišljao sam o narednom pitanju kako bih dobio što potpuniju sliku o tom čudu zvanom JBS.

— Možda tuguje za svojim planetom.

— Sudeći po izvještaju onih koji su ga donijeli s Alfe Centaura, i tamo se tako vladao.

— Što znači JBS?

— Znanstveno mu je ime Ceratodus Centaurano. JBS su inicijali prvog astronauta koji je kročio u tu zonu.

— Shvaćam.

— Ali, ako se ipak odlučite za pseudomačku, mogli bismo urediti da je otplaćujete u ratama.

— Uzimam JBS-a.

— Jeste li vidjeli gigantskog kukca s Venere?

— Mogu li ga odmah ponijeti? Predao se.

— Svakako. Već smo se umorili gledajući ga svakodnevno na istome mjestu. Uzmite i ovu knjižicu u kojoj su sa znanstvenog stajališta iznesene sve pojedinosti o životinji. Pa, i nema baš mnogo toga što bi trebalo znati o JBS-u.

— Sigurni ste da JBS nije opasan?

— Apsolutno. To je najnekorisnija životinja u cijelom svemiru.

Povuče bliže kavez i otvori vrata. JBS otvori jedno oko, pogleda prodavača, pa ga opet sklopi.

— Voli spavati?

— Ne uvijek. Ponekad je danima budan i gleda kako radimo.

Pruži mi ga u ruku.

Nije bio težak. Dlaka mu nije bila oštra ali ni meka. Sve je na njemu bilo nekako bezlično. Upravo zato mi se i svidio.

*

— Ima li pošte za Gennara Kowalskog?

Vratar mi pruži tri pisma. Odmah sam prepoznao omotnicu muzičke izdavačke kuće Mondiali. Zadrhtim. Možda su prihvatili moje simfonije za jednu cijelu.longplejku.

— Što vam je to? — upita vratar.

— A što?

— Ovo čudo koje nosite pod rukom.

— A, ovo! Jedan od primjeraka JBS-a.

— Ujeda li?

— Ni govora. Ne stvara ni buku. Budite bez brige.

— Ah, da, kad smo već kod buke. Požalio mi se gospodin. Vender sa šestoga kata. Kaže da ne biste trebali svirati na pijaninu noću dok radni ljudi spavaju.

— U redu. Slažem se.

Do vraga. Ne mogu više niti zaspati u inspiraciji. A uvijek mi dolazi noću.

— Kojih li zanovijetala — obratim se JBS-u dok nas je dizalo odvodilo do stana. — Jednoga dana, neće još dugo čekati, bit će ponosni što su živjeli u istoj kući gdje i Gennaro Kowalsky. Zažalit će što su ga sprečavali da sklada svoja čuvena djela, zar ne? — Gledao me je u oči. Možda je i razumio moje riječi, ali se nije ni pomaknuo. — Čak će i Caterina učiniti sve da me se ponovo dokopa — nastavim. — Ali, tada ću ja već imati mnogo žena na dlanu i jednostavno neću imati vremena za nju. A ti, što kažeš na to? Baš te briga, kao i obično. To ti je zato što ti i ne možeš imati problema kao što su ljubomora i osvajanje. Sa mnom je to drugačije. Uspjeh u ljubavi usko je vezan s općim uspjehom. Ne znaš li da je ambicija jedan od ljubavnih stimulansa?

Spustih JBS-a na pod u predsoblju. Isprva se meškoljio i premještao sa šape na šapu a onda se uspravio i pogledao me.

— Dobro došao u stan glazbenika Gennara Kowalskog. Slijedi me.

Slijedio me je pokorno. Poput vjernog psića. Kada smo ušli u sobu za dnevni boravak, skrenuo sam desno a on lijevo. Izvalio se na sag.

— Ne zanima te novi dom? Morat ćeš ovdje živjeti, svidjelo ti se to ili ne.

Otvorim pismo Mondiala.

— Prihvatili su!

Poskočio sam s naslonjača i počeo skakutati po sobi od veselja. Dvije stotine tisuća za nakladu, pet posto od autorskog prava; pa to je hrpa para! A da ne govorim o slavi.

— Znaš li ti što je slava? To ti je najsjajnija i najokrutnija ljubavnica što postoji. Što to radiš? Sklapaš oči dok ti ja govorim?

Ipak, bio sam presretan da bih se uvrijedio. Naprotiv. Pošao sam u kuhinju da pronađem neku slasticu za JBS-a. Sto bi najradije: voće, slatkiš, mlijeko, meso?

Stavim mu pod nos čokoladu. Otvori usta.

— Jezik ti je bijel. Da li od loše probave ili si tako rođen? Nikad se ne zna kod ovih izvanplanetarnih životinja.

Jeo je polako čokoladu, zatim opet sklopi oči. Već sam požalio što nisam uplatio jednu pseudomačku s Labuda. Takvu životinju posjeduju uspješni ljudi!

— Trebalo te je nazvati Ništica!

*

Činilo mi se da sam konačno na vrhu, ali stepenice uspjeha nemaju kraja. Uspjeh se postiže u muci i uznemirenosti.

Jučer sam upoznao jednu plavušu koja kaže da je luda za mojim »Sumrakom zvijezda«. Brbljanje, smijeh, dogovoren sastanak. Ali, žene

bi se rado udvarale, mazile i razmazile. A ja nemam vremena; izdavač mi je naložio da preradim tri dijela simfonije prije no što je snime. Potrebno je, kaže on, da dijelovi »Magme«, »Venerini bregovi« i »Balada o smrti astronauta« postanu življi i dinamičniji.

Umjesto da sam s plavušom, evo me opet u stanu, sjedim za pijaninom, u društvu, zna se već, JBS-a.

Počinjem od početka.

Trebao bih formu »Magme« izmijeniti u valcer. Je'n, dva, tri, je'n, dva. tri. Baš zvuči gadno.

— Baš te briga za ovo, hej ti! Pogledam JBS-a a i on mene.

— Komadić kruha, gutljaj vode i miran kutak za drijemanje. Znanstvenici su pogriješili kada su te svrstavali: ti si biljka a ne životinja.

Nasmiješi mi se, sretan.

Bar se tako činilo. JBS svaki čas otvara usta pa se čini kao da se smiješi. Možda je riječ o refleksnom stezanju i rastezanju mišića lica, znači bez njegove volje. Ipak, rezultat toga je osmijeh.

— Izazivaš me?

— A kako bi bilo da »Magmu« promijenim u mazurku? Neki bi me kritičar mogao usporediti i sa Chopinom.

Natočim si viski. Mnogo i bez sode. Još sam bio optimistično raspoložen, ali JBS me je nervirao.

— Antipatičan si mi — kažem mu. Nagnem čašu nad njegova usta. — Pij! Uživaj u dobrim stvarima u životu; a onda pleši, pjevaj, krevelji se!

Ponjuši piće, zatvori usta i jedno oko; promatrao me je drugim.

— Glupa i nekorisna životinjo. Kad bi me bar promatrao s mržnjom. Ili sa strahom. Ili s gađenjem. Ništa, baš ništa od tebe.

Izlijem mu u lice, ono malo preostalih kapi viskija. Baš u ono otvoreno oko.

Obrisao je oko šapom savršeno mirno. Vratim se pijaninu.

— Sutra ujutro, točno u sedam, idem kozmetičaru na čišćenje lica. Znaš li da čovjek od uspjeha mora biti lijep, ili u najmanju ruku besprijekorno uredan? A zatim ću poći krojaču po novo večernje odijelo. U osam i trideset imam sastanak s Nunezom iz »Gazette«. Obećao je da će napisati recenziju o mojoj novoj ploči i to na dva stupca. U jedanaest ću prisustvovati probi jednog koncerta u Memorial Hallu. Svi će biti tamo. K Mondialu ću poći odmah poslije podne. Nastojat ću da ne ostanem predugo jer me plavuša očekuje u četiri. Na žalost, neću joj moći ponuditi mnogo vremena za ljubav. Poslije tog sastanka vraćam se kući i, ako ću smoći snage, izmijenit ću drugi dio simfonije. Nadam se da ću »Magmu« završiti još danas. Sviđa ti se moj plan?

JBS je šutio. Nastavih:

— Želiš li čuti svoj sutranji program? Probudit ćeš se u osam. Šetnja iz higijenskih razloga na terasi. Kratak doručak.. Spavanje na suncu. U podne promatranje mačaka na krovu. S terase ćeš ući u stan tek kada ode čistačica. U tim uvijek istim i dosadnim radnjama ipak si simpatičan. Bar ne zagađuješ stan. Ostatak dana provest ćeš u stanu, spavati, gledati kroz prozor komadić uvijek istog neba: što ti se to sviđa na nebu? Cak ni ptice u krletki nisu pasivne kao ti. Pjevaju, žale za slobodom, pare se, svađaju.

Kao da govoriš zidu. Sluša me sve vrijeme i čini se da me razumije. I neprestano rasteže mišiće lica u taj prokleti osmijeh.

*

Sve je teklo po planu. Elegatan i namirisan, točno u osam i trideset doručkovao sam s Nunezom. Obećao je recenziju. Na koncertu mi je uspjelo da se slikam s Billyjem Feremanom. Kod Mondiala su se oduševili idejom da »Magmu« pretvorim u mazurku. A plavuša, kako sam i pretpostavljao, bila je strasna ljubavnica.

Bilo mi je teško vratiti se opet na posao. Još sam bio zanesen proteklim danom i od pomisli na posao postao sam mrzovoljan.

— Ti si kriv, gade, što sam sada mrzovoljan. Sutra ću te vratiti u VELIKI BAZAR. Je li moguće da sam mogao izabrati tako glupu životinju? Nekorisnu, dosadnu, bezizražajnu?

Bio je sretan. Vidjelo mu se to na licu. Previše sam popio. U glavi mi se vrtjelo.

— Prebit ću ti njušku ako se i dalje budeš smijuljio.

Smijao se.

Dohvatim bambusov štap, suvenir s Jave. Zamahnem i udarim svom snagom JBS-a po hrptu. Još jednom; i još. Zaštiti glavu šapama.

Po sivoj se dlaci razli neka mrlja. Krv. Potrtim u kuhinju da pronađem kutiju za prvu pomoć.

Alkoholom mu očistim ranu i počnem oma tati zavoj. Ovako omotan nalikovao je na rođendanski poklon.

Nije očekivao ispriku. Čekao je.

Uzmem ga u ruke. Mišići lica mu se opet razvuku u osmijeh.

Ma nije to mogao biti istinski osmijeh. Bio je to uvijek ravnodušan osmijeh. Ravnodušnost na kozmičkoj razini.

Arthur C. Clarke: Lajka i ja

Dog Star

Prevela *Mia Ostoja*

Kad sam začuo Lajkino bijesno lajanje, u prvi sam trenutak bio ljut. Okrenuo sam se na svom ležaj u i pospano promrmljao: »Prestani, ti glupa kujo!« Taj kratki period između sna i jave trajao je tek djelić sekunde, a onda sam se prenuo i osjetio strah. Strah od samoće i ludila.

Nisam se odmah usudio otvoriti oči jer sam se plašio onoga što bih mogao ugledati. Razum mi je govorio da nikada nijedan pas nije bio na ovom svijetu i da je Lajka udaljena od mene milijune kilometara, štoviše — pet nepovratnih godina.

»To samo sanjam!« — kazao sam sebi ljutito. »Probudi se i pogledaj oko sebe! Nećeš vidjeti ništa osim sjajnih zidova koji te okružuju.«

Dakako, to sam i ugledao. Mala kabina bila je prazna, a vrata čvrsto zatvorena. Bio sam sam sa svojim uspomenama, obuzet dubokom tugom koja se često pojavljuje kada se nakon lijepih snova suočimo s krutom stvarnošću. Osjećaj gubitka izazvao je u meni takav očaj da sam poželio da ponovo utonem u san. Bilo je dobro što to nisam učinio, jer bi u tom trenutku san značio smrt. No ja to nisam znao još punih pet sekundi, a za vrijeme te vječnosti ponovo sam bio na Zemlji tragajući za lijepim uspomenama iz prošlosti.

Nitko nikada nije otkrio Lajkino porijeklo, iako se osoblje opservatorija raspitivalo o njoj, a ja sam čak objavio nekoliko oglasa u pasadenskim novinama. Našao sam je jedne ljetne večeri vozeći se u Palomar. Bila je izgubljena i usamljena pahuljasta loptica, šćućurena uz rub ceste. Iako nikada nisam volio pse, bolje reći — nikakve životinje, nisam mogao ostaviti to bespomoćno malo biće na milost i nemilost automobila. Pomalo s gađenjem, žaleći što nemam uza se par rukavica, podigao sam je i ubacio u prtljažnik. Nisam, naime, htio uprljati presvlake svog novog »Vika 92«. Mislio sam da će u prtljažniku napraviti najmanje štete, no nisam imao pravo.

Kad sam parkirao automobil ispred Monasteryja — stambene četvrti za astronome, gdje ću živjeti slijedećih tjedan dana — bezvoljno sam pogledao u prtljažnik. U tom sam trenutku namjeravao psića dati vrataru, ali je psić tada zacvilio i otvorio oči u kojima sam

ugledao takav izraz bespomoćnosti i bezgraničnog povjerenja da sam ipak promijenio mišljenje.

Ponekad sam zbog toga zažalio, ali samo nakratko Nisam nikad ni sanjao koliko psić u svom rastu može izazvati namjernih i nenamjernih neprilika. Najprije su se povećali moji računi za čišćenje i popravke; više nisam bio siguran da ću naći čitav par čarapa ili nesažvakan Astrofizički žurnal. No kako je vrijeme prolazilo, Lajka je postajala sve poslušnija i u kući i u opservatoriju. Vjerojatno je bila jedini pas koji je smio ući u palomarsku kupolu. Dok sam ja tamo obavljao svoj posao, ona bi satima mirno ležala u sjeni, zadovoljna ako bi od vremena do vremena čula moj glas. I ostali su je astronomi zavoljeli (stari dr Anderson dao joj je ime), ali od početka ona je bila moj pas i samo je mene slušala. Doduše, ni mene nije baš uvijek slušala.

Bila je prekrasna životinja, devedeset pet postotni elzaški ovčarski pas. Pretpostavljao sam da je baš zbog tih pet posto bila napuštena (još i danas me obuzima bijes na tu pomisao, ali kako nikada neću saznati istinu, možda sam pogrešno zaključio). Osim dviju tamnih mrlja iznad očiju bila je potpuno siva, dlake mekane i svilenkaste. S naćuljenim ušima izgledala je nevjerojatno pametna i pripremna na sve. Katkad sam razgovarao s kolegama o vrstama spektra ili o zvjezdanim evolucijama i bilo je teško ne vjerovati da ona ne razumije naš razgovor.

Čak i sada ne mogu shvatiti zašto je bila toliko vezana za mene, jer sam među ljudima imao vrlo malo prijatelja. Kad bih se poslije nekog putovanja vraćao u opservatorij, ona bi gotovo poludjela od sreće — poskakujući na stražnjim nogama, stavljajući mi šape na ramena, te radosno cvileći što tako velikom psu zaista nije pristajalo. Nisam je volio ostavljati samu više od nekoliko dana, te iako je nisam mogao voditi na prekooceanska putovanja, ipak je išla sa mnom na većinu kraćih. Zajedno smo otputovali na sjever, gdje sam prisustvovao tom nesretnom seminaru u Berkeleyu.

Stanovali smo kod mojih poznanika s fakulteta, koji su bili vrlo ljubazni, ali očito nisu bili oduševljeni što im je u kući čudovište. Ipak sam ih uspio uvjeriti da im Lajka neće stvarati neprilike i tako su, iako nerado, dopustili da spava u dnevnoj sobi.

— Noćas se ne morate brinuti zbog provalnika — kazao sam.

— Ionako ih ni nema u Berkeleyu — hladno su mi odgovorili.

No, usred noći činilo se da su ipak pogriješili. Probudilo me Lajkino histerično, vrlo oštro lajanje koje sam dosad samo jednom čuo, i to kad je prvi put vidjela kravu pa nije znala što je to. Ljutito sam zbacio pokrivače i posrćući krenuo u mrak nepoznate kuće. Htio sam smiriti Lajku prije no što probudi moje domaćine, nadajući se da nisam već zakasnio. Ako je i bio neki uljez, sigurno je dosad već

pobjegao. Tome sam se uistinu nadao.

Načas sam zastao pokraj prekidača za svjetlo na vrhu stubišta razmišljajući da li da ga upalim ili ne. Tada sam progunđao: »Prestani, Lajka!« i upalio svjetlo.

Luđački je grebla po vratima zastavši od vremena do vremena da bi bijesno zalajala.

— Ako želiš van — rekao sam ljutito — ne moraš stvarati takvu buku! Sišao sam, otključao vrata i ona je izletjela u noć poput rakete.

Bilo je vrlo mirno i tiho, obasjano mjesečinom koja se teško probijala kroz maglu San Franciska. Stajao sam u svjetlucavoj izmaglici gledajući preko vode u svjetla velegrada i čekao Lajku da se vrati kako bih je oštro kaznio. Još sam čekao pred vratima kada je po drugi put u dvadesetom stoljeću Kaliforniju zadesio veliki potres.

Možda je neobično, ali ja se u prvi tren uopće nisam uplašio. Prije nego što sam shvatio opasnost, kroz mozak su mi proletjele dvije misli. Prvo sam pomislio kako su nas geofizičari ipak mogli na vrijeme obavijestiti, a zatim se iznenadih da potresi stvaraju takvu buku.

Tek tada sam shvatio da to nije običan potres. Ono što se poslije zbivalo najradije bih zaboravio. Crveni križ me tek kasno idućeg jutra odveo, jer sam odbio da odem bez Lajke. Dok sam gledao razorenu kuću s tijelima svojih prijatelja, znao sam da Lajki dugujem život. No nisam mogao očekivati od pilota helikoptera da to razumiju, pa ih nisam osuđivao što su mislili da sam poludio, kao i mnogi drugi koje su pronalazili kako besciljno lutaju između vatri i ruševina.

Poslije toga nismo se više nikad odvajali duže od nekoliko sati. Govorili su mi, a ja sam im vjerovao, da nisam postao nedruštven ili čovjekomrzac, ali da me društvo ljudi sve manje privlači. Iskreno govoreći — zvijezde i Lajka bili su mi dovoljni. Obično smo zajedno išli u duge šetnje po brdima, i to je bilo najsretnije razdoblje mog života. No ipak je postojala jedna mrlja: znao sam nešto što Lajka nije mogla znati — da će uskoro tome doći kraj.

Planirali smo da se preselimo već više od deset godina. Još šezdesetih godina otkrilo se da Zemlja nije pogodno mjesto za astronomski opservatorij. Čak su i pokusni instrumenti na Mjesecu uveliko nadmašili sve teleskope koji su se s mukom probijali kroz tamu i maglu Zemljine atmosfere. Dani Mount Wilsona, Palomara, Greenwicha i ostalih poznatih opservatorija bližili su se kraju. Oni će se još koristiti samo za podučavanje, a granica istraživanja trebala se preseliti u svemir.

Morao sam otići za njom. Već mi je bilo ponuđeno mjesto zamjenika direktora opservatorija Farside. Mogao sam se nadati da ću za nekoliko mjeseci riješiti sve probleme na kojima sam radio godinama. Kad se nađem iznad atmosfere, bit ću nalik slijepom čovjeku koji je odjednom progledao.

Nisam nikako mogao sa sobom povesti Lajku. Na Mjesecu će biti samo one životinje koje se koriste za ispitivanja i pokuse. Možda će tek slijedećoj generaciji biti dopušteno da povede svoje ljubimce, a i tada će prijevoz i prehrana stajati pravo bogatstvo. Izračunao sam da bi Lajkin svakodnevni obrok od dva kilograma mesa stajao nekoliko mojih, inače pristojnih, plaća.

Izbor je bio jednostavan i jasan. Mogao sam ostati na Zemlji i prekinuti svoju karijeru, ili otići na Mjesec i — napustiti Lajku.

Uostalom, ona je ipak samo pas. Za desetak godina će uginuti, a ja bih tada trebao postignuti vrhunac svoje karijere. Ni jedan razuman čovjek ne bi oklijevao ni trenutka, ali ja jesam. I ako do sada ne razumijete zašto — nikakvo vam moje dalje objašnjenje neće pomoći.

Na kraju, nisam bio ništa odlučio. Do posljednje nedjelje prije odlaska nisam znao što ću s Lajkom. Kad se dr Anderson ponudio da se on brine o njoj, bezvoljno sam prihvatio, i to bez ijedne riječi zahvalnosti. Stari fizičar i njegova žena oduvijek su je voljeli i bojim se da su pomislili kako sam nezainteresiran i bezosjećajan, iako je istina bila posve drugačija. Pošli smo na posljednju šetnju po brežuljcima, a zatim sam je mirno predao Andersonovima — i nikada je više nisam vidio.

Polijetanje je kasnilo skoro dvadeset i četiri sata, sve dok razbjesnjela oluja nije raščistila Zemljinu atmosferu. No Van Allenovi pojasi radijacije bili su još aktivni tako da smo morali poletjeti iznad Sjevernog pola. Bio je to loš let. Uz sve uobičajene teškoće zbog beztežinskog stanja, bili smo izmučeni od antiradijacijskih tableta. Svemirski brod je već bio iznad Farsidea kad sam se zainteresirao za let, te sam tako propustio pogled na Zemlju koja je tonula za horizontom. Nije mi ni bilo žao jer se nisam htio ničega sjećati. Želio sam misliti samo na budućnost. Ipak se nikako nisam mogao odrvati osjećanju krivice jer sam napustio nekoga tko me je uistinu volio i vjerovao mi. Nisam bio ništa bolji od onih koji su napustili Lajku kad je bila mali psić i ostavili je pokraj prašnjave ceste za Palomar.

Nakon mjesec dana stigla je vijest o njenoj smrti. Nitko nije znao od čega je uginula. Andersenovi su se uistinu brižno o njoj brinuli i zato su bili vrlo žalosni. Čini se da je potpuno izgubila želju za životom. U početku sam se i ja tako osjećao, ali rad je najbolji lijek za ublažavanje boli i moj se posao nastavljao prema planu. Iako nikada nisam zaboravio Lajku, sjećanje na nju nije više izazivalo bol u meni.

Zašto se sada, pet godina kasnije, vratilo da me progon, na udaljenoj strani Mjeseca? Još sam o tome razmišljao kada se metalna zgrada oko mene zatresla kao pod udarcem snažnog vjetra. Reagirao sam odmah bez razmišljanja i dok sam zatvarao kacigu svog zaštitnog odijela — temelji su se odsklizali a zid se razderao uz kratak zvižduk izlazećeg zraka. Zahvaljujući tome što sam istog trenutka pritisnuo

dugme za opći alarm, izgubili smo samo dva čovjeka, usprkos činjenici da su od potresa, koji je u Farsideu registriran kao najjači do sada, napukle sve tri opservatorijske kupole.

Ne treba posebno isticati da ja ne vjerujem u postojanje natprirodnog. Sve što se dogodilo može se logički objasniti i razumljivo je svakom čovjeku koji bar nešto zna o psihologiji. U drugom potresu koji je pogodio San Francisco, Lajka nije bila jedini pas koji je predosjetio katastrofu. Bilo je prijavljeno mnogo takvih slučajeva. A na Farsideu, moje me vlastito sjećanje tako savršeno upozorilo, čim je uvijek budna podsvijest osjetila prve lagane vibracije u Mjesecu.

Podsvijest u čovjeka vrlo čudno i zamršeno djeluje: znala je signal kojim će me najbrže upozoriti na opasnost. Ništa se o tome više ne može reći. Iako me je Lajka oba puta probudila, u tome nema nikakve tajanstvenosti ni čudesnih upozorenja preko ponora koji ni čovjek ni pas nikad neće premostiti.

To sigurno znam, ako se može reći da uopće išta znam. Pa ipak, i sada se kadikad probudim u tišini Mjeseca i poželim da je san trajao nekoliko sekundi dulje kako bih bar još jednom pogledao u te sjajne smeđe oči, ispunjene nesebičnom i neizrecivom ljubavlju koju nisam više nikada našao ni na ovom, ni na bilo kojem drugom svijetu.

Poul Anderson: Kyrie

Kyrie

Prevela *Mirjana Živković*

Ekspedicija do supernove u Strijelcu sastojala se od pedeset ljudskih bića i jednog plamena. Otisnuvši se sa Zemljine orbite, uputila se zaobilaznim putem da bi se nakratko zaustavila kod Epsilona Lire i ukrcala posljednjeg člana. Zatim se u etapama počela približavati odredištu.

Posrijedi je bio paradoks: vrijeme i prostor predstavljaju međusobne vidove. Od eksplozije proteklo je više od stotinu godina kada su je uočili ljudi s Posljednje Nade. Oni su bili dio istraživačke ekipe koja je već čitavo pokoljenje nastojala dokučiti domorodačku civilizaciju stvorenja potpuno različitih od nas; ali jedne noći podigli su pogled prema nebu i ugledali svjetlost koja je bila tako blistava da je pravila sjenke.

Udarna fronta stigla bi do Zemlje nekoliko stoljeća kasnije. No, tada će već biti toliko slaba da će se njezin jedini učinak ispoljiti u obliku nove sjajne točke koja će se pojaviti na nebu. U međuvremenu, međutim, brod koji hrli svemirom, kroz koji svjetlost mora puzati, mogao bi pratiti kroz vrijeme smrt velike zvijezde.

Na pristojnoj udaljenosti instrumenti su registrirali ono što je bilo prije eksplozije: usijanje koje je kolapsiralo u samo sebe, pošto su utrošene posljednje zalihe nuklearnog goriva. Jedan skok — i ugledali su šta se zbilo prije jednog stoljeća: konvulzija, oluja kvanta i neutrina, zračenje ravno onome koje stvara stotinu milijardi sunca galaksije.

Zgaslo je, ostavivši za sobom prazninu na nebesima, a **Gavran** se približio. Pedeset svjetlosnih godina — pedeset godina — unutar sfere počeo je izučavati sve manju jezgru plamena usred magle što je blistala poput rasvjete.

Dvadeset pet godina kasnije središnji globus još se više smanjio, a maglina se raširila i zatamnjela. Ali s obzirom na to da je udaljenost sada bila mnogo manja, sve se činilo većim i sjajnijim. Za golo oko bio je to prejak bljesak da bi se neposredno moglo gledati u njega; prema njemu, sazvježđa su se doimala sablasno blijeda. Teleskopi su pokazivali plavo-bijelu iskru u srcu opalescentnog oblaka tanano čipkastog po rubovima.

Gavran se pripravio za završni skok, u neposredno susjedstvo supernove.

Kapetan Teodor Szili krenuo je da izvrši posljednji pregled. Brod je mrmljao oko njega, hitajući ubrzanjem od jedne gravitacije ka željenom nivou brzine. Pogon je hučao, regulatori su brujali, a ventilacijski sistem je zujao. Osjećao je kako mu kosti prožima energetski napon. Ali okruživao ga je metal, gol i nelagodan. Promatračnice su prikazivale mnoštvo zvijezda, sablasni luk Mliječnog Puta: ovaj vakuum, ispunjen samo kozmičkim zracima, tek koji stupanj iznad apsolutne nule, stajao je neshvatljivo daleko od najbližeg ljudskog ognjišta. Kapetan se spremao da povede svoju posadu tamo gdje još nitko prije njih nije bio, u uvjete o čijim osobinama nitko ništa pouzdano nije mogao kazati, a to je bilo i te kako teško breme za njegova pleća.

Našao je Eloise Waggoner za njezinim mjestom, u skučenom odjeljku koji je interkomskim vezama izravno bio povezan s komandnim mostom. Privukla ga je muzika, čiju likujuću vedrinu nije uspio prepoznati. Zastavši na ulazu ugledao ju je kako sjedi za stolom na kome je stajao mali kasetofon.

— Što je to? — upita on.

— Oh! — zausti žena. (Nikako je nije mogao vidjeti kao djavojku, premda jedva ako je prešla dvadesetu.) — Ja... ovaj... čekala sam skok.

— Trebalo je da čekate u punoj pripravnosti.

— Ali što mi je valjalo činiti? — uzvrati ona manje skrušeno nego što je namjeravala. — Hoću da kažem, ja nisam ni član posade, ni učenjak.

— Spadate u posadu. Vi ste specijalni tehničar za komunikacije.

— S Luciferom. A on voli muziku. Kaže da smo mu po njoj bliži nego po bilo čemu drugom što zna o nama.

Szili nabra vjeđe.

— Bliži?

Djevojčine mršave obraze obli rumenilo. Zagleda se u stol, a šake joj se čvrsto stisnuše jedna u drugoj.

— Možda to nije prava riječ. Možda je to spokoj, sklad, jedinstvo... bog? Osjećam što je htio kazati, ali mi nemamo odgovarajuću riječ.

— Hm. Dobro, u svakom slučaju njegova dobrobit spada u vašu nadležnost. — Kapetan je pogleda s izvjesnom sjenkom gađenja na licu, što je pokušao izbjeći. Već je i njezino nezgrapno i smeteno držanje bilo dovoljno neugodno — a kad se tome doda i izgled! Koščata, s velikim stopalima i krupnim nosom, izbuljenih očiju i vrpčaste, prašinaste kose — a osim toga i telepat, što ga je uvijek nagonilo da se osjeća nelagodno. Tvrdi da može samo čitati Luciferov um, ali da li je odista tako?

Ne. Ne treba misliti o tome. Samoća i prisutnost drugih mogu samo slomiti čovjeka, čak i bez sumnjičenja drugih ljudskih bića...

Ako je Aloise Waggoner odista ljudsko biće. Mora da je u najmanju ruku nekakav mutant. Svatko tko je u stanju da misaono,opći s jednim živim vrtlogom ne može to da ne bude.

— Dobro, kakvi su vam planovi? — upita Szili.

— Bach. Treći brandenburški koncert. On, Lucifer, ne mari mnogo za moderne stvari. Baš kao ni ja.

Tko bi rekao, pomisli Szili, a onda reče naglas:

— Slušajte, skočit ćemo za pola sata. Nitko ne zna gdje ćemo se naći. Ovo je prvi put da će se netko toliko približiti jednoj skorašnjoj supernovi. Jedino je sigurno da će unaokolo biti toliko snažnog zračenja da će nas začas sve uništiti ako bi otkazala zaštitna polja. U svakom drugom pogledu raspolažemo samo teorijom. A jedna kolapsirajuća zvjezdana jezgra toliko se razlikuje od svega ostalog u svemiru da prilično sumnjam u valjanost bilo koje teorije. Zbog toga se sada nipošto ne smijemo prepustiti sanjarenju. Treba da smo potpuno spremni.

— Razumijem — prošaputa ona glasom koji je namah izgubio uobičajenu oporost.

On pogleda mimo nje, mimo zmijskih očiju od mjernih i kontrolnih uređaja, kao da je tim pogledom želio prodrijeti kroz čelik brodskog oklopa, ravno u svemir, gdje je, znao je to, lebdio Lucifer.

Slika stade da se rađa u njemu: plamena kugla promjera dvadeset metara, svjetlucavobijela, crvena, zlatna, kraljevski plava, plamenovi koji poigravaju poput Meduzinih pramenova, kometni rep koji plamti stotinu metara unatrag, blistavost, sjaj, tvar iz samog pakla. Nimalo mu nije godila pomisao kako se ta stvar šeće po njegovu brodu.

Oduvijek je držao do naučnih objašnjenja, iako su ona u ovom slučaju bila tek nešto bolja od pukih nagađanja. U višečlanom zvjezdanom sistemu Epsilon Bika, u plinu i energiji što su ispunjavali okolni prostor, zbivale su se stvari koje se ni u jednom laboratoriju nisu mogle oponašati. Kuglasta munja na jednom planetu možda je bila analogna, kao što je i stvaranje jednostavnih organskih spojeva u praiskonskom oceanu analogno životu koji se konačno razvio. U Epsilonu Bika magnetohidrodinamika učinila je ono što je kemija uradila na Zemlji. Pojavili su se stabilni vrtiozi plazme, počeli su rasti, postajati sve složeniji, sve dok poslije mnogo milijuna godina nisu postali nešto što se jednostavno mora nazvati organizmom. Bilo je to svojevrsno obličje sazdano od iona, jezgara i polja sile. Metaboliziralo je elektrone, nukleone, rendgenske zrake; održavalo je svoju konfiguraciju u toku vrlo duga životnog vijeka; razmnožavalo se; mislilo je.

Ali što je mislilo? Ona malo telepata koji su bili kadri da

komuniciraju s Bičanima, koji su i omogućili da ljudska vrsta stekne svijest o postojanju Bičana, nikada to nisu jasno rastumačili. I sami su bili čudna bića.

Kapetan Szili reče:

— Želim da mu nešto saopćite.

— Dobro. — Eloise smanji jačinu tona na kasetofonu. Oči joj iziđoše iz žiže. Kroz uši stadoše da joj ulaze riječi, čije je značenje njen mozak (koliko li je samo efikasan prenosilac bio?) dostavljao stvorenju koje je hitalo kroz svemir usporedo s **Gavranom** na vlastiti reaktivni pogon.

— Slušaj, Luciferu. Znam da si ovo često ranije slušao, ali želim se uvjeriti da si stvar potpuno razumio. Tvoja psihologija nama je zacijelo veoma strana. Zašto si pristao da pođeš s nama? Ne znam. Tehničar Waggoner kaže da su te na to nagnale znatiželja i sklonost pustolovinama. Je li to istina?... Uostalom, sad je to svejedno. Za pola sata izvest ćemo skok. Približit ćemo se supernovi na samo pet stotina milijuna kilometara. Tu ti stupaš na scenu. U stanju si ići tamo gdje se mi ne usuđujemo, promatrati ono što mi ne smijemo, kazati nam više nego što bi naši instrumenti bili kadri i da nam nagovijeste. Ali najprije se moramo uvjeriti da možemo ostati na putanji oko zvijezde. To je i tvoja briga. Mrtvi ljudi ne mogu te više vratiti kući... Dobro. Da bismo te uključili u polje skoka, a da ti se tijelo ne razori, moramo isključiti štitnike. Naći ćemo se u zoni pogubnog zračenja. Morat ćeš se hitro odvojiti od broda, jer ćemo uključiti generator štitnika šezdeset sekundi nakon prijelaza. Tada treba da ispitaš okolinu. Vrebaju te razne opasnosti, kao što su... — i Szili poče nabrajati. — To je samo ono što možemo predvidjeti. Možda ćemo se susresti s nečim što uopće nismo mogli ni naslutiti. Ako ti se nešto učini kao prijetnja, smjesta se vrati, upozori nas i spremi se da skočiš natrag. Jesi li shvatio? Ponovi.

Riječi stadoše navirati iz Eloise. Lekcija je bila točno izdeklamirana; ali koliko je ona izostavila od stvarnog odgovora?

— Vrlo dobro — reče Szili. — A sad nastavite koncert, ako želite. Ali prekinite deset minuta prije skoka i budite u stanju pripravnosti.

— Dobro. — Nije ga pogledala. Zapravo, izgledalo je kao da uopće i ne gleda.

Bat njegovih koraka stade odzvanjati hodnikom, sve dok se nije izgubio u daljini.

*

... Zašto je ponovio iste stvari? — upita Lucifer.

— Boji se — reče Eloise.

...?

— Pretpostavljam da ne znaš što je to strah — reče ona

.... Možeš li mi pokazati? Ne, nemoj! Već osjećam da je bolno. Ne

smije te ništa boljeti.

— Ja se više ne mogu bojati, sve dok tvoj um drži moj.

(Ispuni je toplina. Radost poče poigravati u njoj poput plamičaka na površini nečega što se najprihližnije moglo opisati kao »Otac je vodi za ruku kao sasvim malenu jednog ljetnog dana da beru divlje cvijeće«; po snazi i blagosti Bacha i boga.) Lucifer se izvi oko broda u likujućoj spirali. Iskrice zaigraše njegovim tragom.

... Misli ponovo na cvijeće. Molim te.

Ona pokuša.

... Oni su poput slike, na samoj granici onoga što je ljudski mozak bio u stanju da pojmi, vodoskoka procvalih bojama gama-zraka usred svjetlosti, sveprožimajuće svjetlosti. Ali tako tanušna. Tako kratkotrajna prijatnost.

— Ne shvaćam kako možeš razumjeti — prošaputa ona.

... Ti razumiješ za mene. Nisam imao tu vrst stvari da ih volim prije no što si ti došla.

— Ali ti imaš toliko toga drugog. Pokušavam da to dijelim s tobom, ali jednostavno nisam sazdana da pojmim što je to jedna zvijezda.

... Baš kao ni ja šta je to jedan planet. Pa ipak, mi se možemo dodirivati.

Obrazi joj se ponovo obliše rumenilom. Ta pomisao stade se kotrljati, utkivajući svoj kontrapunkt u taktove muzike.

... Zato sam i pošao, znaš. Zbog tebe. Ja sam vatra i zrak. Nisam kušao svježinu vode, strpljenje zemlje, sve dok mi ti to nisi pokazala. Ti si mjesečina na oceanu.

— Ne, nemoj — reče ona. — Molim te.

Iznenađenost:

... Zašto? Da li te to boli? Zar nisi navikla na to?

— Ja, ovaj, mislim da je to posrijedi. — Ona zabaci glavu. — Ne! Neka me vrag odnese ako počnem sebe sažaljevati!

... A zašto bi? Zar nam ne stoji na raspolaganju svekoliko stvarnost i nije li ona puna sunaca i pjesama?

— Jest. Za tebe. Nauči me.

... Ako ti mene zauzvrat budeš naučila... Misao se prekide. Kontakt je ostao, nemušt, onakav kakav je ona oduvijek zamišljala da mora postojati među ljubavnicima.

Ona se mrko zagleda, u čokoladno lice Motilala Mazundara koji se nenadano pojavio na vratima:

— Što želite?

Fizičar je bio iznenađen.

— Samo sam se htio uvjeriti da je s vama sve u redu, gospođice Waggoner.

Ona se ujede za usnu. On je više od svih ostalih na brodu nastojao

da bude ljubazan prema njoj.

— Oprostite — reče ona. — Nisam se namjeravala izderati na vas. Živci.

— Svi smo na rubu živaca. — On se osmjehnu. — Iako je ova pustolovina više nego uzbudljiva, bit će lijepo vratiti se kući, zar ne?

Kući, pomisli ona: četiri zida jednog stana iznad neke prebučne gradske ulice. Knjige i televizija. Mogla je pročitati referat na narednom naučnom skupu, ali nitko je poslije toga ne bi pozvao na primanje.

Jesam li toliko užasna? — upita se ona. Znam da mi izgled nije nikakav, ali nastojim da budem ljubazna i zanimljiva. Možda, zapravo, previše nastojim.

... Ne kad sam ja u pitanju... reče Lucifer.

— Ti si nešto drugo — uzvrati mu ona. Mazundar zažmirka.

— Molim?

— Ništa — uzvrati ona žurno.

— Razmišljao sam o jednoj stvari — rede Mazundar, tek da bi nastavio razgovor. — Lucifer će se po svoj prilici sasvim približiti supernovi. Da li ćete i dalje moći održavati kontakt s njim? Zar djelovanje vremenske diletacije neće u prevelikoj mjeri promijeniti frekvenciju njegovih misli?

— Kakva vremenska diletacija? — Ona se neprirodno zakikota. — Ja nisam fizičar. Samo mali bibliotekar za koga se utvrdilo da se odlikuje neobičnom nadarenošću.

— Nisu vam kazali? Tja, smatrao sam da to svi znaju. Stvar je, naime, u ovome: snažno gravitacijsko polje utječe jednako na vrijeme kao i velika brzina. Grubo govoreći, procesi su tu sporiji nego u običnom svemiru. To je razlog što je svjetlost s masivne zvijezde crvenija. A u jezgri naše supernove zapretane su gotovo tri solarne mase. Osim toga, ona je stekla takvu gustinu da joj je snaga privlačenja na površini, ovaj, nevjerojatno velika. Prema našim satovima bit će mu potrebno beskonačno dugo vremena da se smanji do Schwarzschildova promjera; ali neki promatrač na samoj zvijezdi iskusio bi cijelo to smanjivanje u mnogo kraćem intervalu.

— Schwarzschildov promjer? Molim te objasni. — Eloise shvati da to Lucifer govori kroz nju.

— Ako budem mogao bez pozivanja na matematiku. Vidite, masa koju treba da izučavamo tako je velika i tako koncentrirana da je gravitacija jača od svih drugih sila. Ništa ne može uspostaviti ravnotežu s njom. Proces se nastavlja sve do nivoa na kome se nikakva energija više ne može otisnuti. Zvijezda tada praktično iščezava iz svemira. Zapravo, teorijski govoreći, sažimanje traje do nulte zapremine. No, kao što rekoh, iz naše perspektive to će trajati zauvijek. Osim toga, teorija ne uzima u obzir neke činioce kvantno-

mehaničke prirode koji počinju djelovati tek pred kraj. Oni još nisu sasvim proučeni. Nadam se da će upravo ova ekspedicija unijeti tu više svjetlosti. — Mazundar slegnu ramenima. — U svakom slučaju, gospođice Waggoner, samo sam se pitao da li će možda frekvencijski pomak onemogućiti našeg prijatelja da komunicira s nama kada se nađe sasvim blizu zvijezde.

— Sumnjam. — Bio je to i dalje Lucifer; ona je predstavljala njegovo oruđe, ali sve do sada uopće nije shvaćala koliko je to ugodno da te koristi netko kome je stalo do tebe. — Telepatija ne predstavlja talasnu pojavu. To i ne može biti, budući da se prenosi trenutno. Njoj nije granica ni udaljenost, već mnogo prije rezonanca. Kada se jednom nađemo na vezi, bili bismo kadri da je održavamo makar nas razdvajao i cijeli svemir; ne znam ni za jednu materijalnu pojavu koja bi nas u tome mogla spriječiti.

— Shvaćam. — Mazundar uputi djevojci dug pogled. — Hvala — reče on najzad, nelagodno. — Ah... Treba da pođem do svog mjesta. Sretno. — On krenu odmah, ne dočekavši odgovor.

Eloise to nije opazila. Um joj je postao baklja i pjesma.

— Luciferu! — viknu ona glasno. — Je li to istina?

... Mislim da jest. Svi pripadnici moje vrste su telepati, tako da o ovim stvarima znamo više nego vi. Iskustvo nas navodi na zaključak da tu nema granica.

— Uvijek ćeš moći da budeš sa mnom? Uvijek ćeš to htjeti?

... Ako ti to želiš, meni će biti milo.

Kometno tijelo se izvi i zaigra, a plameni mozak se tiho nasmija.

... Da, Eloise, jako bih volio ostati s tobom. Nitko još nije — Radost. Radost. Radost.

Nisu ti mogli nadjenuti bolje ime, Luciferu, htjede ona da kaže, a možda je i stvarno rekla. Mislili su da je posrijedi dobra šala. Smatrali su da, ako te budu prozvali po vragu, moći će da te učine sitnim, kao što su i oni. Ali Lucifer nije pravo vragovo ime. Ono znači samo »svjetlonoša«. Jedna molitva na latinskom čak se i Kristu obraća kao Luciferu. Oprosti mi, ne mogu da se toga ne prisjetim. Zamjeraš li mi?

Ona osjeti kako muzika odjekuje neumorno i bez prestanka.

Brod izvede skok. U jednom pomaku parametarskih linija svijeta on prevali rastojanje od dvadeset pet svjetlosnih godina do uništenja.

Svi su to shvatili na svoj način, izuzev Eloise koja je to također doživjela s Luciferom

Osjetila je udar i začula bijesan krik metala; nosnice joj je ispunio miris ozona i paljevine i počeo je beskrajni pad u bestežinskom stanju. Ošamućena, teturavo je posegla prema interkomu. Riječi zapueketaše u zraku: —... jedinica se rasprsla... natrag EMF val... otkud znam na koliko da podesim tu vražju stvar?... Pažnja, pažnja... — A sve su to nadjačavali zvuči sirena za uzbunu.

Užas proklju̇ča u njoj, sve dok se nije dočepala Luciferova uma. A onda se poče smijati, ponosna zbog njegove moći.

On se odvojio od broda istog časa kada su stigli. Sada je lebdio na istoj putanji. Svuda unaokolo, maglina je ispunjavala svemir nestalnim dugama. **Gavran** mu nije izgledao kao metalni cilindar, kakav bi se prikazao ljudskim očima, već kao treperenje, budući da su štitnici odražavali cio spektar. Ispred je stajala jezgra supernove, sićušna na ovoj razdaljini, ali blistava, blistava.

... Ne boj se (on je pomilova). Shvaćam. Turbulencija je prostrana, ovdje blizu mjesta eksplozije. Našli smo se na području gdje je plazma naročito gusta. Nezaklonjen za trenutak prije no što se uključilo zaštitno polje, glavni generator izvan broda pretrpio je kratki spoj. Ali sigurni ste. Moći ćete sve popraviti. A ja, ja sam u oceanu energije. Nikada se nisam osjećao življe. Hodi, plivaj po ovim valovima sa mnom.

Glas kapetana Szilija trže je u stvarnost:

— Waggoner! Kažite tom Bičaninu da krene na posao. Otkrili smo izvor zračenja na orbiti koju presijecamo i možda je on prejak za naše štitnike. — On izloži koordinate. — Što je to?

Prvi put Eloise osjeti uznemirenost u Luciferu. On se izvi i odvoji od broda.

A onda do nje dopriješe njegove misli, podjednako žive kao i prije. Nedostajale su joj riječi za strašni sjaj koji je vidjela u njemu: lopta ioniziranog plina promjera milijun kilometara, u kojoj je svjetlost blistala, a električna pražnjenja sijevala, pojavi se iz magle oko nezapretanog srca zvijezde. Stvar nije mogla izazvati nikakav zvuk, jer je svemir ovdje predstavljao gotovo potpuni vakuum; ali ona je ipak čula grmljavinu i osjećala je neshvatljivu snagu što je izbijala iz formacije.

Lucifer reče kroz nju:

— Masa izbačena materijala. Mora da je izgubila radijalnu brzinu uslijed trenja i statičkih gradijenata i bila odvučena na kometnu orbitu, dok su je u kompaktnom stanju držali unutrašnji potencijali. Kao da ovo sunce pokušava da izrodi planete...

— Naletjet će na nas prije no što stignemo ubrzati — reče Szili — i blokirat će nam štitnike. Ako znate neku molitvu, sad je prilika za nju.

— Luciferu! — uzviknu ona; jer nije željela umrijeti i ostaviti njega samog.

... Mislim da je mogu skrenuti, reče joj on smrknutim načinom kojim joj se još nikada nije obratio.... Izmiješat ću svoja polja s njenim; i oslobodit ću energiju da pijem; i nestabilnu konfiguraciju; da, možda vam mogu pomoći. Ali pomozi mi, Eloise. Budi na mojoj strani.

Njegova sjajnost okomi se prema neodoljivom obličju.

Ona osjeti kako se kaotični elektromagnetizam hvata ukoštac s njegovim. Osjetila je kako je bio odbačen i rastrgan. Sama je iskusila tu bol. Borio se da sačuva vlastitu koheziju, a borba je bila i njezina. Čvrsto su se prepleli, Bičanin i plinski oblak. Sile koje su ga uobličavale stiskale su poput ruku; izlijevao je silu iz svog jezgra, odvlačeći golemu, rijetku masu sa sobom niz magnetsku bujicu koja je kuljala sa sunca; gutao je atome i odbacivao ih natrag, sve dok se nije stvorio mlaz.

Ona je sjedjela u svom odjeljku, upirući se da mu pruži potporu i snagu; okrvavljenim pesnicama neprekidno je udarala po stolu.

Konačno, do nje je jedva doprla poruka koju je on iscrpljen procijedio:

... Pobjeda.

— Tvoja — procijedi ona kroz plač.

... Naša.

Posredstvom uređaja, ljudi ugledaše kako blistava smrt promiče mimo njih. Razliježe se veselje.

— Vrati se — reče mu Eloise.

... Ne mogu. Odveć sam istrošen. Izmiješani smo, oblak i ja, i strmoglavljujemo se ka zvijezdi. (A onda, poput ranjene ruke koja se pruža da joj donese utjehu:) Ne boj se za mene. Kako se budemo približavali, crpst ću svježu snagu iz njezina sjaja, svježe tvari iz njezine magline. Bit će mi potrebno neko vrijeme da se zavojito iskobeljam iz njezina privlačna stiska. Ali kako bih mogao da ti se ne vratim, Eloise? Čekaj me. Odmori se. Spavaj.

Odnijeli su je u brodsku bolnicu. Lucifer joj je poslao snove o plamenom cvijeću, o radosti, o suncima koja su njegov dom.

Ali ona se konačno probudila, uz vrisak. Liječnik joj je dao jake sedative.

*

On nije stvarno shvatio što znači uhvatiti se ukoštac s nečim tako žestokim da je kadro izobličiti sam prostor i vrijeme.

Brzina mu se zapanjujući povećavala. To je bilo prema njegovim mjerilima; s **Gavrana** su, pak, vidjeli kako pada danima. Svojstva materije su se promijenila. Više se nije mogao dovoljno snažno i brzo otisnuti u svemir.

Zračenje, ogoljena jezgra, čestice rođene, uništene, pa iznova rođene — sve se to slijevalo i promicalo kroz njega. Tvar od koje je bio sazdan stala je da otpada, sloj po sloj. Jezgra supernove predstavljala je bijeli delirij pred njim. Smanjivala se kako se on približavao, postajala sve sitnija i gušća, tako sjajna da je pojam sjajnosti prestao da ima bilo kakav smisao. Konačno, gravitacijske sile uspostaviše punu vlast nad njim.

... Eloise!... viknu on u agoniji rastakanja.... Oh, Eloise, pomozi mi!

Zvijezda ga proguta. Bio je izdužen beskrajno dugo, zgusnut beskrajno gusto, i tako je minuo iz postojanja.

*

Brod je krstario na sigurnoj udaljenosti. Mnogo se još moglo naučiti.

Kapetan Szili posjetio je Eloise u brodskoj bolnici. Djevojka se fizički oporavljala.

— Nazvao bih ga čovjekom — reče on kroz brujanje strojeva — ali bojim se da mu time ne odajem dovoljnu pažnju. Mi nismo bili istog soja, a on je ipak dao život da spasi nas.

Promatrala ga je očima koje su izgledale neprirodno suhe. Jedva je uspio razabrati njezin odgovor.

— On jest čovjek. Zar također nema besmrtnu dušu?

— Pa, ovaj, da, ako vjerujete u dušu, da, onda se slažem.

Ona odmahnu glavom.

— Ali zašto ne može da se upokoji?

On potraži pogledom medicinsko osoblje i ustanovi da su sami u skučenoj metalnoj prostoriji.

— Ne razumijem vas — reče, potapšavši je po ruci. — Znam da vam je bio dobar prijatelj. Pa ipak, otišao je milostivom smrću. Brzom, lakom; i ja bih volio da me zadesi takav kraj.

— Za njega... da, pretpostavljam. Sigurno je tako. Ali... Nije mogla nastaviti. Najednom stavi dlanove preko ušiju.

— Prekinite! Molim vas!

Szili promrmlja nešto u znak utjehe i iziđe. U hodniku je sreo Mazundara. — Kako joj je? — upita ga fizičar. Kapetan se namrgodi.

— Ne valja. Nadam se da neće sasvim da otkaže prije no što stignemo do psihijatra.

— Što nije u redu?

— Mislim da ga može čuti. Mazundar otvori stisnute pesnice.

— Nadam se da do ovoga neće doći — prodahta on. Szili se osloni na zid i pričeka.

— Čuje ga — reče Mazundar. — Odista ga čuje.

— Ali to je nemoguće! On je mrtav!

— Sjetite se vremenske dilatacije — uzvrati Mazundar.

— Strmoglavio se s neba i u času iščezao, da. Ali po vremenu supernove. A ono se razlikuje od našeg. Za nas, završni kolaps zvijezde traje beskonačan broj godina. A telepatija nije ograničena udaljenošću. — Fizičar stade žurno hodati, brzo se udaljujući od kabine. — Zauvijek će ostati s njom...

Objavljeno premo dogovoru s GPA München